Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

+ *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.

+ *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.

+ *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.

+ *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página `http://books.google.com`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

Digitized by Google

901
Stuart

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DE

MENSCH,

ZOO ALS HIJ VOORKOMT
OP DEN BEKENDEN

AARDBOL.

Stuart
V.4
QOL

Digitized by Google

Digitized by Google

DE

MENSCH,

ZOO ALS HIJ VOORKOMT

OP DEN BEKENDEN

AARDBOL,

BESCHREEVEN DOOR

MARTINUS STUART,

AFGEBEELD DOOR

JAQUES KUYPER.

VIERDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BIJ
JOHANNES ALLART.
MDCCCV.

Digitized by Google

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
108737
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS.
1899

Digitized by Google

INHOUD

VAN DIT

DEEL.

Groenland . . . . *bladz.* 3

Land van Labrador 53

Creek-Bondgenootschap 74

Mexi-

Digitized by Google

Mexico . . . *bladz.* 116

Guiana 163

Quito 208

Patagoners 237

Vuurland 251

AME-

Digitized by Google

AMERICA.

IV. DEEL.

Digitized by Google

Digitized by Google

GROENLAND.

Het uiterſte ſtuk lands in het Noorden, tuſſchen *Europa* en *America* gelegen, en gemeenelijk onder de nog onbekende Noorderlanden gerekend, werd *Groenland* genoemd door deszelfs eerſte ontdekkers, de *Noorwegers* en *Yslanders*, wien het groener bewaſſen ſcheen, dan hunne eigene kust. Men kent deszelfs ſtrekking van 59° tot 78° en 80° Noorder Breedte zonder nog zeker te zijn, of het een Eiland zij, wijl het ijs de ſcheepvaart verder langs de West en Oost kust belet, dan of het aan het vaste land van *America* verbonden zij, het welk de vernaauwing van de *Baffinsbaai* op de breedte van 78° doet vermoe-

Digitized by Google

den, en de vertellingen der inwoners ſchijnen te bevestigen (1).

De vroegere kennis der *Noren* aan dit land dagteekende zich reeds van de negende Eeuw onzer jaartelling, wanneer het door zekeren ERIK ontdekt en door den Koning van *Noorwegen* met eene Volkplanting verwaardigd werd. In de twaalfde eeuw had dit land eenen Bisſchop der Kerke (2); daarna echter werd hetzelve geheel vergeten, zoodat men bij de latere ontdekkingen in de zestiende Eeuw een geheel nieuw land ſcheen te vinden, en hetzelve *nieuw Groenland* noemde, zijnde dit aan de Westzijde van hetzelve, terwijl men de Oostzijde voor het *oude Groenland* hield, ſchoon men bij het eerſte, naderhand zoo vele ſporen van vroegere Volkplanting meent gevonden te hebben, als bij het laatſte (3).

De Westzijde is rotsachtig en dor, de Oost-

(1) D. CRANZ, *tegenwoordige ſtaat van Groenland en Straatdavids.* Amſt. 1786. III Deelen. — Boek I. Afd. 1. §. 1, 2.

(2) CRANZ Boek IV. Afd. 1. §. 1 — 12.

(3) CRANZ Boek IV. Afd. 1. §. 13.

Digitized by Google

Oostzijde bewasſen met boomen en gras. Behalven de Kust is het ganſche land in het geheel niet, en daar zelfs ſchaars, bewoond (1). De wederzijdſche Kust is vol baaijen, ſchier altijd met ijsvelden en ijsbergen bezet. De bergen zelve ſchijnen meestal ijskegels. De waterbronnen vinden haren toevoer in geſmolten ſneeuw: maar bevriezen in den winter en geraken in den zomer droog.

De lucht is 'er zeer ruw en koud. In den winter bevriest zelfs de brandewijn en wijngeest. Eerst in Zomermaand ontdooit de grond. In Oogstmaand reeds hervat de ſneeuwjagt: in Wintermaand echter begint de ſneeuw eerst te blijven liggen; ook ligt zij zelden zeer hoog, wijl de wind ze verſtuift en de zon ze verteert. In de bogten en dalen kan het nogtans in den zomer warm genoeg zijn, om de kleederen te doen afwerpen en het zeewater aan de klippen tot zout te doen verdroogen. Zelfs in opene zee ſmelt wel eens het pek aan de ſchepen, ſchoon men des avonds naar den pelsrok verlangt, om den koudennevel te

(1) CRANZ B. I. Afd. 1. §. 2, 3.

Digitized by Google

te verduren. Bij eene warme kleeding en geregelde leefwijze wordt echter de lucht gezond bevonden. De zomer heeft geheel geen nacht; de winter flechts eene flaauwe fchemering van daglicht, door het maanlicht of het noorderlicht alleen verhelderd. Het weder is veranderlijk, maar van geweldige onweders bevrijd (1).

De rotzen en bergen kent men nog maar oppervlakkig, als ook de aardfoorten, welke 'er nergens diep gevonden worden. De dalen brengen velerleij mos en gras voort; op de lage klippen, waar de vogels nestelen, ontmoet men eenige kruiden, heide en ftruiken, die nogtans dwergen zijn in de foort, tot welke zij behooren. Rondom de woningen der *Groenlanders* vindt de groeizaamheid beter voedzel in den doormesten grond (2).

Witte hazen en beeren, vosfen en rendieren bevolken deze woestenijen. Ook de hond verlaat 'er den mensch niet, dien hij zelfs voor zijne flede dient, maar met geen vrolijk geblaf kan begroeten, wijl zijn

(1) CRANZ B. I. Afd. 2 en 3.
(2) CRANZ B. I. Afd. 4 en 5.

Digitized by Google

zijn geluid zeer dof is en ſlechts voor gehuil geſchikt ſchijnt. Zekere ſoort van patrijzen, ſnippen, ſneeuwvogels, arenden, valken, raven en uilen zijn de eenige landvogelen. Talrijker zijn de zeevogelen dezer ſtreken (1), wier wateren het eigenlijke verblijf mogen genoemd worden der meeste en nuttigſte visſchen, ſchulpvisſchen, zee-inſecten, jongen werpende visſchen, grootere zeedieren, waar onder de walvisch en potvisch of cachelot uitmunten, en van viervoetige zeedieren of zeehonden, die voor den *Groenlander* niets minder zijn dan de ſchapen voor den *Europeër*, daar zij hem dekken en voeden (2).

Hoogstbelangrijk is voor het menschkundig onderzoek de mensch, die deze ſtreken bewoont, waar het plantenrijk, hoe gevoelloos het ook ſchijne, verſterft of verkrimpt, waar het dierenrijk, hoe wel gedekt het zij, van koude verkleumt en van vacht verandert, waar het gebied der zeeën en des afgronds dat de aarde en der lucht voor het rijk des levens vervangt, en waar nog-

(1) CRANZ B. II. Afd. 1.
(2) CRANZ B. II. Afd. 2—4.

Digitized by Google

nogtans de zwakke, weerlooze, tedergevoelige en hoogstaandoenlijke mensch een verblijf vindt, het geen hij boven de bekorelijkſte oorden van *Europa* verkiest.

Hij noemt zich zelven *Innuït*, het geen in zijne taal *mensch* beteekent, ſchoon hem de *Yslander* verachtelijk *Skrællinger*, dat is *onnutte dwerg*, noemt. Meestal is hij ook beneden de vijf voeten in lengte, en heeft een zwak aanzien, ſchoon hij welgemaakt is van leden.

Het aangezigt is bij de *Groenlanders* gemeenelijk breed en plat, met bolle ronde wangen. De oogen zijn klein, zwart en dof. De neus is wel niet ingedrukt, maar klein en weinig verheven; de mond gemeenelijk klein en rond, de onderlip een weinig dikker, dan de bovenlip,

De kleur van het geheele lijf is donker graauw, die van het aangezigt bruin, bij zommigen met doorſchijnend rood, het welk een blijk is, dat morſigheid alleen de huid dus taant, gelijk ook de kinders geheel blank ter wereld komen en enkelden zelfs eene redelijk witte huid behouden, ſchoon dit nog zeldzaamer is, dan langwerpige aangezigten onder hun aantetref-

Digitized by Google

treffen, die dan wel naar zommige bergbewoners van *Zwitzerland* gelijken. De ſnelle afwisſeling van zonnehitte en van koude in den zomer, en het veelvuldige gebruik van traanachtige ſpijs, die zelfs het zweet naar traan doet rieken, wor en nogtans geoordeeld geen minder aandeel te hebben aan hunne kleur, die zich dan ook door de voortteling mededeelt, als hunne onreine leefwijze bij den walm van dampige olielampen.

Meestal hebben zij zwart, hard, ſterk en lang hoofdhaar, doch de baard wordt zorgvuldig kaal gehouden. De handen en voeten zijn klein, het hoofd en de overige leden daar tegen groot. De mans hebben gemeenelijk eene hooge borst: de vrouwen breede ſchouders, door het last dragen van hare jeugd af. Zij zijn dik in het vleesch, vet en bloedrijk, waardoor zij beſtand zijn voor de felſte koude. Hunne ligchaamsbewegingen zijn echter zeer ſnel en vaardig, en hunne krachten ſterk en aanhoudende in hunnen gewonen arbeid. Men vindt ſchier geene gebrekkigen onder hun en nog minder hoort men ooit van eenige misgeboorten. (1)

Hun-

(1) CRANZ B. II. Afd. 1. §. 1.

Digitized by Google

Hunne bloedmenging ſchijnt in het gemeen bloedrijk en waterachtig tevens, ſchoon men ook galachtigen en zwartgalligen onder hun ontmoet. Nooit zijn zij zeer levendig of uitgelaten, echter wakker en vriendelijk; wel zonder angstvallige zorg, maar ook zonder gulle mededeelzaamheid. Zonder eigenlijken hoogmoed verachten zij nogtans den *Europeäan*, om dat zij zijne meerderheid in beſchaving niet weten te waarderen, en hem onbekwaam zien, om hunne verrigtingen naar te volgen. Zij zijn voorts eenvoudig zonder domheid, ſchrander zonder overleg. Hunne zeden hebben in hunne eigene oogen alle die waarde, welke 'er de vergelijking van de onbeſchoftheden der *Europeërs*, die zij dikwijls zien, aan geeft. Zij zijn geduldig, wijken liefst, maar ſchromen vuur noch water, wanneer zij in de engte zijn gebragt. Hunne bezigheid verandert van voorwerp bij de minſte zwarigheid. Vijf of zes uren geven zij in den zomer, in den winter agt uren, aan den ſlaap, dien zij den ganſchen dag vervolgen, wanneer zij den vorigen zwaar gearbeid hebben. Ook heeft het weder grooten invloed op hunnen geest, wijl het zeer grooten invloed heeft op hunne kostwinning. Gaarne ontvein-

Digitized by Google

veinzen zij echter hunne hartstogten. Zij zijn ook bedaard in rampen, zachtmoedig in ongelijk: maar morren en wreeken zich op hunnen tijd. (1)

Hunne kleederen zijn uit vellen van rendieren, zeehonden en vogelen gemaakt, als een hemd toegenaaid, en met eenen kap voorzien, die hun bij nat en guur weder het hoofd dekt. Den mans hangt dit kleed tot over de helft der heupen: bij de vrouwen is het zelve op de schouders hooger en de kap langer, terwijl het van voren en van agteren eindigt in eenen slangen slip, die tot de knieën hangt. Beide dragen ook broeken, en lederen kouzen en schoenen, waarvan de zolen voor en achter uitsteken. Van de vellen der rendieren en vogelen, wier bereiding den besten bontwerker beschaamt, dragen zij de vederen en het haar binnenwaarts: maar de huid der zeehonden is bij hun buitenwaards gekeerd. Gespletene spieren van rendieren en walvischen strekken hun tot garen, het welk zij te voren door naalden van vischgraten, of vogelbeenderen haalden, doch waartoe zij thans de fijnste stalen naalden bezigen.

De

(1) Cranz B. I. Afd. 1. §. 2.

Digitized by Google

De mans dragen het haar rond en kort, de vrouwen lang en opgebonden in eenen dubbelden knot. De haarband is een pronkſtuk, verſierd met koralen, welke zij ook wel om den hals, in de ooren, aan den zoom der kleederen, ja zelfs op de ſchoenen dragen. Ook vordert de grootſte praal eene zekere huidſchildering door middel van eenen draad, in roed zwart gemaakt en onder de opperhuid aan de kin, de wangen, de handen en voeten doorgetrokken. (1)

In den winter bewonen zij huizen: in den zomer tenten. De huizen zijn twee vademen breed; naar gelang der bewoners, van vier tot twaalf vademen lang; en zoo hoog, dat men even overeind in dezelven kan ſtaan. Hoogten en klippen vooral ſtrekken tot derzelver grondſlag; daarop bouwen de *Groenlanders*, na eene onderlaag van ſteenen en zoden gelegd te hebben, hun getimmer van balken, met riemen aan een gebonden, en met dun hout gedekt, waarover zij heide, zoden en aarde ſpreiden, hetwelk ſtand houdt, zoo lang het vriezende weder duurt, maar met den zomer door den

(1) CRANZ B. III. Afd. 1. §. 3.

Digitized by Google

den regen en droogte inſtort. Het gebouw heeft deur noch ſchoorſteen, maar in plaats van beide een voorportaal, het welk midden in eenen gewelfden gang brengt, waar in de onderſcheidene verblijven uitkomen, in welke zulk eene woning verdeeld is. Eene bank van eenen voet hoog, langs den ganſchen achterwand van het huis geplaatst, ſtrekt tot zit- en ſlaap-plaats, waarop de vrouw met afhangende, de man met kruisling onder zich geſlagene, beenen is gezeten. De ſcheidmuuren dier verblijven, die eer ſtallen kunnen heten, zijn vellen van dieren. Aan elke afſchutting is eene vuurſtede, beſtaande in een groote ſteenen bak met traan gevuld, waarin zij, als in een lamp, mos, in plaatze van eene pit, branden en waardoor zij het ganſche gebouw helder verlichten en genoegzaam verwarmen, ja waar boven zij hunne kleeders droogen en hunne ſpijs koken. Wanneerhu nne lampen zijn uitgegaan, maken zij vuur, door een rond hout, als een dril, ſnel rond te draajen in een ander. Tegen over de onderſcheidene verblijven heeft de voormuur van het huis eenige vengſters, ruim twee voeten groot, met aan een genaaide zeehonden-darmen zoo dicht geſloten, dat

Digitized by Google

ſtrekt daarbij tot brood. De volle maag der rendieren is vooral de wellust van hunnen disch; terwijl verſche, vuile en zelfs uitgebroeide eiers, met kraakbezien en *angelica*, in eenen zak verzameld, die met traan is aangevuld, hunne winterverkwikking uitmaakt.

Hun drank is zuiver water, het welk zij gaarne koel houden, door 'er een klomp ijs in te werpen.

De toebereiding hunner ſpijzen is zeer onrein. De tong hunner honden houdt de ketels ſchoon. Hunne drankvaten alleen zijn zuiver. Het gekookte eten leggen zij op houten ſchotels, het ongekookte op den grond of op een vel, het welk niet veel reiner is. Houten of beenen lepels dienen hun bij hunne afkookzels: maar vingers en tanden vervangen mes en vork voor vleesch en visch.

De honger regelt hunnen maaltijd. De voornaamſte is 's avonds, wanneer de man te huis komt met de vangst, en daarop zijne buren noodigt of 'er hun een deel van zendt. De mans eten vooraf; de vrouwen echter zorgen wel, geen gebrek te lijden en vullen vooral de kinders tot berstens toe op. De zwelgerij duurt zoo lang, als de voorraad:

bij

Digitized by Google

bij gebrek lijden zij geduldig den honger, dien zij met ſchulpvisch, zeegras, ja, met tentvellen en ſchoenzolen ſtillen, wanneer zij nog maar traan hebben, om het te koken.

Gaarne gebruiken zij *Europeſche* ſpijzen, maar zijn af keerig van varkens, omdat deze dieren alle onreinigheid eten. Weleer ſchrikten zij voor den ſterken drank, dien zij *dolwater* noemden: thans veinzen zij zich wel eens ziek, om denzelven te bekomen. Ook heeft de brandewijn hun wel eens het leeven gered bij hunne gulzigheid. Zij beminnen den rooktabak en ſnuiven allen van jongs af (1).

Weleer gebruikten zij pijl en boog ter jagt: thans bedienen zij zich van kruid en lood. Ter zeehondenvangst hebben zij nog ſteeds de harpoenpijl met de blaas, volmaakt zoo als men ze op *Oonalaska* vindt (2); voorts eene groote lans met eene beweegbare ſpil en eene kleine ſpeer; ook nog een werppijl, welks punt almede van de ſchaft affchiet en met een lijn aan eene blaas

(1) CRANZ B. III. Afd. 1. §. 5.
(2) Zie D. III. bl. 141.

blaas verbonden is. De zeevogels treffen zij met vogelpijlen van eenen vadem lang. (1)

Zij hebben tweederleije vaartuigen, de groote of vrouwe boot, en de kleine of mans boot. De eerſte is van zes of acht vademen lang, tuſſchen de vier en vijf voeten wijd en drie diep, van voren en van achteren ſpits, van onderen plat, uit latten te zamen geſteld, met balein verbonden en met getouwd zeehondenleder overtrokken. Alles is met houten nagels vastgehecht. Een kleine zaag, een beitel, kleine boor en puntig mes is al het gereedſchap, waarmede zulk een vaartuig, zonder ſnoer of winkelhaak, in juiste evenredigheid gebouwd wordt. De man verrigt het timmerwerk: de vrouw overtrekt en herſtelt het. Ook de vrouwen roeijen en ſturen dit vaartuig, het welk een zeil van zamengevoegde darmen voert, het geen alleen vóór den wind gebruikt kan worden. Ganſche huisgezinnen met al hun huisraad varen met deze boot van honderd tot twee honderd mijlen ver, ten noorden en ten zuiden,

(1) Cranz B. III. Afd. 1. §. 6.

den, terwijl de man met zijne kleine boot op zijde blijft tot bijſtand in geval van nood. Bij nacht worden zij op ſtrand gehaald en met ſteenen voor het wegwaaijen bewaard, zijnde, ſchoon zij wel eens twintig menſchen voeren, echter zoo ligt, dat zes of acht *Groenlanders* ze op hunne hoofden naar beter vaarwater wegdragen. De mansboot of *Kajak* is drie vademen lang, maar in het midden naauwlijks anderhalven voet breed en eenen voet diep, en heeft de gedaante van eene wevers ſpoel, is van latten gebouwd en mede met zeehondenleder overtrokken. Hij gelijkt voorts in gebruik volmaakt naar dien van *Oonolaska* (1). Bewonderenswaardig is de behendigheid, waarmede zich de *Groenlander* van dit vaartuig bedient. Hij legt 'er tien of twaalf mijlen mede af op eenen dag, en vreest in hetzelve geenen ſtorm, daar hij, als een vogel, over het water dobbert, of, geheel bedolven, van onder hetzelve weder te voorſchijn komt. Met zijnen dubbelden riem, dien hij pagaaijende gebruikt, houdt hij het, zonder omkanteling, ſtaande tegen allen golfſlag, of mislukt hem deze

(1) Zie D. III. bl. 139.

deeze handgreep, hij bezit eene andere, om zich onder het water terſtond weder om te wentelen: het verlies van zijn riem alleen is het verlies van zijn leven. Maar weinige *Europeërs* bragten het ooit ver genoeg met deze boot, om 'er in vlak water mede te kunnen varen, maar konden 'er nooit in visſchen, of zich uit het minſte gevaar redden, van waar den *Groenlander*, bij wien deze kunst de kunst des levens is, om dat zij hem zijn ganſche onderhoud verſchaft, geene geringe kleinachting voor den *Europeër* eigen blijft. (1)

Hij gebruikt de blaasharpoen tegen den zeehond en gaat geheel alleen op die gevaarlijke jagt, die zoo veel beleid, als vaardigheid, moed en kracht vordert, en door hem zelven met eenen naam wordt onderſcheiden, welke zijn eigen inzigt van het uiterſte gevaar bij deze jagt kenmerkt. Meermalen valt de zeehond, wanneer hij jongen heeft, den *Groenlander* woedend aan, bijt zijne boot aan ſtuk en doet ze zinken; of wel gewond, maar nog niet geheel krachteloos, bijt hij den man zelven op de gewel-

(1) CRANZ B. III. Afd. 1, §. 1—9.

weldigſte wijze, of ſleept hem en zijne boot naar den afgrond bij de minſte verwarring van den ſchietlijn. Eene ſlimmer ſoort van zeehonden vordert daarom eene gezamenlijken visſcherij, die zij de klopjagt noemen, om dat zij door hun geſchreeuw en geklop de zamengeſchoolde dieren telkens doen duiken, het geen dezelve maar korten tijd kunnen uithouden, waarna zij zich afgemat blootgeven aan hunne vervolgers, die zelve pijlſnel op hun aanſchieten met hunne booten en hun de doodelijkſte wonden toebrengen. Op het ijs wacht de *Groenlander* den zeehond op bij een gat, het welk deze behoeft, om nu en dan lucht te komen ſcheppen, wanneer hij hem de harpoen in den kop ſtoot, het gat grooter maakt en 'er het dier uit ophaalt. Om deze prooi te lokken, bootzen zij haar geknor na, en getroosten zich het plat liggen op het ijs, tot dat zich het dier opdoet. (1)

Ook de walvisch is hun niet te vreeslijk; alleenlijk vordert het bijgeloof eene bijzondere reinheid van kleederen en eene onthouding

(1) CRANZ B. III. Afd. 1. §. 10 en 11.

ding van alle ontreiniging tot deszelfs vangst. In dezelve hebben ook de vrouwen aandeel, voor zoo verre zij tot herstel van booten en kleederen worden medegenomen. Gezamenlijk varen zij in mans- en vrouwe-booten op den visch af, en werpen hem zoo veele blaasharpoenen in de huid, dat hij, door de blazen opgehouden, niet diep kan zinken. Hem afgemat ziende, dooden zij hem met hunne kleine lanzen, springen met hunne waterpelzen, die schoenen, kouzen, handschoenen en gewaad uit één stuk hebben en om het hoofd vast worden toegeregen, op het lijf, en snijden hem vaardig genoeg het spek en de baarden af, waar aan de vrouwen en kinders zelve deel nemen. Kleinere soorten van den walvisch vangen zij op gelijke wijze als de zeehonden. (1)

Bij die *Groenlanders*, die nog den minsten omgang met *Europeërs* hebben gehad, verneemt men in het huislijk gedrag geene oneerbaarheid of onbetamelijkheid. Men vindt zelden bij hun oneerbare vrijsters, doch meer ontuchtige verstootene vrouwen en

(1) Cranz B. II. Afd. 3. §. 23.

Digitized by Google

en jonge weduwen, die niet zelden hare kinders aan kinderloozen verkoopen, of ook wel door dezen in derzelver huis aangenomen en getrouwd worden. De ongehuwden leven in eene ſtrenge afzondering, welke zelfs het aanbod van een ſnuifje aan eene jonge dochter niet veroorloft. Het aanzoek ten huwelijk, na twintig jarigen ouderdom, geſchiedt door den vrijër, niet zonder voorkennis en raadvraging van bloedverwanten, en kan nimmer uit baatzucht ontſtaan, wijl de bruid nooit meer dan hare kleederen, eene lamp, een mes en ketel aanbrengt. Huishoudelijke bekwaamheden zijn hem eeniglijk van belang, gelijk het bij hem zelven vooral op de vaardigheid ter jagt en vischvangst aankomt. De ouders zijn gereede toeſtemmers voor den zoon. Twee bedaagde vrouwen doen het voorſtel bij die der vrijſter. Deze loopt bij die boodſchap weg en trekt zich de haairtuit, als wanhoopend, los, het welk niet altijd geveinsde zedigheid is, maar wel eens door wezenlijke onmagt wordt gevolgd. Ook ſnijdt zij zich wel eens in ernst het haar af, waar mede alle aanzoek ophoudt. Het aantal verſtootene vrouwen en de

trotschheid der bijwijven schijnt de voorname schuld te zijn van dezen onnatuurlijken afkeer. De ouders der maagd toonen zich onbeslist, maar laten het aan de koppellaarsters vrij, de dochter te overreden, die haar opzoeken en naar het huis van den vrijër slepen, waar zij gevangen gehouden en door minnekoozerijën of ook wel door slagen gedwongen wordt van staat te veranderen; staande zij bij eene ontvluchting bloot voor de herhaling van het zelfde geweld. Zomtijds beschikken de wederzijdsche ouders vroeg over hunne kinders, die zich dan ook daar naar voegen. Zelden vereenigen zich broeders- of zusterskinderen, noch ook vreemden, wanneer zij als aangenomene kinders in één huis zijn opgebragt: wel eens vindt men eenen man, die zich twee zusters, of eene moeder met hare dochter, tot vrouwen neemt: echter wordt dit voor onbetamelijk gehouden.

De veelwijverij is 'er geoorlofd, maar niet gemeen, wegens de moeilijkheid der kostwinning. De schande der kinderloosheid doet wel eens naar eene tweede, derde of vierde vrouw zoeken, waartoe, schoon

ſchoon hoogstzeldzaam, de onvruchtbare vrouw den man ſomtijds aanſpoort, indien het haar niet mag gebeuren, hare vruchtbaarheid bij eenen anderen *Groenlander* of *Europeër* te beproeven.

Hunne echt is niet ongeregeld, ſchoon de vrouw wel eens een blaauw oog beloopt: maar de vaardigheid der verſtooting maakt het huwelijk onvast. Met een norsch gelaat uit te gaan zonder in eenige dagen te rug te keeren, is het blijk van verſtooting, het welk de vrouw zoo wel verſtaat, dat zij zich terſtond naar hare vrienden begeeft, maar zich daarbij, ten ſpijt van haren man, in den besten dos ſteekt. Ook de vrouw loopt ſomtijds weg, wanneer haar de heerſchappij van de mansmoeder ondragelijk wordt. Kinders en zonen bovenal maken de banden des huwelijks onverbrekelijker, wijl zij bij echtſcheiding de moeder volgen. Bij het overlijden van de vrouw zorgt de weduwenaar, om zich, na eenig tijdverloop, zeer wel gedaan, ſchoon treurig te vertoonen, ten einde na een jaar tijds een tweede huwelijk aan te gaan. De tweede vrouw troetelt de kinders der eerſte meer dan haare eigene, zich toeleggende, om

Digitized by Google

de eerſte in alle opzigten door zorg en teederheid te overtreffen. (1)

De vruchtbaarheid der *Groenlandſche* vrouwen is niet groot; zelden baren zij meer dan zes kinderen. De verlosſing kost haar geenen zwaren arbeid; zij geſchiedt ſchier zonder verzuim van bezigheid. Het kind ontvangt terſtond deszelfs naam en wel van den grootvader of grootmoeder, ten zij deze perzonen aan een ongelukkig einde zijn gekomen. Zij veranderen dezen naam, wanneer dezelve treurig herinnerend of kwaadſpellend wordt; ook nemen zij namen aan naar een of ander eigen uitſtekend bedrijf.

Overgroot is der ouderen kindermin. De moeder draagt het kind, bij al haren arbeid, op den rug, en zoogt het tot in het vierde jaar of langer, om dat zij geene geſchikte ſpijs voor het tedere geſtel kent. De kinders groeijen op zonder eenige tucht, maar tevens zonder eenige grove gebreken. Van zelve volgen zij de ouders na en ſchikken zich naar eene minzame behandeling. Hun onwil, dien de ouders verdra-

(1) CRANZ B. III. Afd. 2. §. 13.

Digitized by Google

dragen, duurt niet lang; hunne dankbaarheid en liefde daartegen zijn beſtendig tot dat zij de afgeleefde ouderen dienstvaardig ondersteunen.

Een kleine pijl en boog is het eerſte ſpeelgoed en oefentuig van den jongen *Groenlander.* In zijn vierde jaar heeft hij reeds zijne *kajak* of kleine boot. Vijf jaren later vergezelt hij zijnen vader ter jagt en visſcherij. De eerſte zeehond, door hem vermeesterd, verſchaft een feestmaal aan het gezin en doet de vrouwen alreeds denken aan zijne uithuwelijking. Twintig jaren oud geworden, moet zijne bekwaamheid alzins voltooid zijn. Gehuwd blijft hij in zijn vaderlijk huis, zoo lang zijne ouders leven, waar zijne moeder het bewind voert. De meisjes, daartegen, brengen de veertien eerſte levensjaren zingende en ſpringende door, waarna zij eerst tot de huishouding worden aangezet. (1)

De bezigheden der volwasſenen verdeelen zich zeer ongelijk. De mans zorgen ſlechts voor het maken van jagtgereedſchap

(1) CRANZ B. III. Afd. 2. §. 14, 15.

Digitized by Google

ſchap en booten, en jagen of viſſchen, waarna zij zich over niets bekommeren. De vrouwen ſlachten, koken, touwen het leder, maken kleederen, bouwen en herſtellen huizen en tenten. Over het geheel is der vrouwe lot bij den *Groenlander* het ongunſtigſt. Bij den vroegen dood van haren vader, moet zij bij anderen dienen voor de kost alleen; bij kinderloosheid loopt zij gevaar van verſtooting; verſtooten is zij veracht en tot ontucht verwezen; jonge weduwe wacht haar dienſtbaarheid of oneerbaar gewin; oud en hulpeloos moet het bijgeloof haar voeden, maar loopt zij gevaar, op de minſte verdenking van toverij vermoord te worden; als moeder van eenen zoon alleen is haar levens onderhoud en haar geluk tot aan haren dood verzekerd, en geniet zij een gezag, het welk zij als huisvrouw nimmer voert. Met dat alles overtreffen de vrouwen meest al de mans in ouderdom, dien zij tot zeventig en tachtig jaren rekken. (1)

Ongeſchikt en walgelijk komt in den eer-

(1) CRANZ B. III. Afd. 2. §. 16, 17.

Digitized by Google

'eerſten opſlag de huishouding der *Groen-landers* voor, wanneer men aan hunne 'pelzen, vol ongedierte, en hunne, van vet en ſmeer glimmende, aangezigten en handen denkt: maar, eenmaal huisgenoot geworden van hun winterverblijf, verwondert men zich over de zorgvuldige wegſluiting hunner beste kleederen, over de keurigheid en reinheid hunner drinkvaten, over hunne zonderlinge kiesheid ter ontlastinge, over hunnen verregaanden afkeer van alle kruid, door eene ſtof gemest, waarop de *Chineeſche* landbouwer eene zeer hooge waarde ſtelt, maar boven alles, over den vrede en de ſtilte, welke 'er heerſchen onder de vele huisgezinnen, die dikwijls onder één dak te zamen wonen. (1)

Beſcheidenheid, ingetogenheid en zedigheid mogen bij hun de edele bronnen geacht worden van hunne ſtille zamenwoning. Schoon vreemd met valſche ſchaamte, verbergen zij gaarne hunne begeerte. Hunne geſprekken zijn levendig en niet ontbloot van fijne ſcherts. Gaarne laten zij zelve zich ſchertzende van hunne dwaasheden over-

(1) CRANZ B. III. Afd. 2. §. 19.

Digitized by Google

overreden: onverzettelijk ſtug daartegen zijn zij, wanneer men hun lomp ten toon ſtelt. Niet te mishagen is het doel hunner wellevendheid, welke zich minder op eigenlijk behagen van anderen toelegt. Hunne taal kent vloek noch ſcheldwoord. De een valt den ander nooit in de rede noch overſchreeuwt hem: zij lagchen ligt, maar niet luidruchtig (1).

Gaarne gaan zij ten bezoek uit, en brengen dan ſteeds hunne geſchenken mede. Met gezang worden zij verwelkomd, en daarna beleefd en goed onthaald. Voor den maaltijd gaat een horentje met ſnuiftabak rond, waaruit elk een neusvol ophaalt. Drie of vierderlei geregten vullen den disch, gedroogde haring, gedroogd, gekookt of half raauw en ſtinkend zeehondenvleesch, gekookte *alken*, een ſtuk van eene half ſtinkende walvischſtaart, gedroogde zalm, gedroogd rendierenvleesch, kraakbeziën uit den maag van een rendier en kraakbeziën in traan bereid, maken de rijkſte tafel uit. De tafelgeſprekken duren lang, ſchoon meestal eeniglijk over zeeonderne-

(1) CRANZ B. III. Afd. 2. §. 19.

Digitized by Google

nemingen, doch altijd onderhoudende door zekere naauwkeurigheid en gemaklijkheid, waarna de jonge luiden aandachtig en beſcheiden luisteren (1).

Behalven deze bijzondere zamenkomſten, hebben zij hunne dansbijeenkomſten en zeker zonnefeest op den 22ſten van Wintermaand, wanneer 'er eene algemeene onderlinge vergasting plaats heeft, maar tevens eene algemeene brasserij, die door ſpel en dans wordt afgewisſeld. Het eenige ſpeeltuig is een trommel of liever *tambourin*, bij welks gebruik het ganſche ligchaam, op elken ſlag, de misſelijkſte ſprongen maakt en houdingen aanneemt. Deze trommelſlag, die bij elk vierde van eene volle maat tweemaal wordt gehoord, begeleidt het gezang, het welk altijd de jagt of visſcherij ten onderwerp heeft en in beide den lof der vaderen vermeldt. Elk vers wordt door de toehoorders beantwoord, met een geroep van *amna*, *ajah*, *ajah-ah-ah!* dat is, „ de zon komt tot ons te rug, zij brengt ons goed weder." Na een

(1) CRANZ B. III. Afd. 3. §. 20, 21.

een vierde uur wordt de eerſte zanger vervangen door eenen anderen, het welk den ganſchen nacht door afwisſelt. Met den dag herſtelt men zich door den ſlaap. De avond vernieuwt het feest, het welk niet eindigt, zoo lang 'er eenige voorraad te verzwelgen valt.

Het balſpel is het vermaak bij helderen maneſchijn. Gaarne oefenen zij zich ook in worſteling en vuistſlag. Ook ſlingeren zij meermalen aan de ſlappe koord. Liefst ſlijten zij den ledigen wintertijd in gezellig vermaak. Opmerklijk is onder hetzelve hun zangſtrijd, waarin een beledigde zich tracht te wreken over den belediger. Hij geeft daarvan vooraf kennis aan de naburen en daagt daar bij den belediger uit, die verpligt is, eenen hekelzang, tegen hem vervaardigd, zoo dikwijls te hooren herhalen, tot dat het ganſche gezelſchap denzelven van buiten kent, doch van welke uitdaging en tusſchentijd hij tevens gebruik kan maken, om zich door eenen tegenzang te verdedigen. De aanval wordt daarna nogmaal herhaald en afgeweerd; die het laatſte woord behoudt, wint den ſtrijd doorgaans, het geen echter het gezelſchap beſliſt, en

waar-

Digitized by Google

waaraan zich de partijen onderwerpen, wier ware beſchaafdheid van geest zoo ver van het woeste tweegevecht der *Europeërs* is vervreemd, dat hun hekelzang zelf geene vuilaardigheid noch drift mag laten blijken (1).

Opmerkelijker wordt deze bewonderenswaardige beſchaafdheid der Noordſche poollanders, wanneer men let op derzelver gebrek aan alle burgerlijk Bewind. Elk vader des huisgezins is de eenige wetgever, regter en beſtuurder der zijnen, ontvangende zelf van niemand eene hoogere wet. Bij de zamenwoning der huisgezinnen onder één winterdak heerscht de volkomenſte gelijkheid van regten. De beste weêrkenner en kundigſte jager wordt alleen als raadsman gevolgd. Hij bewoont het noordelijkst gedeelte der woning, en ſlaat de goede orde van het ganſche verblijf gade. De wederſpannige is aan geenen dwang of ſtraf onderworpen, maar wordt ſlechts als eigenzinnig ontweken bij eene volgende zamenwoning, en heeft, bij gelegenheld, den he-

(1) CRANZ B. III. Afd. 3. §. 22—24.

Digitized by Google

hekelzang van den verſmaaden Raadsman te verwachten.

Gelijk de kinders hunne ouders niet verlaten, ſchoon zelve getrouwd zijnde; zoo blijven ook gaarne de leden van éénen ſtam bijeen tot onderlinge hulp en bijſtand, volgende zij bij verre togten ſteeds den verſtandigſten onder hun, zonder van heerſchappij of eigenlijke onderwerping te weten.

In plaats van wetten gelden hunne oude gewoonten. Derzelver overtreding ſtaat voor den hekelzang bloot. Elk heeft vrijheid om te wonen, waar hij wil: maar in eens anders buurſchap behoort hij eerst aangenaam te zijn verklaard. De visſcherij en jagt ſtaan onbepaald voor elk open: die dezelve door onkunde bederft, wordt ſlechts ontweken. Al, wat gevonden wordt, is eigendom: een ſteen, op het gevondene gelegd, bewijst de aanmatiging daarvan. De zeehond, ſchoon door eenen anderen gedood, is het deel van hem, die hem den eerſten werppijl in de huid jaagt: maar met harpoen en blaas getroffen wordt hij de prooi des geenen, die hem verder afmaakt. Zelfs die hem doodvindt, geeft de harpoen aan den ei-

Digitized by Google

eigenaar en behoudt het dier. Aan de verdeeling van den walvisch heeft ook de toekijker regt. Daar elk zijne eigene pijlen kent, beflischt de pijl, die, wanneer 'er velen te gelijk treffen, een rendier het naast aan het hart wondt, voor den eigenaar, die echter aan de overigen ook eenig aandeel geeft; het kruid en lood heeft hier in veel geschils verwekt. Die zijnen vossenval niet heeft opgezet, verliest zijn regt op den vos, dien een ander in zijnen val gevangen heeft. De schade aan geleend goed komt voor rekening van den uitleener. Rouw van eenen gedanen koop vernietigt dien. Men borgt, wanneer de betaling niet gereed is. De schuld wordt na den dood niet ingevorderd. Na eenig tijdverloop kan men zijn eigendom uit het sterfhuis weder tot zich nemen: wanneer hetzelve niet meer of gebrekkig voor handen is, laat de eigenaar zich dit welgevallen. Zelve zien de *Groenlanders* het gebrekkige van velen dezer instellingen wel in, maar zij wagen het niet, van hunne gewoonten aftegaan (1).

Schoon

(1) Cranz B. III. Afd. 3. §. 25.

Digitized by Google

Schoon alzoo geenszins levende in burgerlijken ſtaat, verkeeren zij in zekeren ſtaat van maatſchappij, verre van dien der wildheid onderſcheiden. In dezen ſtaat behouden zij veel van de vrijheid der natuur, welke de goedheid van hunnen eigen aard geenszins misbruikt, en genieten zij zoo volkomen al, wat zij wenſchen, dat zij de *Europeërs* van harte beklagen wegens alle derzelver kunstbehoeften, terwijl hunne armoede in begeerten meer, dan in verzadiging, hun vrij waart van alle die haatlijkheden, welke de wangunst, de nijd en het gebrek elders voortbrengen. Bedrog, dieverij en geweld zijn meestal vreemd aan hunne zeden. Even vreemd zijn zij met dronkenſchap en met derzelver gevolgen, vechterijen en ongebondenheden. Dartele onkuiſche taal is hun zoo ergerlijk, dat zij dezelve bij de *Europeërs* toeſchrijven aan verſtandverlies door het *dolwater*, gelijk zij altijd den ſterken drank noemen. Hunne vrolijkheid zelve is deftig. Daartegen is hunne welwillendheid meestal baatzuchtig, hunne dankbaarheid onerkentelijk, en gaat hunne ongevoeligheid tot eene onbarmhartigheid over, die in wreedheid voor dieren kenlijk is.

Te-

Digitized by Google

Tegens weduwen en weezen is hunne onbarmhartigheid het haatlijkst, daar zij ze uitſchudden en hulploos laten. De ouder- en kinder-liefde daartegen is bij hun zoo veel te vuriger en trouwer, als mede hunne genegenheid voor bloedverwanten. Halſtarrigheid en trotschheid behooren, bij al de zachtheid van hunnen aard en de armoede van hun leven, onder hunne bijzondere gebreken. Deze algemeene ſchets heeft echter zijne uitzonderingen, daar men ook enkelde leugenaars, dieven, ja moordenaars onder hun gevonden heeft, en hunne uitwendige kieschheid niet altijd door ſtrenge kuischheid wordt beantwoord. De wreedheid der jagt ſchijnt zelfs bij hun ſomtijds eene moordzucht te ontwikkelen, welke maar geringe of ſchier geene aanleiding behoeft, om wreedaardig te woeden. De doodſtraf vervolgt wel den moordenaar, doch onder de gedaante der naſluipende wraak, die ſomtijds na een tijdverloop van dertig jaaren door den bloedwreeker genomen wordt; eene wraak echter, die geene wederwraak voortbrengt, wanneer hare gegrondheid algemeen erkend wordt. (1). We-

(1) CRANZ B. III. Afd. 4. §. 26—34.

Wegens de Godheid erkennen zij, de begrippen hunner voorvaders te hebben verloren, die dezelven zekerlijk verpligt waren aan de, onder hun overgebragte, maar verlorene, *Euangelie*-leer. Zij zelve redekavelen echter uit de werken der natuur tot haren Bouwmeester; erkennen deszelfs magt, wijsheid en goedheid; zijn genegen, om hem te beminnen en te vereeren, en vormen zelfs dit zedekundige bewijs: „een mensch is geheel anders gemaakt, dan de dieren; dezen dienen het eene den anderen en eindelijk allen den mensch ten ſpijze en zijn redenloos; de mensch integendeel heeft eene verſtandige ziel en is niemand op de wereld onderworpen; nogtans is hij bevreesd voor het toekomende; voor wien is hij dan in vreeze? het moet een grooter Geest zijn, die over ons magt heeft; o dat wij denzelven toch kenden en ten vriend hadden (1)!"

De onderſcheiding van ziel en ligchaam is bij hun niet algemeen. Bij ſommigen wordt ook aan geene toekomst na dit leven gedacht. Er zijn daartegen, die aan meer dan

(1) CRANZ B. III. Afd. 5. §. 35.

Digitized by Google

dan eene ziel of aan de afwezigheid der ziel buiten het ligchaam, gelooven ter verklaring hunner droomen; en ook, die zekere zielverhuizing vermoeden of voorgeven, het zij om de gelijkheid van aard in ouders en kinders te verklaren, het zij om zich zelven de achting van overledenen toe te eigenen. Iet onderſcheiden van het ligchaam, geestelijk van aard, geen ſtoflijk onderhoud behoevende, na den dood des ligchaams overblijvende, en dan op eene onſtoflijke wijze in ſtand gehouden, is het zielbegrip der verſtandigſten. Algemeen is hun geloof aan eenen ſtaat des levens na den dood. Onder de zee is hun hemel; de holen in de klippen ſchijnen hun zijne toegangen. Daar is het altijd zomer, altijd dag, altijd zonneſchijn; daar is goed water in overvloed en de viſcherij en jagt gemaklijk, of daar zelfs is een groote ketel alreeds aan de kook. Aldaar komen echter alleen de goede viſchers en jagers, ook zij die veel leden in het ſterven, of bij de geboorte omkwamen: doch allen eerst na eene voorafgaande ſchuring aan eene ruwe rots, welke zij voor ſommigen gevaarlijk genoeg achten, om 'er bij te kunnen omkomen. Boven de wol-

ken is hunne ſtrafplaats voor de luïjaards en deugenieten, die 'er den raven ter prooije zijn en geen ander voedzel vinden, dan den kop van zeehonden. Voor de gelukzaligen zou 'er, volgends ſommigen, na eenig tijdverloop eene ſtille woning zijn bereid, maar dezen denken ook aan hunne hel en hemel meer *Europeesch*, zoodat hemel bij hun boven, hel beneden de aarde zij, welk boven en beneden echter onophoudelijk verwisſelt, of, liever, door de middenpuntige zwaartekracht, in den gewonen zin diens woords, ondenkbaar wordt.

Het geen de *Groenlanders* zeggen van de wording des eerſten mans uit de aarde, en van de vrouw uit zijnen duim, als mede van den dood, door de vrouw veroorzaakt, en van den zondvloed ſchijnt nog een overblijfzel van de begrippen, aan hunne voorvaders door de *Noormannen* medegedeeld. Eene eindelijke vernieuwing van alles ſtellen zij zich voor, na eene algemeene uitſterving en verbrijzeling der aarde, wier ſtof door water zal gezuiverd, door den wind weder gedroogd en in ſchooner gedaante herſchapen worden, en die op nieuw die-

Digitized by Google

dieren zal voortbrengen; wanneer der *Pirkſoma*, dat is *die daar boven*, zal blazen op de gelouterde menſchen en zij weder leven (1).

Boven de zielen der menſchen denken de *Groenlanders* ook aan groote en kleine Geesten. De eerſten onderſcheiden zij in eenen goeden en kwaden: met den eerſten zijn hunne *Angekoks* of tovenaars gemeenzaam; met de laatſte, — want dezelve ſchijnt hun vrouwelijk te zijn, — heeft de *Angekok* te doen, wanneer de visſcherij niet ſlaagt, wijl zij onder de zee woont en van daar dat kwaad ſticht. Hunne kleinere geesten worden ook met andere perſonen gemeenzaam. Zij zijn luchtgeesten, zeegeesten, berggeesten, windgeesten, ſpoken en afgeſtorvene zielen.

Om een tovenaar onder hun te worden, wordt de naauwſte verbintenis met eenen minderen geest en eene lange afzondering en onthouding gevorderd onder het geleide van eenen vermaarden *Angekok*, die niets onbeproefd laat, om de inbeelding te verhitten,

(1) Cranz B. III. Afd. 5. §. 36—38.

Digitized by Google

ten en tevens een kunstbedwang over derzelver uitwerkzelen op het ligchaam mede te deelen, waar bij zich ook de buikſpraak ſchijnt te voegen, die, eindelijk, verſcheidene maalen wel geſlaagd zijnde, den waarzegger verheft tot den rang van grooten wigchelaar, gelijk zij hem noemen.

Deze *Angekoks*, die boven dien zich toeleggen op de bewaring en vermeerdering der *Groenlandſche* kundigheden, zijn ook de geneesheeren en wijzen dezer natie. Zij, die zelve voorgeven, meer kwaads dan goeds te kunnen doen, zijn tovenaars van eenen anderen en gehaten naam, die der oude vrouwen meest al nagaat.

Behalven het gochelwerk, waarmede de *Angekoks* ſomtijds gelukkig genoeg werken op de verbeelding der zieken, bepaalt zich hunne geneeskunde voornamelijk tot het voorſchrift eenes ſtrengen leefregels, waar aan zij de bijſtanders en overblijvende zoo wel, als de zieken, onderwerpen; vooral zorgen zij voor de wegwerping van alle kleederen, die beſmet kunnen geacht worden. — De *amuleten*, of tovermiddelen ter voorbehoeding, zijn bij de *Groenlanders*

zoo

Digitized by Google

zoo talrijk, als belagchelijk, in zoo verre zelfs, dat de een meenigmaal met die van den anderen ſpot (1).

De *Groenlanders* hebben eene geheel eigene taal, welke zij alleen gemeen hebben met de *Esquimoos*. Derzelver uitſpraak is zwaar voor de tong en hard voor het gehoor. De veelvuldige lettergrepen hunner woorden maaken derzelver lezing zeer moeilijk. Zij heeft echter zoo vele regelen, dat men aan eene vroegere beſchaving moet denken. Zij is woordenrijk, wordt op verlerleije wijze verbogen en laat zich door allerleije zamenvoegingen van woorden tot in het oneindige verrijken. Hare naamwoorden hebben zoo wel het tweevoudige, als het enkel- en het meer-voudige, zoo wel hare vergrooting als verkleining. Hare werkwoorden onderſcheiden het tegenwoordige, voorledene en toekomende, en worden in zesderleije wijzen van aantooning, ondervraging, bevel, toelating, onderſchikking en onbepaaldheid gebruikt (2).

De

(1) Cranz B. III. Afd. 5. §. 39—43.
(2) Cranz B. III. Afd. 6. §. 44.

Digitized by Google

De rekenkunst der *Groenlanders* gaat bezwaarlijk boven het twintigtal: het geen daar boven gaat ſchijnt hun ontelbaar, omdat zij dan ten einde zijn van de middelen hunner optelling, op hunne vingers en teenen. Ook is de geſchiedenis bij hun eene flaauwe herinnering van vroegere gebeurtenisſen, zonder de minſte bewaarde overblijfzelen of heldenzangen. Hunne geſlachtlijsten daartegen brengen zij meermalen tot aan de tiende afſtamming te rug. Zij kennen geen letterſchrift en zijn ſchroomvallig voor brieven, welke hun tovermiddelen ſchijnen. Somtijds geven zij door beeldſchrift hunne gedachten te kennen. Zij berekenen den tijd naar winters en naar nachten. Den nacht verdeelen zij naar het op- en onder-gaan van ſommige ſterren, den dag naar het wasſen en vallen van het water. De aarde rust in hun denkbeeld op zuilen, die nu en dan kraken van ouderdom en door de tovenaars gedurig herſteld worden. De ſterren zijn in hun oog *Groenlanders* of dieren; de ontmoeting van dwaalſterren is de zamenkomst van twee zusters; het verſchieten van eene ſter is de hellevaart eener ziele. Zon en maan

zijn

Digitized by Google

zijn zuster en broeder, *Malina* en *Anninga*. *Anninga* vervolgde eens in de duisternis zijne zuster op eene onbetamelijke wijze: om hem bij den dag te kennen, maakte zij hare handen zwart en sloeg ze hem in het gezigt. Van daar draagt hij nog zijne vlekken. Vluchtende voer zij ten hemel, en werd de zon. Haar vervolger veranderde in de maan, en wentelt zich nog onophoudelijk om haar heen, in hoop van haar te agterhalen. Het noorderlicht bestaat uit afgestorvene zielen, die met den bal spelen en ter jagt gaan. Bij alle deze hersenschimmen onthouden zich de *Groenlanders* echter van alle sterrenwigchelarij, maar zijn daartegen zeer naauwkeurige weêrvoorspellers (1).

Hunne geneeskunst heeft in sommige opzigten opmerkelijke vorderingen gemaakt. Daar, bij voorbeeld, hunne oogen zeer veel lijden van den schier altijd besneeuwden grond, weten zij eene ontlasting aan derzelver scherpe vochten te verzorgen door eene opening nabij het oog, ja zijn zelfs hunne vrouwen in staat, met eene omge-

bo-

(1) CRANZ Boek III. Afd. 6. §. 45.

Digitized by Google

bogene naald, de oogen te lichten en de ſtaar weg te nemen, zoo dat de kunstbewerking zelden mislukt. Arm- en been-breuken worden door hun herſteld, uitwendige verzweringen geopend, wonden geheeld. Inwendige kwalen laten zij meer aan de natuur en hunne tovermiddelen over. Hunne ſnelle overgang uit warme huizen in de felſte buitenkoude, en halfbevrozen van buiten in de onmatige binnenwarmte; hun gebruik van ijskoud water na den zwaarſten arbeid en de groqtſte verhitting, en hunne afwisſelende zwelgerij en hongersnood worden voor de oorzaken gehouden hunner veelvuldige borstziekten, tering en zijdewee, waaraan zij meestal omkomen (1).

De ſtervende *Groenlander* wordt, gekleed en gelaarsd, met de beenen onder het lijf gebogen. Na zijnen dood wordt al het zijne weggeworpen en laten zijne buren, die met hem onder één dak wonen, al het hunne zorgvuldig luchten. Men beweent hem een uur lang: daarna volgt de begraving. Het lijk wordt ten vengſter uitge-

(1) CRANZ Boek III. Afd. 6. §. 46.

Digitized by Google

geſtoken, terwijl eene vrouw met een brandend hout in de hand uitroept: *hier is niet meer te halen.* Het graf is op eene afgelegene hoogte, van ſteenen gemaakt; in hetzelve leggen zij eenig mosch en dekken het met een vel. Het lijk wordt, in zeehonden- of rendieren-vel gewonden of genaaid, door een der naastbeſtaanden op den rug getorscht of langs den grond naar het graf geſleept. Naast het graf wordt de boot met het visch- en jagt-tuig geplaatst, of het mes en naaigereedſchap der vrouw. Bij een kinder-lijk wordt het hoofd van eenen hond geplaatst, opdat de hond, die zijn huis altijd kan vinden, de kinderziel te regt brenge. Het graf wordt met groote ſteenen geſloten, om het lijk voor vosſen en vogelen te beveiligen. Al het nagelatene wordt verkocht, om den rouw te verminderen van het aandenken. Een zuigeling wordt meermalen levendig begraven met de moeder, uit wanhoop aan de opkweeking en ter verkorting van deszelfs gebrek, maar altijd onder de felſte folteringen van het vaderlijke hart. Verlatene en oude weduwen worden zelfs wel eens door eene zoo wreede barmhartigheid le-

ven-

Digitized by Google

vendig begraven. Bij gebrek aan vrienden blijft ook wel eens een lijk onbegraven liggen.

Na de begravenis keert men ten ſterfhuize weder met ſtille droefheid, die door den naastbeſtaanden afgebroken wordt met eene weeklagt, die bij elke tusſchenpooze door algemeen gejammer wordt beantwoord. „ Wee mij!" — Deze is de weeklagt, welke een vader aanhief over zijnen zoon. — „ Wee mij! dat ik uwe zitplaatſe „ aanſchouw, die nu ledig is; vergeefsch is „ uwe moeder bezorgd, om uwe kleederen te „ droogen! Ziet! Mijne vreugde is in de „ duisternis ingegaan en heeft zich in de „ rotzen verſcholen. Eertijds ging ik in „ den avondſtond uit en verheugde mij. „ Mijne oogen zogten u en ik verbeidde „ uwe terugkomst! Ziet! Gij kwaamt! — Gij „ kwaamt al roeijende, van ouden en van „ jongen omſingeld! Nooit kwaamt gij le- „ dig uit zee! Uwe *Kajak* was ſteeds met „ zeehonden of vogelen beladen; uwe „ moeder maakte vuur en bereidde dezel- „ ven; het toebereide, 't welk gij hadt „ opgedaan, zettede zij haaren buurt- en hut- „ genooten voor, en ik nam 'er ook een

„ ſtuk

„ ſtuk van. Van verre naamt gij den roo-
„ den wimpel der ſloepen waar en riept
„ luide: daar komt de koopman. Gij liept
„ naar het ſtrand en boodt de behulpzame
„ hand, de ſloep bij de voorſteven vast-
„ houdende: dan vertoondet gij uwe zee-
„ honden en het ſpek, dat uwe moeder
„ 'er afgehaald had, en ontvingt daar voor
„ hembden en ijzer tot uwe pijlen. He-
„ laas! dit alles is voorbij. Wanneer ik
„ uwer gedenke, rommelt mij het ingewand!
„ Ach! dat ik kon weenen, gelijk ande-
„ ren, dan hadde ik het vermogen, om mijne
„ ſmart te lenigen! Wat zal ik voor mij
„ zelven wenſchen? De dood alleen is mij
„ nu aangenaam! Maar zoo mij die nader-
„ de, wie zou mijne vrouw en de overige
„ kleine kinderen bezorgen! dat ik dan nog
„ eenen tijd lang leve! Echter zal mijne
„ vreugde beſtaan in geduurige onthouding
„ van alles, wat den menſchen lief en aan-
„ genaam is." Na zulk eene weeklagt wordt al de overgeſchotene ſpijs gebruikt, het welk dikwijls eenige dagen lang duurt, naar gelang van den voorraad. De vrouwen dragen nu geſcheurde kleederen, afgeſne-den of opgebonden hoofdhaar, en eenen

Digitized by Google

rouwkap op het hoofd. De mans brengen zich de eene of andere wonde toe. De rouwbezoeken zijn menigvuldig en duren ſomtijds een jaar lang. Meermalen gaat men ook weenen aan het graf, waar aan zelfs de voorbijganger deel neemt. (1).

Zints het jaar 1733 was de *Euangeliſche* broedergemeente onophoudelijk werkzaam, om door hare zendelingen, het *Christendom* te herſtellen onder de *Groenlanders*, voor zoo ver hetzelve zich reeds in de tiende eeuw bij hunne voorvaders door de *Noormannen* gevestigd had, doch waar van het geheugen zelfs de flaauwſte herinnering bij hun niet had behouden; en in deze liefderijke poging ſlaagde zij zoo wel, dat zij, bij de vijftigjarige viering van hare ſtichting aldaar, tellen mogt 1287 gedoopten, 516 avondmaalgangers en 948 getroost ontſlapenen, aan welke *Christenen* de lof gegeven wordt, dat de onverzetlijkheid van hunnen aard als wasch is geſmolten voor den aandrang op hunne verpligtingen aan den Heiland, en dat zij alzins een leven hebben ge-

(1) CRANZ B. III. Afd. 5. §. 47, 48.

Digitized by Google

leid, het geen den Heidenen tot ſtichting, het *Euangelie* tot eer heeft verſtrekt (1).

Deze menſchen, die ons in hunnen onverlichten ſtaat in zoo veele opzigten belangrijk en beminnelijk voorkomen en op wier te onbarmhartig gemoed de *Euangelie*-wet der liefde alreeds door algemeene voorzieningen in behoeften en ſtichtingen van barmhartigheid de gelukkigſte werking heeft, zoo dat elk menſchenvriend, al ware hij geen *Christen*, de uitbreiding des *Euangeliums* onder hun zoo hartlijk moet wenſchen, als wij dezelve vurig afbidden, —— vertoont ons het penſeel in nevensgaande print. Alles in dezelve is overgenomen van CRANZ, wiens uitvoerige beſchrijving aangevuld heeft, het geen aan zijne afbeeldingen in duidelijkheid ontbreekt. De man, die zich met zijne *Kajak* naar zee begeeft, wordt uitgeleid door zijne vrouw, wier moederliefde haren zuigeling overal met zich voert. Op beider lip-

(1) CRANZ Boek V—X. Zie de *Berichten van de Zendelingen der Euangeliſche Broedergemeente onder de Heidenen.* Amſt. 1798. N°. 2, bl. 113—146.

Digitized by Google

lippen zweeft een gul geſprek, gelijk op beider gelaat hun aard te lezen ſchijnt. Ter zijde vertoont zich hunne winterwoning (1).

(1) Zie bij CRANZ, Plaat III en IV.

LAND

Digitized by Google

J. Kuyper, del. — L. Portman, adp. et sc.

GROENLANDERS.

Digitized by Google

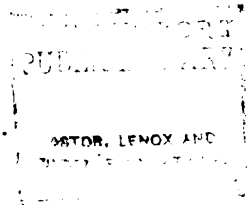

Digitized by Google

LAND VAN LABRADOR.

Dit groote Schier-eiland van *Noord-America*, door de *Hudſons*-baai, *Hudſon*-ſtraat en Noordzee ſchier geheel omgeven en door *Quebec* aan het vaste land verbonden, ligt op de Noorder breedte van 50° tot 62°, en beſlaat in lengte twintig graden. Het draagt zijnen naam bij wijze van tegenſpraak, zijnde 'er geen land meer onbebouwd, dan dit, ſchoon de *Spanjaarden* het *Terra del Labrador* of land des akker-arbeids noemden. Onmetelijke bosſchen beſlaan deszelfs grond: maar deszelfs kusten zijn doorgaans met ijs bedekt, en de felſte koude van het bevrozen Noorden doet 'er zich niet minder,

Digitized by Google

dan in *Groenland* zelf, gevoelen ſchoon tusſchen dezelfde evenwijdige aardcirkels met ons vaderland gelegen.

De bosſchen zelve mogen naauwelijks dien naam dragen wegens het kreupelhout, waartoe zich pijn- en ſparre-boomen zelve, door de ſtrengheid der luchtſtreek, beperkt zien. Een ſtruik, wiens bladeren als the kunnen worden gebruikt, een andere, door de inboorlingen als tabak ten nutte gemaakt, en een weinig kraakbeziën en boschbeziën zijn de eenige vruchten, dien zij voortbrengen. Naar mate men de zee nadert, verminderen zelfs deze bosſchen en wordt het hout al dunner en kleiner (1).

De kusten zijn genoegzaam van baaijen en havens voorzien, om welgelegen voor den handel geacht te worden, en bieden eenen zoo rijken voorraad van levensonderhoud aan, dat de armoede des onbebouwden of wel onbebouwbaren gronds daar door vergoed wordt, terwijl het tevens in het kreupelhout aan geen wild of gevogelte ontbreekt, om

(1) HEARNE *'s Landreis naar den Noorderoceaan.* Hoofdſt. VI. D. 1. bl. 220, 221.

Digitized by Google

om te ſtade te komen, wanneer ſtorm of vorst alle visſcherij belet (1).

De voornaamſte bevolking van dit land heeft aan de kusten plaats en wel door menſchen, die geheel onderſcheiden geacht worden van alle de overige *Americanen* behalven van de *Groenlanders*, wier gelaat, taal en zeden genoegzaam bij hun worden wedergevonden. Hun naam ſchijnt hun toegevoegd naar hunne gewoonte om *raauw vleesch te eten:* bij de overige *Indianen* worden zij ook wel met eenen naam benoemd, die *Vlugtelingen* beteekent. De *Biskaaijers* ſchijnen voormaals de eerſte volkeren van *Europa* te zijn geweest, die deze kusten ter vischvangst hebben bezogt: zelfs heeft men wel eens beweerd, dat de *Esquimoos* voortgeplant zouden zijn van de ſchipbreukelingen van een *Bischkaaisch* ſchip. Anderen hebben gemeend, in hun de *Orcadiërs* weder te vinden, die in de twaalfde eeuw het land van *Walles* zouden verlaten hebben, om nieuwe landen in het westen te zoeken (2). Deze gis-

(1) MORERIJ *Diction. Hiſtor.*

(2) LA FITEAU *de Zeden der wilden van America.* 's Gravenh. 1731. D. I. bl. 28-30. B. I. Hoofdſt. 5.

Digitized by Google

gisſingen echter zijn geheel verworpen bij de volkomener overtuiging, welke men heeft verkregen, dat de *Esquimoos* warelijk één volk met de *Groenlanders* uitmaken, waarna zij gehouden zijn voor vlugtelingen bij gelegenheid der overweldiging van hun geboorteland door de *Noormannen*, in de negende eeuw (1).

Zij zijn niet boven het middelmatige van geſtalte, maar breed van ſchouders. Hun ligchaam is noch welgemaakt noch ſterk. Hunne huid heeft eene vuile koperkleur: ſommigen hunner vrouwen zijn nogtans blanker en blozender. Gereinigd zouden zij ſchier zoo blank als *Europeërs* zijn van huid (2). Onder hun zouden zelfs ſommigen gevonden zijn met blond krullend hoofdhaar, even als bij de noordelijke volkeren van *Europa* (3).

Zij hebben kleine en wilde oogen, breede en morſige tanden, een aangezigt, het welk

(1) CRANZ, *Hedend. Hiſt. van Groenland.* B. IV. Afd. 1. §. 8. en B. III. Afd. 6. §. 44. MACKENZIE *Voijages*, T. III. p. 341.

(2) HEARNE D. 1. bl. 222, Hoofdſt. VI. P. KALM, *Reis door Noord-America.* Utr. 1772. D. II. bl. 74.

(3) LA FITEAU D. 1. bl. 29. B. 1. Hoofdſt. 5.

Digitized by Google

welk naar het vierkante helt, en over het geheel een onoogelijk, woest en ſchuw voorkomen (1).

Hunne kleederdragt beſtaat uit hemden van blazen en vischdarmen, aan gelijke lappen geſneden en zeer net zamen genaaid, en van boven voorzien met eenen kap, dien zij over het hoofd halen. Dit hemd reikt ſlechts tot den middel en wordt aldaar vervangen door eenen ſchaamgordel. Over dit onderkleed dragen zij het opperkleed van robbenvellen, hertenvellen en andere huiden gemaakt, het welk bij de mans voor en achter in eenen ſlip eindigt, bij de vrouwen rondom tot aan de knieën reikt en door eenen gordel om het lijf geſloten wordt. De dijen, beenen en voeten zijn met broek, kouzen en ſchoenen of liever met hanſoppen bekleed, die als uit één ſtuk vervaardigd ſchijnen (2).

De *Esquimoos* dragen geene oorringen, of halskeetenen, ook beſchilderen noch be-

(1) La Perouze, *Voyage autour du monde*, T. II. p. 232.

(2) Lafiteau D. II. bl. 313. Hoofdſt. 5. Kalm. D. II. bl. 75. Hearne D. I. bl, 222. Hoofdſt. IV.

Digitized by Google

beprikken zij zich het gelaat of de huid, gelijk vele andere *Americanen* (1). De vrouwen laten het haar groeijen onder hare kappen. Sommigen der mans houden het hoofd geheel kaal, hetwelk eene merkwaardige bijzonderheid is onder eene luchtſtreek, wier felle koude het natuurlijke dekzel des hoofds zeer aangelegen moest maken. Zoo overwint de gewoonte het gevoel en wordt ook hier eene tweede Natuur (2).

Daar zij niet het minste zaaijen of planten, en de grond zelf ſchier geen bruikbaar voedzel uit het plantenrijk aanbiedt, leven deze menſchen alleen van allerleije visſchen, walviſchen, robben, walruſſen, zeehonden en ook van eenige landdieren, waarvan zij het meeste deel geheel raauw gebruiken (3). HEARNE, die, in dienst der *Hudſons*-maatſchappij, meermalen tot den handel met de *Esquimoos* werd gebruikt, had dikwijls gelegenheid, om de levenswijze van dit arme volk te zien. Men kocht

(1) KALM D. II. bl. 177.
(2) HEARNE D. I. bl. 226. Hoofdſt. IV.
(3) LA PEROUSE T. II. p. 232.

Digitized by Google

kocht ſomtijds van hun zakken van zeehonden- of robben-vel, in den waan van ze vol traan te zullen vinden, maar in welke men eene groote menigte hertenvleesch en pooten van zeehonden of zeepaarden, ook wel zalm vond: wanneer men dit nu als onnut wedergaf, zag men de *Esquimoos* het een en ander gretig verſlinden, ſchoon ſommigen dier zaken langer dan een jaar in deze zakken waren geweest; zelfs beroemden zij zich als dan over eenen handel, waarbij zij een derde van de koop hadden te rug bekomen. Deze wijze, om hunne levensmiddelen te bewaren, behoedt dezelve wel tegen de buitenlucht en vliegen, maar niet tegen het bederf, het welk ſlechts zoo ſchielijk niet voortloopt en ook minder toeneemt onder de ſtrengheid van deze luchtſtreek. Dat zuivere traanolie in de felſte koude niet bevriest, komt hun zeer te ſtade, wijl zij den winter zelfs zonder vuur ſchijnen door te brengen (1), gebruikende eeniglijk deze hoofdſtof, om te ſmeden en hunne vellen te bereiden (2).

Zoo

(1) HEARNE D. I. bl. 215. Hoofdſt. IV.
(2) KALM D. II. bl. 176.

Digitized by Google

Zoo lang hun voorraad duurt, hebben zij, wanneer hun hongert, niet anders te doen, dan een dier zakken te openen en met een gedeelte van deszelfs inhoud, zonder eenige verdere toebereiding, den maaltijd te doen; waarbij het meir of de rivier, alwaar zij hunne tenten opslaan, hun den benoodigden drank verschaft, kennende zij geenen anderen, dan koud water (1), en zijnde daar in, door den nood, zoo weinig kiesch van smaak en tevens, door de gewoonte, zoo ongevoelig van maag, dat men hun dikwijls het zeewater heeft zien drinken, zoo zout als de sterkste pekel (2).

Verscheidene hunner kosten zijn niet min walgelijk, dan die drank, voor het *Europeesch* gehemelte. Eene derzelven, die, buiten den visch, een voornaam gedeelte uitmaakt van hunne spijs, wordt gemaakt van de raauwe lever van een hert, in kleine vierkante stukjes gesneden en vermengd met de bijna verteerde spijs, welke in de maag van het dier gevonden is en die te smakelijker geacht wordt, naar gelang de vertering verder gevor-

(1) Hearne D. I. bl. 215, 216. Hoofdst. IV.
(2) Kalm D. II. bl. 175.

Digitized by Google

vorderd blijkt. Het vergenoegen is niet wel te beſchrijven, waarmede zij van dit vreemd voedzel ſmullen, en waarbij zij handen vol maden, door de vliegen in het vleesch voortgebragt, als toeſpijs gebruiken, zoodat de opmerkzame reiziger, bij zijne verbazing over zulk eenen maaltijd, zich gedrongen vinde de wijsheid en goedheid der Voorzienigheid te bewonderen, die het gehemelte en den ſmaak der ſchepzelen geſchikt heeft naar het voedzel, hetwelk de grond of het water oplevert in de onderſcheidene landen, waar Zij dezelven geplaatst heeft (1).

Bij de eerſte gemeenſchap met deze menſchen vond men hunnen ſmaak zoo geheel vervreemd van den onzen, dat zij volſtrekt weigerden, brood, zuiker, rozijnen, vijgen en dergelijk dagelijksch voedzel te gebruiken, ja, dat zij, iet daar van proevende, het met geene mindere teekenen van walging weder uitwierpen, dan de keurigſte kieschkauw van *Europa* hunne potagie zou gedaan hebben. Naderhand echter hebben zij ook de kost der *Engelſchen*, het zij versch, het zij gezouten, leeren gebruiken

(1) HEARNE D. I. bl. 216, 217. Hoofdſt. IV.

Digitized by Google

ken en ook bier of brandewijn met water vermengd drinken (1).

Hunne tenten zijn gemaakt van ongelooide hertenvellen en hebben eene ronde gedaante. Dezelven dienen hun echter alleen tot zomerwoningen, wijl men bij hun nog de overblijfzels heeft gezien van veldlootzen, uit wier plaatfing en maakzel, als mede uit de meenigte van beenen, lappen van vellen en andere todden in derzelver nabijheid, duidelijk bleek, dat zij tot een winterverblijf hadden gediend. Zij waren gelegen aan de zuidzijde eenes heuvels, half onder den grond, het bovenfte gedeelte omzet met ftaken, aan den top in eene kegelachtige gedaante zamengevoegd, maar zoo klein, dat ze niet boven de zes of acht perfonen konden herbergen, die 'er dan nog ellendig in moesten zamengefchoold hebben (2), en verfchillende alzoo nog aanmerkelijk van de inrigting der *Groenland-*

(1) HEARNE D. I. bl. 207. Hoofdft. IV.
(2) HEARNE D. I. bl. 223, 224. Hoofdft. IV. LA FITEAU D. II. B. 11. Hoofdft. 3. 313.

Digitized by Google

landſche winterverblijven, ſchoon daarmede eenerlei door CRANZ genoemd (1).

Het huisraad beſtaat hoofdzakelijk in ſteenen ketels en houten bakken van allerleije grootte, voorts ſchotels en lepels, uit de hoornen van buffels of muskus runderen gemaakt. Hunne ketels zijn gebeiteld uit eenen geſpikkelden graauwen ſteen, ondanks wiens grofheid van korrel en doorzijgbaarheid als lekſteen, deze ketels zoo helder klinken als porcelein; allen hebben zij eenen, aardig bewerkten, rand, langwerpig vierkant van gedaante en voorzien van ſtevige ooren of handvatten, uit den ſteen uitgehouwen.

Opmerklijker wordt deze arbeid, daar al hun gereedſchap beſtaat in eenige harde ſteenen en bijlen van een lomp ſtuk koper, van vijf of zes duimen lang en een of twee breed, vastgemaakt aan eenen ſteel van twaalf tot veertien duim, welke bijl zij als eenen beitel gebruiken en met een zwaren knuppel, in plaats van eenen hamer, indrijven, zijnde echter zwaar noch ſcherp genoeg, om 'er eenige kracht mede te doen

(1) CRANZ B. IV, Afd. 1. §. 8.

doen (1). Nog hebben de mans eene ſoort van troffels met handvatten van hertshoorn, en de vrouwen meſſen, beiden van koper gemaakt, en nog een klein gereedſchap van been, in de gedaante van eenen beitel, waarmede al het houtwerk vervaardigd wordt (2).

Hunne ſchuitjes zijn van buiten geheel van vellen gemaakt, waarvan men het haar heeft afgedaan. Deze zijde is naar buiten gekeerd en zoo glad als pergament. Schier acht ellen is het vaartuig lang, maar zeer ſmal en aan de uiteinden ſpits. Dunne latten en planken geven van binnen de gedaante, die van boven geheel overdekt is, behalven in het midden bij een halfrond gat, omzet met eenen houten rand, waar aan een vel is vastgemaakt, het welk den *Esquimo*, die ten halven lijve door dit gat kruipt en alzoo plat op den bodem zit, geheel waterdigt om het lijf ſluit. Hij heeft ſlechts één dubbelden ſchepriem, om te roeijen en tevens in den ſtorm het evenwigt te houden, welke hij, alzoo toegerust,

(1) HEARNE D. I. bl. 234.
(2) HEARNE D. I. bl. 225. Hoofdſt. IV.

Digitized by Google

rust, minder vreest, dan de bekwaamſte ſtuurman op den bestgebouwden bodem, gevende hij in deze kunst den *Groenlander* niets hoegenaamd toe, noch ook den Noordwest-kustbewoner van *America* (1). Zij hebben, behalve deze *Kajakken*, ook hunne grootere ſchuiten van hout met vellen bekleed, waarin eenige perſonen kunnen zitten en waar in de vrouwen gemeenelijk op zee varen (2); zijnde voorts alle de *Esquimoos* zulke goede zwemmers, dat zij zich even gemakkelijk in het water keeren en wenden, als dieren, die zoo wel in het water, als op het land, leven (3).

Hunne wapens en hun visch- en jagt-tuig beſtaan in boog en pijlen, ſpiezen en harpoenen, ſperen en lanzen. De punten der pijlen en harpoenen zijn ſomtijds van ijzer, ſomtijds van been of tanden van walruſſen, of ook van een ſcherp ſtuk ſteen. De pijlkokers zijn van robbenvel. Met deze wapenen vallen zij ook de walviſchen en andere groo-

(1) Zie D. III. bl. 138, 139.
(2) KALM D. II. bl. 176. Vergel. boven bl. 19. LA FITEAU D. II. Boek 3. Hoofdſt. 9. bl. 400.
(3) LA PEROUSE T. II. p. 232.

Digitized by Google

groote zeedieren aan, (1) en weren zich dapper genoeg, wanneer zij zelve gedwongen worden, het hoofd te bieden tegen hunne eigene vervolgers. Van netten of ander ſoortgelijk vischtuig ſchijnen zij geen denkbeeld te hebben: de lijn en hoek vervangen in den winter ſlechts de ſperen en pijlen, makende de ongeloovelijke menigte van visſchen het ook onnoodig, om aan ander gerei te denken. HEARNE zag eene blinde vrouw zeer rijkelijk visch vangen, maar op eene plaats, zegt hij, waar ook de visch zoo overvloedig was, dat men, eenen ſtok met een krommen haak in het water ſtekende en denzelven met eenen ruk ophalende, vrij zeker was, van daar aan een visch te zullen optrekken (2).

Een zwervend leven leiden deze menſchen, waar van hun zelfs de winter niet verſchoont. In dat jaargetijde reizen zij altijd van meir tot meir of van rivier tot rivier, alwaar zij voorraadſchuren van levensmiddelen en van mosch tot brand aange-

(1) KALM D. II. bl. 176. HEARNE D. I. bl. 223. Hoofdſt. IV.

(2) HEARNE D. I. bl. 214. Hoofdſt. IV.

Digitized by Google

gelegd hebben. Daar nu die plaatſen ſomtijds zeer ver van elkanderen verwijderd en ſommige meiren zeer groot zijn, ſlaan zij gemeenelijk op het ijs hunne tenten op, en houden zich, in plaats van aan vuur te denken, het welk eene zoo groote behoefte onder zoo ſtrenge luchtſtreek ſchijnt, met hengelen bezig in bijten, die zij hakken, wanneer de visch, zoo levendig uit het water opgeëten, hun ſpijs en dit water zelf hun eenige drank is (1).

Bij deze uiterſte armoede leven zij in de volkomenſte vrijheid. Niemand hunner matigt zich eenige meerderheid aan over anderen of vordert de minſte ondergeſchiktheid, uitgezonderd die, welke de kinders aan hunne ouders verſchuldigd zijn of jonge behoeftigen aan die genen hunner naastbeſtaanden, die in hunne behoeften voorzien. Alleen de raad en waarſchouwing van bejaarde lieden hebben bij hun een zeker gezag, hetwelk op de wijsheid der ondervinding berust (2) Zij verkiezen ook het beſchaafde maar onderworpene leven geenszins boven hun-

(1) HEARNE D. I. bl. 214, 215. Hoofdſt. IV.
(2) HEARNE D. I. bl. 217, 218. Hoofdſt. IV.

Digitized by Google

hunne ellendige vrijheid. Alle zorgen waren zelfs vruchteloos, om eenen hunner, dien men naar *Quebec* vervoerd had, de onwederſtaanbare zucht naar zijne woestenijen te verdrijven. Het hartzeer deed hem na zes maanden kwellens ſterven (1).

De taal des *Esquimoos* (2) is dezelfde met die der *Groenlanders*. Dit bleek den zendelingen der *Euangeliſche* broedergemeente volkomen, wanneer een hunner, der *Groenlandſche* ſprake volkomen magtig, in het jaar 1764 zich in het land van *Labrador* begaf en bij de twee honderd *Esquimoos* aantrof. De eerſte, dien hij van verre toeriep, toonde zich wel in den begin woest en wreed, doch, den toeroeper op zijne wijze gekleed ziende en hem in zijne taal hoorende ſpreken, ſchreeuwde hij, van vreugde uitgelaten, luidkeels uit: „ onze „ vriend is gekomen!" riep voorts zijne makkers met herhaling van deze vreugdekreet, die dan ook dezen zendeling allerleije vriendſchap bewezen en zich hartelijk verheugden, dat

(1) *Voijage dans haute Penſylvanie et dans l'etat de New-York, par un membre adoptif de la Nation Oneida.* Paris 1801. T. 1. p. 356, 357.

(2) KALM D. II. bl. 177, 178.

dat hij hun hope gaf, om, wijl hij nu moest vertrekken, in een volgend jaar weder te keeren. Zints dien tijd hield de gemeente ook hare zendelingen in dit land, waar anders geene *Europeërs* zich ooit veilig oordeelden (1). In het jaar 1797 waren 'er agt-en-twintig zendelingen bij deze menschen werkzaam en beliep het getal der gedoopte *Esquimoos* honderd drie en negentig personen, over wier hartsgesteldheid zich de broedergemeente mogt verblijden (2).

„Hier uit, — zegt ROBBERTSON, — blijkt niet slechts de maagschap der *Esquimoos* en *Groenlanders*, maar de mogelijkheid tevens, dat *America* bevolkt is geworden uit het Noorden van *Europa*. Zijn de *Noren*, — dus vervolgt hij, — in eene eeuw van woestheid, toen de wetenschappen hare lichtstralen nog niet begonnen hadden te verspreiden tot het Noorden van ons halfrond, knap genoeg ter zee geweest, om zich eene ge-

(1) CRANZ. B. IV. Afd. 1. §. 8.

(2) *Berigten van de zendelingen der Evang. Broedergem. onder de Heidenen.* No. 2. bl. 161. No. 4. bl. 284.

Digitized by Google

gemeenſchap met *Groenland* te openen, het kan dan ook niet bevreemden, dat hunne voorouders, even gewoon op zee te dwalen, als de *Tartaren* te land, in een veel vroeger tijdperk dezelfde togten gedaan en in *Groenland* eene volkplanting achter gelaten hebben (1)." Daar echter de *Esquimoos* zich niet eeniglijk tot het land van *Labrador* bepalen, maar ook in eene doorgaande ſtreek lands worden gevonden, die zich dwars door *America* op dezelfde Noordelijke breedte uitſtrekt tot het ſchiereiland *Alaska* aan de Noordwestzijde, ja, daar men hunne taal meent opgemerkt te hebben zoo wel op de *Aleoutiſche* eilanden, als bij de inwoners van *Norton*-baai (2), is het twijfelachtig, of *Aſia*, dan wel *Europa* het oorſpronkelijk vaderland van dit volk geweest zij, zoo dat LA PEROUSE dit met regt een vraagpunt verklaard heeft, het welk misſchien nimmer op zulk eene wijze zal worden opgelost, dat 'er geene bedenkelijkheid zal overblijven (3).

Niet

(1) ROBBERTSON *Hiſtoire de l'Amerique.* Liv. IV. T. II. p. 170, 171. *edit. d'Amſterd.* 1779.
(2) Zie boven D. III. bl. 150.
(3) LA PEROUSE T. II. p. 230—232.

Digitized by Google

Niet gemakkelijk valt het, reden te geven van den onverzoenbaren haat, die alle de overige *Noord-indianen* tegen de *Esquimoos* bezielt (1) en waarvan HEARNE, op zijne landreis naar den *Noorder-oceaan* getuigen was. 'Er werd eene lange en bezwarelijke reize ondernomen, om hun aan de koper-mijn rivier op te zoeken. In dezen togt nam elke zwervende bende, welke ontmoet werd, even wraakzuchtig doel. Men beſpiedde eindelijk de ligging van vijf tenten; in dezelven overviel men de weerlooze *Esquimoos* in gerusten ſlaap; men bragt ze allen wreedaardig om, en mishandelde de lijken, der vrouwen vooral, met eene beestachtigheid, welke geene beſchrijving gedoogt (2). Opmerkelijk is het, dat de *Esquimoos* niet gewaarſchuwd werden van het dringende gevaar, noch door de talrijke honden, welke men bij hun aan ſteenen vast vond liggen, waarſchijnlijk om ze te beletten, den visch te eten, die verſpreid op de rotzen te drogen lag—welke honden alle van het ſchoonſte ras der ſteilooren en ſpitsneuzen met zeer rui-

(1) HEARNE D. I. bl. 165. Hoofdſt. III.
(2) HEARNE D. I. bl. 205—214. Hoofdſt. IV.

Digitized by Google

ruige ſtaarten waren, — noch ook door het rusteloos gevlieg van den *Onrustvogel*, gelijk hem de *Noord-indianen* noemen, of wel de *Canadaſche* uil, wiens geſchreeuw, terwijl de vijand op den loer lag, den meest vastſlapenden mensch, moest hebben opgewekt. Nog zeven andere tenten werden daarna ontdekt, doch derzelver inwoners wisten zich met de vlugt te redden (1).

Deze vlucht kozen wij tot onze voorſtelling der *Esquimoos*, op welke zij medenemen, hetgeen hun het aangelegenst is, hunne *Kanoo* of *Kajak*, hun vischtuig en hunne wapenen. Het ontbreekt den man niet aan moed; hij vlugt ſlechts voor overmagt: de vrouw is geheel ſchrik en angst voor de woede des vijands. De beelden tot dit tafereel leverde ons LA FITEAU (2), en van de eigenaardigheid der ganſche voorſtelling getuigt in het algemeen de verzekering, welke wij vinden, dat hunne nabu-

(1) HEARNE D. I. bl. 227, 229. Hoofdſt. IV.

(2) LA FITEAU D. I. bl. 52. Plaat II. No. 3.

Digitized by Google

ESQUIMOOS.

Digitized by Google

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS

Digitized by Google

buren eenen onafgebroken krijg tegen hun voeren, zoo dat zij onmedogend alle *Esquimoos*, die zij ſlechts verraſchen kunnen, grijsaards, vrouwen en kinders zoo wel, als weerbare mans, om het leven brengen (1).

(1) *Voyage dans la haute Penſylvaine* T. I. pag. 357.

Digitized by Google

CREEK-BONDGENOOTSCHAP.

De naam van *Creeks* is de bijzondere naam der kustbewoners van *Florida.* Hunne overwinnende wapenen hebben hun doen zegevieren over alle de overige ſtammen van dat ganſche gewest en van *Georgia* tevens. Deze allen wisten zij, even als de *Romeinen* geheel *Italie* wel eer, onder hun eigen volk in te lijven, het welk hun tot eene Mogendheid verhief, die zeer aanzienlijk geworden is, zints zij geleerd hebben, den landbouw te waarderen, een bondgenootſchappelijk bewind te ſtichten, voor de algemeene rust en veiligheid te zorgen en, boven al, den invoer van geestrijke

Digitized by Google

rijke dranken te verhinderen. Dit bondgenootschap beſtaat uit meer dan zestig ſteden, dorpen of ſtammen, wier bevolking, men zegt, dat zeventig duizend menſchen bedraagt (1), en mag met regt een middenſtand geacht worden tusſchen de *Europeesche* beſchaafdheid bij de vereenigde Staten van *America* hunne naburen en tusſchen de woeste horden der Inborelingen, die wij bij de *Nauwdowesſies* en de, — bij onderſcheiding dus genoemde, — *Noord-indianen* leerden kennen. Gaarne vertoeven wij bij eene zoo belangrijke maatſchappij van menſchen, welke wij ons verheugen, dat BARTRAM en MILFORD, zeer naauwkeurig in vele bijzonderheden hebben beſchreven.

De ligging van *Florida* en *Georgie*, even buiten den kreefts-keerkring, maar onder eene luchtſtreek, wier warmte door de golf van *Mexico* ten westen en noorden, en door

(1) *Voyage dans la haute Penſylvanie* &c. T. I. p. 316—318. W. BARTRAM *Reizen door Noord- en Zuid-Carolina, Georgia Oost- en West-Florida* enz. Haarl. 1797. B. III. H. 10. bl. 622—624. MILFORT *Memoire ou coup d'Oeil rapide ſur mes differens voyages et mon ſejour dans la nation Creek.* Paris 1802. p. 283. *ſuiv.*

Digitized by Google

door de ganſche *Atlantiſche* zee ten oosten wordt verkoeld, wekt verwachtingen van eene vruchtbaarheid dezer gewesten, die geenszins onvervuld blijven bij den opmerkzamen reiziger. De kruidkundige BARTRAM maakte van daar zijne ganſche reize ſchier tot eenen kruistogt door het plantenrijk, en ſprak met verrukking van eenen grond, waar de gelukkigst liggende *Europeër* zoo gaarne het vreedzame genot der natuur zou zoeken, welke hem de gedurige oorlogen, tot duldelooze ſchande voor zijne hoogere beſchaving, in zijn eigen werelddeel ontrooven (1).

Boomen, planten, bloemen, vruchten, gewasſen en moeskruiden beſlaan den losſen, op vele plaatſen drasſen, maar overal zeer vruchtbaren grond met zulk eenen rijkdom, verſcheidenheid en ſchoonheid, dat wij ons moeten ontrukken aan de verzoeking tot derzelver ſchier eindelooze optelling (2).

De otter, wezel, buntſing, racoon, De

(1) BARTRAM B. I. Hoofdſt. III. bl. 27, 30, 31. B. II. H. 4. bl. 141. H. 8. bl. 283, 284. H. 10. bl. 314.

(2) BARTRAM's ganſche reize door.

Digitized by Google

oposſum, bever, muskusrot, rheebok, beer, wolf, los, inkhoorn, vos en konijn zijn de aanmerklijkſte viervoetige dieren van dit gewest (1).

Uilen, gieren, arenden, havikken, kieken-dieven, papegaaijen, kauwen, koekoeks, ſpechten, boomkruipers, ijsvogels, bloemzuigers, klauwieren, vliegenvangers, duiven, lijsters, leeuwrikken, kalkoenen, veldhoenders, kernbijters, gulgorſen, vinken, ſpreeuwen, kwikſtaarten, meezen, zwaluwen en geitenmelkers maken de lijst uit der landvogelen, die inborelingen zijn van *Florida* of 'er zich als trekvogels vertoonen. De kraanvogels, reigers, boschpelikanen, poelſnippen, ſnippen, ſtrandloopers, eenden, zaagbekken, duikers, meeuwen, plevieren, ſcholekſters, waterhoenders, rallen en flamingo's volgen, als watervogels, op deze lijst, die ſlechts geſlachten opgeeft, zonder de veelvuldiger ſoorten te kunnen onderſcheiden, en in de geſlachten zelve zich geene volledigheid mag toeſchrijven (2).

In

(1) BARTRAM B. III. H. 12, bl. 373—377.
(2) BARTRAM B. II. 12. bl. 384—405.

Digitized by Google

In het geſlacht der ſlangen, voor zoo ver het in deze gewesten te huis behoort, onderſcheidt men de doodelijke ratelſlang, de verſchrikkelijke mocasſin-ſlang, de gevarelijke bastaard ratelſlang, de onſchadelijke groene ſlang, de fraaije lintſlang, de ligt tembare en dienstbare kieken-ſlang of huisſlang, de zeer groote en wild-verſlindende pijn- of ſtier-ſlang; voorts nog de waterſlang, de kouſenbande-ſlang, de zwarte ſlang, de koperbuik, de ruighals en twee of drie verſcheidenheden van adders. In het geſlacht der kikvorſchen heeft men den grooten van acht tot negen duimen, den bulkenden, den fraaijen groenen, den kleinen groenen, den geſpikkelden, den draslander en den hooglander kikvorsch en den elft-kikvorsch. Ook dat der hagedisſen is hier zeer rijk (1).

De rivieren en meiren zoo wel, als de wederzijdſche kusten, leveren eenen rijkdom en verſcheidenheid van visch, die naauwelijks eenig gewag behoeft (2).

De mans van de *Cherokezen*, *Muscogulges*, *Siminoles*, *Chicaſaws*, *Chactaws* en de

(1) BARTRAM B. II. H. 12. bl. 360—373.
(2) BARTRAM H. II. bl. 1. D. bl. 307—309.

Digitized by Google

de overige bondgenooten der *Creeks* zijn rijzig van geſtalte, ſterk van geſtel en zoo wel gevormd van leden, dat zij een volmaakt evenredig menſchelijk ligchaam voorſtellen. Hunne gelaatstrekken zijn regelmatig; hun voorkomen is openhartig, hunne houding vol waardigheid. Hun voorhoofd en wenkbraauwen boven al kenmerken dapperheid en heldenmoed, waarmede het leven en vuur der oogen, ſchoon niet groot maar zwart, bij eenen krom gebogen arendsneus in ſchoone zamenſtemming ſtaan. Alle de daden zoo wel, als de uiterlijke houding, dezer mannen hebben het voorkomen van grootmoedigheid, onafhankelijkheid en meerderheid.

Hunne kleur is roodachtig bruin of koperkleur. Hun haar is lang, ſluik, grof en glinſterend zwart, zoo dat het zonlicht op het zelve, als op ravenvederen, wederkaatst (1).

De *Cherokeſche* vrouwen zijn lang, tenger, regt en teder van maakzel, met regelma-

(1) BARTRAM B. IV. H. 1. bl. 646, 647. *Voyage* &c. T. 1. p. 98, 99. MILFORD p. 215. WELD *Reizen door N. America.* Amſt. 1802. D. III. bl. 81. Br. XXXV.

Digitized by Google

matige gelaatstrekken, een vrolijk voorkomen en de bevalligſte zoo wel, als waardigſte, houding. De *Muscogulgiſche* zijn veel korter van geſtalte, maar bijzonder welgemaakt. Haar aangezigt is rond; deszelfs trekken zijn zoo fraai als regelmatig, met hooge en ronde wenkbraauwbogen, groote, zwarte en kwijnende oogen, vol zedigheid, wantrouwen en blooheid. Van deze bekoorlijkheden is haar al het vermogen bewust, het welk zij zoo kunstig als bevallig ter hartverovering laten werken, maar dan ook in de tederſte liefde werkzaam houden. Zelden groeijen zij boven de vijf voeten op; ook worden hare handen en voeten niet grooter dan van negen- of tien-jarige *Europeërs:* zij ſteken alzoo zeer ſterk af bij hare mannen, die doorgaans acht of tien duimen langer zijn en wier kleur donkerder is, dan van de andere ſtammen.

Nog langer en ſterker dan de *Muscogulges* zijn de *Cherokees.* Hunne kleur is helderder en heeft meer van het olijfkleurige, terwijl ſommigen hunner jonge vrouwen bijna zoo ſchoon en blozende, als de *Europeſche*, worden gevonden (1). Een wakker, wel op-

ge-

(1) BARTRAM B. IV. H. 1. bl. cap. 648.

Digitized by Google

gevoed, werkzaam, braaf en beminnelijk man, die zich veiliglijk de ſchoonſte keuze zou hebben mogen beloven in zijn eigen beſchaafde vaderland, vond de bekoorlijkheden eener *Siminoolſche* dochter zoo onwederſtanelijk, dat hij zich onafſcheidbaar aan deze ſchoone verbond. Haar bezit van alle volkomenheden en de aanloklijkheid van alle hare trekken en manieren, benevens de onſchuld, zedigheid en liefde, die haar altijd op het gelaat bleven, maakten hem blind genoeg voor zijn eigen verderf, om haar al zijn vermogen te laten weggeven onder hare wilde naastbeſtaanden, of ontwapenden hem, wanneer hij haar, in zijne armoede, dreigde dood te ſchieten, ja benamen hem de magt, om haar te verlaten, en wederhielden hem in het leven, wanneer hij in wanhoop tegen zich zelven wilde woeden (1).

Gaarne ſchikt zich de jeugd van beide kunne bij deze volkeren op met allerleije verſierſelen. De mans ſcheren zich het hoofd van voren tot midden op den kruin, waar zij het haar laten wasſen tot eenen kuif, dien zij ſomtijds opbinden, gelijk zij van achteren het

(1) BARTRAM, B. II. H. 4. bl. 147.

Digitized by Google

het zelve in trenzen ſcheiden en in zilveren pijpjes wikkelen, of gezamenlijk tot eenen ſtaart zamen binden, in eene grootere zilveren pijp of fraai geſchilderd riet, waar uit het met eene kwast nederhangt.

Hunne ooren ondergaan eene doorſnijding van het kraakbeen en eene rekking van het zelve tot eene zeer groote lengte door middel van hangend lood. Om het hoofd dragen zij eenen fraaijen haarband, met ſteenen, koralen, ſchulpen of varkenspennen verſierd, waarin van voren eene hooge pluim van kraan- of reiger-vederen wappert (1).

Hunne kleeding beſtaat in een geplooid hemd van fijn linnen op het lijf en in eenen ſchaamdoek, dien zij om den middel ſlaan en door de beenen henen trekken, waardoor dezelve hun de heupen bedekt en tot eene broek verſtrekt, die gemeenlijk aan de einden uitgeſchulpt en met koralen of lovertjes verſierd is. Het hemd zelf hangt hun los om den middel als een hanſop, of is van voren open als een tabbaard, en wordt ſomtijds

(1) BARTRAM B. IV. Hoofdſt. 3. bl. 669, 670. WELD. D. III. bl. 94—97. Br. XXXV.

Digitized by Google

tijds met een fraaijen gordel om het lijf zamen gehouden. Kouzen van doek, op gelijke wijze omhangen, dekken hunne beenen van den enkel tot de kuit. De huid van de Mocasſinſlang ſtrekt hun tot een ſchoeizel, het welk met zacht bereid hertevel, naar elks ſmaak, wordt aangebonden, gelijk de broos der ouden.

Het opperkleed is een wijde mantel van het fijnſte doek, het welk zij ſlechts kunnen bekomen, altijd rood of blaauw van kleur. Deszelfs rand heeft eenen fraaijen zoom, dikwijls met kleine zilveren of koperen bellen verſierd. Sommigen hebben nog een kort ſchouderkleed, van de roode vederen van den Flamingo gemaakt en uitgeſchulpt, het geen tot over de borst hangt.

Op de borst dragen zij groote zilveren halve manen of ringkragen, die aan een lint om den hals hangen; boven dien hebben zij eene ſoort van das. De armen zijn met zilveren armbanden en met zilveren of gouden kettingen verſierd.

Hoofd, hals en borst zelve zijn voorts met vermiljoen beſchilderd. Eenige oorlogslieden dragen beeldſprakige ſtrepen, bloemen, dieren, ſterren en halvemanen op de

Digitized by Google

voornaamſte ſpieren van het ligchaam en meestal de zon midden op de borst, zijnde dit alles, door beprikking van het vel met eene naald en inwrijving van die kleine wond met eene blaauwe verw, in de jeugd reeds tot een ſieraad voor het ganſche leven aangenomen (1).

Der vrouwen kleeding en tooi verſchilt hier van niet weinig. Haar lap of rok is breeder en langer, en wordt ook anders gedragen, zoo dat hij tot de helft van het been reikt. In plaats van een hemd dragen zij gemeenelijk een klein buisje van catoen, gedrukt linnen of fijn laken, met kant en koralen verſierd. Halve laarsjes komen haar tot aan de helft van het been. Zij vlegten het haar, het welk zij nooit ſnijden, en maken daar van eene knot, die zij met eene zilveren ſpeld boven op het hoofd vast ſteken, en met eene ongeloovelijke menigte van veelkleurige zijde linten verſieren, die tot op den grond nederhangen. Zij beſchilderen zich nooit, ten zij tot hoererij genegen (2), even als zich de openbare oneer-

(1) BARTRAM B. IV. Hoofdſt. 3. bl. 671, 672.
(2) BARTRAM B. IV. Hoofdſt. 3. bl. 672, 673.

Digitized by Google

eerbaarheid elders het aangezigt met eenen fluijer dekte (1).

Alle de verfierfelen echter van mans en vrouwen beide zijn flechts de tooi der jeugd of worden alleen bij plegtige gelegenheden gebruikt. Meestal vergenoegt zich de man met zijnen fchaamlap, zijn hemd en fchoeizel. Den mantel draagt hij alleen des nachts en in den winter. De vrouw gebruikt dien bij het danzen voor eenen fluijer; haar overige gewaad is altijd het wambuis, de rok en halve laarzen, het welk zij reeds draagt van hare allervroegfte kindsheid af; de jongens integendeel gaan geheel naakt tot twaalf of vijftien jaren toe.

Zij, die zich aan den priesterlijken ftand wijden, dragen altijd eenen witten mantel of tabbaard en hebben dikwijls, ten teeken der wijsheid en wigchelarij, een opgezet uilenvel bij zich, het welk zij dan op het hoofd, den arm of de hand dragen, terwijl zij met eene zachte en zoete ftem lofzangen zingen en in eene deftige houding of plegtigen omgang rondwandelen (2).

Zang

(1) MOZES B. I. H. XXXVIII. 15.
(2) BARTRAM B. IV. H. 3. bl. 673. 674.

Digitized by Google

Zang en dans zijn de geliefkoosde vermaken dezer volkeren. Hunne ſpeeltuigen verdienen echter naaawelijks dien naam. De trommel, ratelbal en eene ſoort van fluit, van het ſcheenbeen van een hert gemaakt, waarop zij een huilend geluid voortbrengen, zijn de werktuigen hunner toonkunst. Met de fluit vermaken zich de jonge knapen liefst. De trommel en ratelbal, hunne aangename ſtem geleidende en naauwkeuriglijk in de maat gehouden, geven daar tegen welluidendheid aan hun gezang. De houding zelfs van den toonſpeler deelt eenen bijzonderen indruk md e aan zijne klanken, die de zoetſte overeenſtemming van gevoel verwekken in den ganſchen aanwezigen kring.

Voor hunne danzen hebben zij eene onberekenbare verſcheidenheid van pasſen. Jongelingen en jonge dochters maken bij de zelve kringswijze wendingen, terwijl de eerſten de maat met de vlakke hand op hunne armen ſlaan, de laatſten daartoe in de handen klappen, en de ſchelle ſtem van dezen telkens een harder geſchreeuw van genen beantwoordt.

Zij hebben voor hunne verſchillende danzen ook onderſcheidene zangen, als oorlogs-

zan-

Digitized by Google

zangen, feestzangen en liefdezangen, waar van de laatſten zeer buitenſporig zijn; maar ook zedezangen ter ſtichtinge, aandoenelijk genoeg, om den vreemdeling zelven deel te doen nemen aan de gevoelens van eerbied en vertedering, welke zij bij deze volkeren verwekken.

„ Alle menſchen moeten zekerlijk ſterven,
„ Schoon niemand weet hoe ras:
„ Echter wanneer de tijd daar zal zijn,
„ Kan het eene heuchelijke gebeurtenis wezen."

Dit is de inhoud van eenen hunner reizangen, welker gedachten altijd door den toon, de maat en kracht der ſtem beantwoord worden (1).

De *Chactaws* munten bijzonderlijk in toon- en dicht-kunst onder hun uit, zoo dat zij gewonelijk bij elk feest der eerſte veldvruchten met een nieuw gezang optreden (2).

Eene verſcheidenheid van ſpelen ſtrekt hun

(1) BARTRAM B. IV. H. 3. bl. 678.
(2) BARTRAM B. IV. H. 3. bl. 675, 676.

Digitized by Google

hun tot oefening en tijdkorting: ſommigen zijn alleen aan de mannen of vrouwen eigen, anderen zijn aan beiden gemeen.

Het balſpel wordt door de mans alleen en wel dorps- of ſtads-gewijze geoefend in eene uitgeſtrekte vlakte: echter ſtelt de vrouwelijke jeugd zoo veel belang in deszelfs uitſlag, dat zij niet min, dan de mannelijke, menigmaal hare ganſche bezitting op den uitſlag verzet. Dit ſpel gelijkt naar ons kaatsſpel, voor zoo ver de bal binnen zekere maatperken moet gehouden worden, en naar ons raketſpel wegens het werktuig, het welk zij daar toe gebruiken.

Eene even begunſtigde tijdkorting is bij hun de voetbal, waarmede zij gaarne des avonds hun dagwerk vervangen (1).

Schier elke maand heeft zijn feest aan de jagt of landbouw gewijd. Het voornaamſte is dat der eerſte vruchten, het welk hun nieuwjaarsfeest ſchijnt. Elke ſtad viert dit feest afzonderlijk in oogstmaand. Overal wordt het zelve met godsdienſtigen eerbied gehouden. Men voorziet zich tot hetzelve van nieuwe kleederen, huisraad en ge-

(1) BARTRAM B. IV. H. 3. bl. 679.

Digitized by Google

gereedſchap; men zamelt al het oude en verſletene bij een; men zuivert en reinigt ook alle huizen en pleinen zorgvuldig, en men werpt het oude en onreine te zamen in het vuur. Een vasten van drie dagen voorbereidt den geest tot dezen hoogtijd. Alle lusten en driften worden bij die onthouding verzaakt. In de ganſche ſtad brandt geen vuur. Eene algemeene vergiffenis roept alle misdadigers te rug tot hunne eigene ſtad. Op den vierden morgen herſtelt de priester het vuur door het wrijven van droog hout tegen elkander, waar van zich daarna alle de inwoners godsdienſtig voorzien. Dan gaan de vrouwen naar het korenveld en halen 'er de nieuwe vruchten, die zij op de beste wijze in verſcheidene ſchotels toebereiden, en, met drank 'er bij, op de algemeene markplaats brengen, waar de ganſche gemeente, geheel in nieuwen dos, bij een is. De mans echter vergasten 'er zich alleen aan: het overſchot wordt onder de huisgezinnen verdeeld. Vrouw en kinders houden zich bij dit feestmaal in huis: de eerſten echter komen des avonds ter markt en zingen en danzen den ganſchen nacht door, doch met de hoogſte

Digitized by Google

betamelijkheid. Even lang, als de voorbereiding, duurt het feest, waarna zij vier dagen lang bezoek ontvangen van hunne naburen, die reeds gezuiverd of voorbereid zijn (1). Dit feest wordt overal onder hun zoo heilig gehouden, dat men, bij gebrek aan oude *maïs* liever wortels uit den grond zou halen tot voedzel, dan de nieuwe aan te raken, alvorens zij door deze plegtigheid geheiligd is. Zoo ook zou hij, die na de algemeene verzoening van dit feest, nog eenigen wrok behield tegen zijnen feestgenoot, zich aan de algemeene veroordeeling bloot ſtellen (2).

Eene *Indiſche* Stad is gemeenelijk zoo aangelegd, dat zij voor overrompeling veilig zij, eene groote ſtreek bebouwbaar land in den omtrek of nabuurſchap hebbe, aan eene rivier of wel op de landtong tusſchen twee rivieren ligge en dat het wild in hare nabijheid te bekomen zij. Haar bebouwde grond wordt met geringe moeite tegen het roofgedierte omheind, en elks aandeel aan den zelven met nog mindere van dat zijner naburen afgeſcheiden.

Na

(1) BARTRAM B. IV. H. 3. bl. 679-681.

(2) MILFORD p. 216, 217.

Digitized by Google

Na den grond vooraf bereid te hebben, begint het zaaijen in de lente op eenen en dezelfden dag door de ganſche gemeente, daar toe plegtig opgeroepen door het geluid van eenen kinkhoorn. Dit gezaai is dan ook een gemeenſchappelijk werk, het welk over den ganſchen bouwgrond geſchiedt, zonder dat elk daar bij aan zijnen bijzonderen akker denkt. Ook ſchijnt het wieden van den grond een maatſchappelijk werk te zijn. Bij de afzonderlijke inzameling daartegen, werpt elk, naar vrije beweging, zeker aandeel in eenen grooten bak, die den voorraad der liefdadigheid ontvangt, waar uit vreemdelingen, gebrek lijdende naburen of ook te kortſchietende eigene huisgezinnen worden onderſteund, ter beſchikking eeniglijk van den Vorst (1).

In het midden van elke ſtad of dorp is eene opene plaats, alwaar een groot gebouw is opgeſlagen. Het zelve ſtaat doorgaans op eene hoogte en heeft eene ronde gedaante. Drie rijen van palen, regtſtandig en in zoo vele cirkels om een en hetzelfde middenpunt op onderſcheiden afſtand in den

(1) BARTRAM B. IV. H. 1. bl. 682-684.

Digitized by Google

den grond geſlagen, waarvan de buitenſte zes, de tweede twaalf, de binnenſte in evenredigheid hooger zijn, terwijl zich in het middenpunt eene, boven allen uitſtekende, mast verheft, maken de grondteekening dezer gebouwen uit, die over deze welverbondene pilaren in een ſchuinsch dak oploopen. Eene laag boombast dekt het gebouw net en digt genoeg. Slechts eene wijde deur ontvangt het licht en laat den rook uit van het vuur, het welk 'er altijd brandende in wordt gehouden.

Tuſschen de wanden en de tweede rij van pilaren zijn banken, twee of drie hoog in de rondte, met matten of kleederen keurig bedekt en tot zitplaatſen ſtrekkende der vergadering, bij het raadplegen over de algemeene belangen en ook bij de plegtige danzen rondom het middenpunt, alwaar het vuur meer ter verlichting, dan ter verwarming, moet dienen.

Nog een ander, maar vierkant, gebouw heeft elke ſtad, het welk eigenlijk uit vier afzonderlijke gebouwen beſtaat, zoodanig zamengevoegd, dat zij eene opene vierkante plaats inſluiten. Hetzelve zou het hof van den *Mico*, of Vorst, mogen heeten. Hij zelf houdt

Digitized by Google

houdt dagelijks zijne zitting in een der vier gebouwen, die allen, ten tijde van algemeene vergaderingen, de verblijven opleveren voor derzelver leden. In dat van den *Mico* wordt de *calumet* of vredepijp, even als bij de *Nauwdowesſies* (1), als mede een waaijer van witte of roode vederen bewaard, naar gelang de ſtam in vrede of in oorlog verkeert, welke bewaarplaats als een heiligdom afgeſchut en zinnebeeldig beſchilderd is (2).

De woningen der bijzondere huisgezinnen beſtaan mede uit te zamenverbondene palen, van buiten met klei en droog gras digt gemetzeld, van boven met den bast van den kaſtanjeboom of met lange breede ſparren bedekt. Van binnen zijn zij afgeſchoten in drie vertrekken, die door deuren gemeenſchap hebben. Nog heeft elke woning een afzonderlijk kegelvormig ſtookhuisje, het geen zij hun winterhuis noemen (3), en waar zij ook hunne vreemde gasten ſchijnen

(1) Zie D. III. bl. 226.

(2) BARTRAM B. III. H. 10. bl. 609-6111.

(3) BARTRAM B. III. H. 5. bl. 491 en volg. B. III. H. 6. bl. 520-522.

Digitized by Google

nen te herbergen, die 'er eene beerenhuid geſpreid vinden tot hun bed (1).

De ſtam van den cijpresſenboom levert hun vaartuigen, dikwijls ruim genoeg, om twintig of dertig oorlogslieden te voeren. Met deze *Canoos* varen zij de rivieren af, om te jagen of handel te drijven op de bijgelegene kusten of eilanden; zelfs ſtrekken zij hunne vaart ſomtijds uit tot *Cuba* toe, waar zij handel drijven in pelterijen, wasch, honig, gedroogde visch, beerenvet en meer andere artijkelen, dezelven verruilende voor koffij, ſuiker, tabak en geeſtrijke dranken (2).

De laatſten worden door hun zoo ſterk bemind, dat zij dezelven niet kunnen aanzien zonder verzoeking. Ook verbergen zij ze, ondanks hunne gastvrijheid, voor elkanderen, wel wetende, dat niemand 'er geweten van maakt, om ze zijnen gastheer of vriend te ontſtelen (3). De werking van de ſterke dranken op hunnen geest is nogtans zoo gevaarlijk als ſchandelijk. Men

rust

(1) MILFORD p. 200.

(2) BARTRAM B. II. H. 10. bl. 304, 305.

(3) MILFORD p. 201, 202.

Digitized by Google

rust niet voor dat het heilloos vocht verzwolgen is. De vrouwen deelen in dezelfde onmatigheid en begaan dan dartelheden, wier naam alleen hare zedigheid anders niet zou dulden. Naauwelijks bekomen van de ergerlijkſte dronkenſchap, vraagt men weder naar drank tot herſtel der maag, gelijk men waant, en biedt men eenen buitenſporigen prijs voor eene mondvol. Hiervan bedienen zich ingetogener en listiger vrouwen, om zich te verrijken: want, dit wel voorziende, weten zij een gedeelte van den drank te ſparen, dien zij nu zoo duur, als zij willen, verkoopen (1).

Om deze reden maakt het *Creek-Bondgenootſchap* het tot het eerſte en dringendſte artijkel in alle zijne verbonden met de blanken, dat 'er geenerleije geeſtrijke dranken in de Steden zullen verkocht of gebragt worden. De handelaars mogen niet meer dan twee vaatjes, elk van een half anker, bij zich hebben, het geen men hun toeſtaat voor eigen gebruik en behoef op reis, maar waarvan het overſchot, wanneer zij van hunnen handeltogt te rug kee-

(1) BERTRAM B. II. H. 12. bl. 343, 344.

Digitized by Google

keeren, moet weggegoten of heimelijk verborgen worden, alvorens zij de Steden naderen, als waar in dezelve niet mag worden ingevoerd. De blanken, aan geene zeden denkende bij hunnen handel, even min als bij hunne ſtaatkundige belangen, zoeken dikwijls den verderflijken drank, die onder hun zoo velen rampzalig maakt, ſluiksgewijze in te voeren: maar de *Creeks* handhaven hun verdrag tegen dezen invoer met eene ſtrengheid, welke hun Bewind eerwaardig maakt. Hunne *tomohawks* of krijgsknodzen ſlaan de vaten aan ſtukken en dreigen, bij de minſte tegenweer, den dood aan de ſmokkelaars (1).

Een aangename verkoelende drank van *hommonij*, wel gekookt en dun met melk gemengd, voor of na den maaltijd in eene groote kom opgezet en uit eenen zeer grooten lepel opgeſlurpt, is hun eene veiliger en weldadiger verkwikking bij hunnen eenvouwdigen disch, die uit gekookt wild, korenkoeken en dergelijke is aangeregt (2).

Het bedrijf der mans beſtaat in het bouwen

(1) BARTRAM B. IV. H. 1. bl. 658, 659.

(2) BARTRAM B. III. H. 3. bl. 470.

Digitized by Google

wen van woningen en vaartuigen en in het vervaardigen van jagt- en krijgs-tuig: de vrouwen hebben veelvuldiger bezigheid; zij maken al het huisraad en bewerken de kleeding met derzelver talrijke verfierſelen (1).

In eeuwigen krijg leven de *Creeks* met alle herten en beeren, om voedzel en kleederen zoo wel, als om andere noodwendigheden en aangenaamheden te bekomen, die den prijs uitmaken voor hunnen ruilhandel in bontwerk (2). Dat hun de jagt echter den landbouw niet doet verwaarloozen, bleek ons reeds bij hunne feesten (3). Door den zelven munten zij ook verre boven de overige eigenlijke inborelingen van *Noord-America* in beſchaving uit. Behalven hunne uitgeſtrekte korenvelden, hebben zij hunne weilanden in hunne *Savannahs*, ja zelfs paardeſtoeterijen in hunne bosſchen, waar uit deze dieren, ſchoon in het wilde geworpen, naar het ſchijnt, echter gereedelijk te zamen komen op

(1) BARTRAM B. IV. H. 4. bl. 684, 685.
(2) BARTRAM B. II. H. 8. bl. 287.
(3) BARTRAM B. III. H. 3. bl. 470.

Digitized by Google

op de ſtem van den eigenaar, om eenig zout uit zijne hand te likken. Nooit zag BARTRAM fraaijer paarden: zij waren van allerlei haar, van allerleije grootte en van allerleijen aard, en worden jaarlijks naar *Charleſtown* ter markt gezonden (1).

Een algemeen burgerlijk Beſtuur doet ook deze volkeren aanmerkelijk verſchillen van zoo vele woeste ſtammen, als 'er onophoudelijk door het Noorden van *America* zwerven.

Een Raad van oude Opperhoofden en voortreflijke oorlogslieden, eerbiedwaardig door wijsheid en dapperheid, verzorgt de algemeene belangen. Aan het hoofd van dezen Raad zit de *Mico* of Oppervorst, wien men den diepſten eerbied betoont in zijne waardigheid, maar met wiens perſoon elk gemeenzaam is buiten den Raad. Dagelijks zit hij voor in het Raadhuis of op het marktplein, en deelt zijnen raad mede, die, door het vertrouwen op zijne wijsheid en deugd alleen, als eene wet of liever als eene godſpraak gevolgd wordt. Hij roept

(1) BARTRAM B. III. H. 3. bl. 476. *Voyage* T. III. p. 64.

Digitized by Google

roept den Raad bij een, doet den voorſlag tot vrede of oorlog en draagt alle gemeene belangen voor, maar heeft zelf geene ſchaduw van uitvoerende magt.

Deze is in handen van het Krijgs-opperhoofd, het welke zelf den *Mico*, bij afwezigheid, vertegenwoordigt en ſteeds de uitvoerder is van deszelfs wil. Elke ſtad of ſtam heeft zulk eenen Opperbevelhebber, die gezamenlijk de algemeene raadsvergadering helpen zamenſtellen en aldaar de uitvoerende en wetgevende magt elkanderen zeer naauw doen naderen, zonder nogtans in een te loopen (1).

Alvorens de Raad zich tot eenig overleg begeeft, rooken alle deszelfs leden, op voorgang van den *Mico*, uit de groote *Calumet*- of vrede-pijp, met gelijke plegtigheden als de *Nauwdowesſies* (2). Daarna ſtopt en ontſteekt elk zijne eigene pijp, en drinken zij zeker aftrekzel van boombladeren, het welk zij wilde thee noemen. De boom zelf is het ganſche jaar door groen, en men plukt het blad op het oogenblik,

(1) BARTRAM B. IV. H. 2. bl. 661—664.
(2) Zie D. III. bl. 226, 227.

103737.

Digitized by Google

blik, dat men hetzelve wil gebruiken. Zij branden de bladeren, als koffijboonen, zetten ze daarna in kokend water als koffij, en gieten ze af in groote kommen; daarin laauw geworden zijnde, gaat deze drank in calebasſen rond bij de leden van den Raad. Elk neemt van denzelven met zekere plegtigheid: maar weldra werkt hij als een braakmiddel en ſtrekt alzoo tot een bewijs, dat men zich met onbezwaarde maag en onbenevelden geest ter raadpleging begeeft (1). Niemand mag de vergadering verlaten, voor de raadſlagen zijn ten einde gebragt. De plaats, waar zij gehouden wordt, mag op geen twintig ſchreden worden genaderd. De Onderbevelhebbers in den krijg mogen de vergadering bijwonen, doch ſlechts als dienaars derzelve. De vrouwen zorgen voor de ſpijs en drank, en voor de brandſtof, welke zij tot op bepaalden afſtand nederzetten, van waar zij door dezen worden weggehaald. Met zonneondergang worden de raadplegingen vervangen door eenen plegtigen dans van jongelingen

(1) MILFORD, p. 195—200. BARTRAM B. III. H. 10. bl. 607—609.

Digitized by Google

gen en meisjes: gedurende denzelven kan zich een ieder ter rust begeven naar de hem aangewezene plaats. Deze dans duurt eenen bepaalden tijd; na denzelven wordt, in dringende ongelegenheden, het overleg terstond hervat, of anders met het rijzen der zon voortgezet, het welk de trommelslag aankondigt (1). Deze algemeene vergaderingen worden gewonelijk gehouden met het einde van Grasmaad of het begin van Bloeimaand, wanneer allerleije klagten; geschillen en verzoeken voorgedragen en de algemeene belangen behandeld worden: somtijds ook in Herfstmaand bij den aanvang der jagt; zelden echter zijn zij dan algemeen, maar bepalen zich meer tot de afspraak omtrent het jagtveld voor elke stam (2).

De stammen worden onderscheiden bij bijzondere namen, als de stam van den Wind, van den Beer, van den Tijger, en staan bij de overigen ook in eene onderscheidene achting, welke zich grondt op derzelver bijzondere diensten

(1) MILFORD p. 203—215.
(2) MILFORD p. 284, 285.

Digitized by Google

ten aan den Staat, maar ook eeniglijk beſtaat in derzelver voorrang bij den krijg, wanneer zij het eerst te veld moeten trekken (1).

De ſtrengſte krijgstucht maakt hunne wapenen geducht. Elk volgt zijnen aanvoerder, en de laatſte zorgt meestal, om de voetſtappen te bedekken, ten einde hun ſpoor onmerkbaar zij. Stand houdende, ſluiten zij eenen kring, met ſlechts ééne opening, die door den Opperbevelhebber zelven wordt gadegeſlagen. Op deszelfs bevel vleit zich elk ter rust en ontwaakt ook het ganſche heir, zelfs geſchiedt het eten en drinken op bevel des Veldheers. Hij zelf heeft altijd een groot aantal verſpieders en wordt ſchier nooit van binnen misleid of van buiten verrascht. Weleer verbrandden zij hunne krijgsgevangenen, thans verkopen zij ze als ſlaven aan dezulken, die met eigene hand drie vijanden hebben nedergeveld en alzoo terug komen met drie haarbosſen, zijnde zij gewoon, den verſlagenen de huid van den

(1) MILFORD p. 255. WELD. D. III. bl. 125, 126. Br. XXXV.

Digitized by Google

den ſchedel af te ſcheuren en die in zegepraal te huis te brengen (1).

Eene groote waarde ſtellen zij in zekeren krijgsdrank, dien zij in den grooten en den kleinen drank verdeelen. De eerſte maakt den krijgsman in zijne verbeelding onverwinnelijk: de laatſte vermindert in zijn oog alle gevaren. Dit bijgeloof doet ongemeene dienſten in de handen van een bekwaam Opperhoofd; het gebruik zelf voorkomt ook allen anderen ſterken drank, wijl het den krijgsman in zijne eigene oogen heiligt, zoo dat zijn Godsdienst hem daarna alle buitenſporigheid verbiedt; boven dien heeft dezelve eene buikzuiverende kracht, welke de wonden, wanneer zij uit eigen aard niet doodelijk zijn, min gevaarlijk ſchijnt te maken, waartegen zij ook nog voorzien, door ſchier naakt te vechten en dezelve alzoo zuiver te houden van alle bijkomende ontſteking.

Een rijkelijk gebruik van dezen krijgsdrank en menige andere plegtigheid hebben bij de godsdienſtige inwijding plaats van eenen Opperbevelhebber, welke drie dagen lang duurt,

(1) MILFORD p. 217, 219, 249. WELD D. III. bl. 87. Br. XXXV.

Digitized by Google

duurt, en wier doel is, den Veldheer te doen gevoelen, dat hij koude en hitte, honger en dorst moet kunnen verduren in de verdediging van zijn vaderland (1).

Elke ſtam heeft ook zijnen eigen Oppenpriester, die alle godsdienſtige zaken regelt en grooten invloed heeft op het Staats- en Krijgs-beſtuur, zoo dat de Raad nimmer zonder zijne raadpleging eenig beſluit neemt. Zijne ingebeelde gemeenſchap met hoogere wezens, welke men onderſtelt dat deel hebben aan den loop der menſchelijke zaken, geeft dit gezag aan zijnen perſoon; terwijl zijn invloed op den geest des krijgsvolks en zijne oefening in ſtaatkunde en krijgsbeleid zoo wel, als zijne opmerking der nature, hem in ſtaat ſtellen, om meermalen als een onfeilbare wigchelaar voor te treden, of zich zelven eene dadelijke magt over wind en weder zoo wel, als over de krijgskans, aan te matigen (2).

De Godsdienst dezer volkeren heeft geene afgodiſche beelden noch plegtigheden, ten zij men het uitblazen van den tabaksrook naar

(1) Milford p. 245—248. & 220—228.
(2) Bartram B. IV. H. 2. bl. 664, 665.

naar de zon en het gejuich bij de nieuwe maan daar voor wil houden. Zij aanbidden den Grooten Geest, als den Heer van leven en dood, met diepen eerbied; zij gelooven ook eenen toekomſtigen ſtaat voor de ziel in de geestenwereld, waar zij zich onderſcheidene trappen van rust of genoegen voorſtellen: den wakkeren jager, braven huisvader, dapperen krijgsman en deugdzamen mensch wacht aldaar eene nieuwe aarde, onder eene heldere en zoele lucht, met bloemrijke beemden, zuivere bronnen en bosſchen vol wild, uit welke zalige gewesten zij verſcheidene vertellingen hebben, hun in verrukkingen van zinnen medegedeeld (1).

De Godsdienſtigheid dezer volkeren is, volgens BARTRAM zoo groot, dat hij in zekere ſtad op den zondag eene plegtige ſtilte bemerkte, en, op zijne vraag naar de reden daarvan, vernam, dat de *Indianen* dezen dag, den heiligen dag van het blanke volk, ook gaarne vierden, als aan denzelfden Grooten Geest gewijd (2).

Op-

(1) BARTRAM B. IV. H. 2. bl. 665, 666, 690.
(2) BARTRAM B. III. H. 19. bl. 614, 615.

Digitized by Google

Opmerkelijk is hun bijgeloof wegens de slangen. Nimmer dooden zij deze dieren, uit vrees, dat de geest van de gedoode slang anderen van haar geslacht zal aanzetten, om dit geweld te wreken (1). Hunne vrees in het algemeen voor wraakzuchtige geesten is zoo groot, dat zij eenmaal eene ganschе stad verlieten uit angst voor het wraakëischende menschenbloed, het geen zij 'er te voren van de blanke kooplieden hadden vergoten, en het welk hun geduurig met angstvallige droomen ontrustede (2).

Zulk eene werking van het geweten geeft geenen ongunstigen dunk van het zedelijk karakter dezer volkeren. Men bevindt hetzelve ook dadelijk zoo edel, dat men gaarne bij hetzelve vertoeft. Alle vroegere woestheid en wreedheid is bij hun reeds beschaafd en verzacht, en komt nimmer, zonder bittere terging boven (3). Dapperheid, krijgshaftigheid, edelmoedigheid, regtvaardigheid, mildheid en gastvrijheid, naarstigheid, matigheid, standvastigheid en eerbaarheid zijn de deug-

(1) Bartram B. II. H. 12. bl. 353.
(2) Bartram B. III. H. 5. bl 523.
(3) Milford p. 216.

Digitized by Google

deugden, die gezegd worden hun karakter zoo ongedwongen te sieren, als ware het hun onmogelijk, tot de laagte van het misdrijf te vervallen (1). De dronkenschap alleen, waartegen het Bestuur zoo zorgvuldig waakt, herschept hun in gulzige, onbeschofte, woeste en wreede wilden, die zich allerleije misdrijven gedachtenloos veroorloven, waarop anders strenge lijfstraf staat.

Het afsnijden der ooren is de straf op de echtbreuk; de dood staat op den moord; dieverij, hoererij en andere mindere misdaden worden met eene eerloosheid gestraft, die zoo duldeloos is, dat zij gewoonlijk eene vrijwillige ballingschap voortbrengt (2).

De vrouwen deelen alzins in den lof van der mannen zeden. IJverig, zober, zorgvul-

(1) BARTRAM B. IV. H. 1. bl. 651—656. B. II. H. 8. bl. 282—286.

(2) BARTRAM B. IV. H. 5 bl. 687. B. III. H. 4. bl. 601, 602. B. II. H. 8. bl. 314. Bij de *Chactaws* alleen, het ruwste volk in het *Creek*-bondgenootschap, heeft de afschuwelijke gewoonte plaats van de openbaare overlevering eener overspelige vrouw aan de driften eener gansche vergadering van mannen. MILFORD p. 304—319.

Digitized by Google

vuldig, teederlievend en goedhartig, verdienen zij alle de liefde hunner echtgenooten, die zelden twisten en zich doorgaans van harde beſtraffing in woorden zoo wel als in daden onthouden (1).

De kinders ſtaan de eerſte maand van derzelver leven geheel in de hand der moeders, die ze kunnen ombrengen, zonder zelve ſtrafwaardig te worden, doch die daarna moorderesſen zouden heten (2): eene inrigting, waarbij de zuigelingen voorzeker even veilig zijn aan de moederlijke borst, als het driejarige kind bij den *Romein* was, wien ROMULUS vergunde, zijne kinders dan eerst om te brengen, wanneer zij regt dierbaar voor het vaderlijke hart geworden waren (3).

De opvoeding is bij hun geene andere dan het voorbeeld der ouders, die nimmer de hand opheffen, om de kinders te kastijden, maar op zijn hoogst hun een weinig waters in het aangezigt werpen, wanneer zij ongehoor-

(1) BARTRAM B. IV. H. 11. bl. 655.
(2) MILFORD p. 251.
(3) Zie mijne *Romeinſche Geſchied.* D. I. bl. 53, 54.

Digitized by Google

hoorzaam zijn. Deze ſtraf is echter krachtig genoeg, om ze te bedwingen. De onderwerping duurt niet langer, dan tot aan de volwasſenheid en wordt daar na door diepen eerbied vervangen voor der ouderen hoogen ouderdom, die ook in het algemeen bij hun zeer eerwaardig is (1).

De veelwijverij heeft in de grootſte uitgeſtrektheid bij hun plaats: de eerstgekozene alleen is de vrouw van het huis; de overigen zijn meiden en bijwijven. Meermalen ziet men zelfs iemand, die zes vrouwen heeft, zich van een pas aankomend meisje verzekeren, door het als kind reeds in zijn huis te nemen. Het huwelijksverbond wordt jaarlijks hernieuwd: en echter ziet men zelden echtſcheiding na kinderwinning In dat geval volgt het kind de moeder, maar zorgt de vader voor het onderhoud. De ganſche ſtad neemt deel in de eerſte echtverbintenis en bouwt gezamenlijk eene woning voor het jonge paar (2).

Bij

(1) WEED D. III. bl. 138, 139. Br. XXXV. *Voyage* T. I. pag. 18. BARTRAM B. IV. H. 2. bl. 666—669.

(2) BARTRAM B. IV. H. 5. bl. 685, 686.

Digitized by Google

Bij de *Chactaws* drukt men het hoofd der pas geboren jongens plat, door ze in een houten bak vast te maken, met het hoofd op een plat bord, waarop het wordt nedergedrukt door een zakje zand, het geen op het voorhoofd wordt gelegd. De schedel wijkt voor deze drukking, zoo dat de *Chactaws* door de kooplieden *plathoofden* worden genoemd; de hersenen zelve blijven echter ongeschonden, voor zoo ver men hun anders schrandere, oordeelkundige en brave lieden noemt (1).

Bij de *Chactaws* heeft ook eene andere lijkbezorging plaats, dan bij de overige volkeren van het bondgenootschap. Terwijl dezen een graf graven onder de slaapplaats, waar iemand gestorven is, in het welk zij het lijk, in zittende houding met al het gewone gereedschap uit deszelfs leven, plaatsen: brengen de *Chactaws* hunne lijken op stellaadiën van twintig voeten hoog, in een naburig boschje en laten ze aldaar liggen tot het vleesch verrot is, waarna de beenderen worden verzameld in eene kist, die nedergezet wordt in een algemeen knekelhuis,

(1) Bartram B. IV. H. 5. bl. 489.

huis, tot dat hetzelve gerumd moet worden, wanneer alle de kisten op eene algemeene begraafplaats worden op een gestapeld en met aarde overdekt in de gedaante van eenen kegelvormigen heuvel, welk bedrijf met een doodenfeest wordt besloten (1)

Men vindt in *Georgie* en de beide *Florida's* eene menigte van heuvelen, in het gemeen *Indiaansche* bergjes genaamd, welke de inwoners des lands zeggen, dat reeds in den zelfden staat, waarin men ze nu vindt, gevonden zijn, toen hunnen voorvaders uit het westen aldaar kwamen en zich in het bezit van dat land stelden, welks toenmalige bewoners mede hetzelfde hadden moeten zeggen, als zijnde dus door nog vroegere bewoners aangelegd (2). Men heeft wel eens deze heuvels voor overoude graf heuvels gehouden (3): maar derzelver regelmatige aanleg op verscheidene plaatsen,

(1) BARTRAM B. IV. H. 5. bl. 687, 688.

(2) BARTRAM B. III. H. 4. bl. 491, 492. B. IV. H. 5. bl. 691—694. B. III. H. 10. bl. 613 614.

(3) BARTRAM D. IV. H. 5. bl. 688.

Digitized by Google

ſen en de dadelijke grafheuvels, in derzelver nabijheid gevonden, hebben dit denkbeeld wederſproken. Een ander, dat zij tot godsdienſtig gebruik zouden zijn opgeworpen geweest, gelijk men elders ſteeds de hooge plaatſen ten offergebruik verkoos (2), verliest al mede zijne aannemelijkheid, wanneer men door derzelver verſchanzingen gedrongen wordt, om ze aan te zien voor bolwerken van ſteden of legerplaatſen, buiten welke men de ware grafheuvels vindt. Ter plaatſe, waar de rivier *Muskinghum* in de *Ohio* vloeit, is een aantal dier heuvelen in zulk eene afgemetene rigting bij een, dat men niet kan nalaten, zekere krijgsbouwkunde in derzelver aanleg te erkennen, en 'er duidelijk eene ſtad, eenen burg en afzonderlijke wachttorens in te vinden, wier beſtorming en verdediging van de eene en andere zijde wel vijfduizend mannen ſchijnen gevorderd te hebben, zoo dat men, voor tien menſchen eenen krijgsman rekenende, tot eene bevolking van honderd duizend men-

(1) BARTRAM B. II. H. 4. bl. 492.

Digitized by Google

menſchen zou opklimmen (1). Waar is dat volk gebleven? Hoe is deszelfs naam en geheugen zoo geheel verloren? Hoe zijn deszelfs kunſten zoo gansch vergeten? — Aan de rivier *Huron* heeft men twee volkomene krijgsſchanzen van ronde en halfronde gedaante gevonden, met een aantal grafplaatſen buiten dezelven (2): nergens echter vindt men eenig blijk van metaalgebruik tot deze vestingen. In ſommige graven heeft men kisten van gebakken ſteen gevonden en de beenderen van menſchen daarin: de rigting der kisten was altijd oost en west (3).

Terwijl deze overblijfzelen getuigen van een talrijk en reeds aanmerkelijk beſchaafd volk, het welk voor vele eeuwen deze gewesten moet bewoond hebben, alwaar de *Chirokezen* reeds tweehonderd jaren lang hun verblijf hielden, en wier voorgangers even zoo onkundig, als zij, waren van derzel-

(1) J. HART *Officier dans le 1er Regiment*, — *Voyage* T. III. Ch. 8. p. 199—204.

(2) A. STEINER, *Details au Général* WASHINGTON. — *Voyage* T. III. Ch. 8. p. 196—198.

(3) *Voyage* T. III. Ch. 8. p. 201, 206.

Digitized by Google

zelver eigenlijken aanleg (1), heeft de plantkunde getracht, om de oudheid van dat volk te berekenen, welks grootheid de krijgskunde heeft opgemaakt. Uit de eikenboomen, die men van ouderdom ter neder gevallen gevonden heeft op deze hoogtens, terwijl andere noch in volle kracht ſtonden, heeft men beſloten, de laatſte te moeten houden voor een tweede geſlacht, en alzoo den aanleg dezer hoogten wel duizend jaren te moeten verſchuiven (2).

Door het ganſche bondgenootſchap wordt de *Muskogulgiſche* taal geſproken, ſchoon elke natie bovendien haare eigene heeft. De algemeene taal is zeer aangenaam voor het oor: de letter R komt in dezelve niet voor. De vrouwen vooral ſpreken haar met zoo veel welluidendheid en zachtheid, als hoorde men kinders neuren (3)

Dit aangenaame voltooit de bevalligheden, waarmede zich deze menſchen in zoo vele

(1) *Voyage* T. III. Ch. 8. p. 207.

(2) CUTTLER, *Celebre Botaniste.* — *Voyage* T. III. Ch. 8. p. 202. Zie ook BARTRAM B. IV. H. 6. bl. 695.

(3) BARTRAM B. IV. H. 6. bl. 690, 691.

Digitized by Google

J. Kuyper, del. L. Postman, Sculp.

CREEKS.

Digitized by Google

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS.

Digitized by Google

vele opzigten hebben aanbevolen aan ons hart, dat het oog nu met ſtil vermaak zal vertoeven bij het tafereel, door het kunstpenſeel van hun geſchetst. De man is het welgeſlaagd afbeeldzel van KOOHASSEN, een *Oneïdisch* krijgsman (1), de vrouw de afteekening der beſchrijvingen van BARTRAM, en het tooneel, waarop zij voorkomen, ſtemt overeen met alle de berigten, welke wij 'er van bijeen bragten. Terwijl de zedige huisvrouw haar handwerk ijverig verrigt, grijpt de man het jagtroer ter hand, om de vogels te ſchieten, die in zijnen korenakker zullen vallen, daar men ze reeds boven het ronde raadsgebouw ziet, waaraan dezelve grenst.

(1) *Voyage* T. I. Ch. 7. p. 113. Pl. II.

Digitized by Google

MEXICO.

Anahuac, de oorſpronglijke naam aan het dal van *Mexico* gegeven wegens deszelfs ligging aan de zee, werd naderhand uitgeſtrekt tot de geheele landſtreek die thans *Nieuw-Spanje* genoemd wordt (1), bij welken laatſten naam men tegenwoordig het oude van het nieuwe *Mexico* op de kaart van *Noord-America* onderſcheidt.

Het

(1) *The History of Mexico by* F. S. CLAVIGERO *translated from the Italian by* CH. CULLEN Lond. 1787. Vol. I. p. 1.

Digitized by Google

Het nieuwe *Mexico* ſtrekt zich uit van 30° tot 46° Noorder breedte, en 250° tot 280° Ooster lengte, en wordt bevolkt door eenige oorſpronglijke ſtammen, die, der overweldiging van hun vaderland ontkomen, in de bosſchen en op de bergen dezer uitgeſtrekte landſtreek hunne vrijheid bewaard maar hunne vroegere beſchaving zoo geheel verloren hebben, dat zij in eenen ſtaat van woestheid en onkunde verkeeren, bij welken die der overige *Noord-Indianen* in beſchaving uitmunt (1).

Het oude of eigentlijke *Mexico*, thans *Nieuw-Spanje* geheeten, ſtrekt zich van 9° tot 30° Noorder breedte uit, en doorloopt in eene ſmalle landtong, van 270° tot 296° Ooster lengte. Tot hetzelve bepaalt zich onze beſchrijving, daar het ons thans te doen is, om den inboreling te leeren kennen, zoo als hij 'er onder vreemde heerſchappij verzonken ligt, daar wij toch de ontvlugters der *Europeſche* veroveraars onderſcheidenlijk genoeg ontmoet hebben in de meer woeste *Noord-Indianen* en *Nauw-*

do-

(1) ST. SAUVEUR *Tableaux des Peuples de l'Amerique* p. 18, 71.

dowesſies zoo wel, als in het meer beſchaafde *Creek*-bondgenootſchap.

De luchtſtreek van *Nieuw-Spanje* verſchilt aanmerkelijk naar gelang van deszelfs ligging: aan de zee is zij heet en ongezond, bij de bergen is zij koelder, overigens moet zij gematigd genoemd worden, ſchoon door hare ligging, tusſchen den evennachtslijn en kreefts-keerkring en even buiten denzelven, tot de gezengde behoorende. Storm en onweder ontſtellen 'er dikwijls den dampkring; zelfs doen 'er zich meermalen aardbevingen gevoelen, welke echter ſlechts een tegengewigt zijn te achten voor het overwigt van aangenaamheid der ligging dezes, ſchier altijd groenen, altijd vruchtbaren lands (1).

Hetzelve is bergagtig, boschrijk en met rivieren doorſneden, die zich gedeeltelijk in den golf van *Mexico*, gedeeltelijk in de ſtille zee, ontlasten (2).

De bergen zijn vol delfſtoffen en bevatten inzonderheid die kostbare metalen, welke

(1) *Histor. of Mex.* Vol. I. p. 11—13. B. I. Sect. 4.

(2) *Histor. of Mex.* Vol. I. p. 9. B. I. Sect. 3.

Digitized by Google

ke de *Spanjaarden* het meest ter overweldiging dezes lands hebben aangespoord.

Twaalfhonderd geneeskundige planten zijn de inborelingen van dezen rijken grond, die daarenboven met de fraaiste gewassen en bloemen praalt, de smakelijkste vruchten draagt, koorn, maïs, pataten, bananen, ignamen en voortreflijke moeskruiden voortbrengt en aan de tabaksplant weligen wasdom geeft (1).

Vele dieren heeft *Mexico* met *Europa* gemeen, als den leeuw, tijger, beer, wolf, vos, wezel, marter en meer anderen: eenigen zijn aan hetzelve bijzonder eigen, die geen gering aanzien hebben in de verzamelingen der natuurlijke geschiedenis van de viervoetige dieren (2).

De schoonstgevederde vogelen bewonen alhier het fraaiste geboomte, het welk steeds door vruchten, bloemen of loofwelfzel uitmunt. Meer dan twee honderd geheel eigene soorten maken derzelver breede lijst uit, waar onder vijf en dertig schitteren met glansrijker

(1) *Histor. of Mexic.* Vol. I. p. 13—32, 439. B. I. Sect. 5—9. B. VII. Sect. 69.

(2) *Hist. of Mex.* Vol. I. p. 36. B. I. Sect. 10.

Digitized by Google

ker bekoorlijkheden, dan het oog in eenigen *Europeſchen* vogel bewondert. In het algemeen heeft de Natuur den fraaiſten zang wel niet verbonden met de ſchoonſte vederen: hier echter ontbreekt het niet aan welluidende zangers onder dit ſchitterende pluimgedierte. Ook de goudvink en de nachtegaal zijn 'er vreemd noch ſprakeloos; maar één inboreling bovenal laat 'er zich alom hooren met een geluid, welks rijke toonverwisſeling en toonverdubbeling hem den naam doet dragen van *duizendtong* (1).

Krokodillen, hagedisſen, kikvorſchen en padden zoo wel, als allerleije ſoorten van ſlangen, bevolken 'er de moerasſen en bosſchen, terwijl de *Mexicaanſche* golf aan den eenen kant en de ſtille zee aan de andere zijde ſchier geene vischſoort, die zich ergens onder deze luchtſtreek ophoudt, vreemd laat aan de welgelegene kust, en de rivieren en meiren rijk zijn in hare eigene geſchubde geſlachten (2).

Schier ontelbaar zijn de ſoorten der bloe-

de-

(1) *Hist. of Mex.* Vol I. p. 46. B. I. Sect. 11.
(2) *Hist. of Mex.* Vol. I. p. 54, 61. B. I. Sect. 13, 13.

Digitized by Google

gelooze dieren, welke de heete luchtſtreek bij de ſtilſtaande meiren en de veelvuldige wateren, die *Mexico* omgeven en doorſnijden, voortbrengt. Kwaadaardige en onſchadelijke, verdervende en voordeelige, verſchrikkelijke en bekorelijke onderſcheidt men onder deze veelvuldige ſoorten; de *Cochenille* bovenal, in gedaante en grootte aan den wandluis niet ongelijk; maar de voortbrengſter van het allerfraaist ſcharlaken, is de bijzondere inboreling van den *Mexicaanſchen* grond (1).

De redenlijke inborelingen van dit land, zijn niet meer die zelfde menſchen, welke hetzelve als een magtig, onafhankelijk en reeds aanmerklijk beſchaafd volk bewoonden en beheerſchten, alvorens zich de *Spanjaarden* voor omtrent drie eeuwen van hetzelve meester maakten; zij gelijken naar hunne voorouders van dien tijd niet meer, dan de tegenwoordige *Grieken* naar de *Atheners* ten tijde van PERICLES. CLAVIGERO echter, die zelf vele jaren lang gemeenzaam met hun omgegaan en zijne geſchiedpen aan de onzij

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 69. B. I. Sect. 14.

zijdigheid gewijd heeft, geeft, ondanks deze aanmerking, van de *Mexicanen* de volgende beſchrijving.

Zij zijn van eene goede geſtalte, eer boven dan beneden het middelmatige, en wel geëvenredigd van ledematen. Zij hebben ſmalle voorhoofden, zwarte oogen, kleine, vaste en geregelde witte tanden, dik, zwart, krullend, glinſterend haar, dunne baarden, maar elders geen haar op de huid, die olijfkleurig is (1).

Men vindt onder hun ſchier geene gebrekkige perſonen. Het onaangename van hunne kleur, ſmal voorhoofd en dunnen baard wordt door de regelmatigheid en evenredigheid hunner leden genoegzaam vergoed, om een middelſlag tusſchen het ſchoone en het afzigtelijke voor den *Europeër* geacht te worden. Onder de jonge meisjes van *Mexico* zijn 'er zelfs eenigen, die zeer bevallig mogen genoemd worden, zoo wel wegens de natuurlijke zedigheid van hare houding en de ongemeene aangenaamheid van hare uitſpraak, als uit hoofde van hare even-

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 78. B. 1. Sect. 15. V. II. p. 330. Diſſert. V. Sect. 1.

Digitized by Google

evenredige geſtalte en welbeſneden gelaat.

Hunne zintuigen zijn ſcherp, inzonderheid het gezigt, het welk zij ongekrenkt tot hoogen ouderdom behouden. Hun geſtel is ſterk, hunne gezondheid gaaf. Zij zijn vrij van vele ongeſteldheden, die den *Spanjaarden* eigen zijn, maar worden meestal de ſlachtoffers van beſmettelijke ziekten. Hunne ademhaling blijft altijd friſch. Schoon waterachtig van bloedmenging, ontlast zich hun neus zelden en ſpuwen zij naauwlijks ooit. Vroeg worden zij grijs: niet zeldzaam echter is bij hun de leeftijd van eene eeuw (1).

In ſpijs zijn zij zeer matig, maar buitenſporig in ſterke dranken. De gemeenzaamheid van dat verderflijke vocht en de ſtraffeloosheid der dronkenſchap hebben de eene helft van deze natie tot zekeren trap van redenloosheid gebragt. Dit misbruik, gepaard met hunnen tegenwoordigen ellendigen levensſtaat, die verſtoken is van alle geneesmiddelen bij eenig ontſtaan verderf, ſchijnt de voorname oorzaak der verwoesting, welke de beſmet-

lij-

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 79. B. 4. Sect. 15. V. II. p. 357. Diſſert. V. Sect. 2.

Digitized by Google

ke ziekten gewoon zijn onder hun aan te rigten.

Hun geest is oorſpronkelijk gelijk aan dien van de overige menſchenkinderen: nooit deden de *Europeërs* hunnen eigen geest meer ſchande aan, dan toen zij aan de redenlijkheid der *Mexicanen* durfden twijfelen. De ſtaat van hunne beſchaving bij hunne eerſte ontmoeting door de *Spanjaards*, veel hooger, dan die der *Spanjaards* zelve, toen hun de *Phœniciërs* eerst leerden kennen, of die der *Galliërs* bij hunne vroege gemeenſchap met de *Grieken*, of der *Germanen* en *Britten* vooral bij derzelver eerſte bezoek door de *Romeinen*, bewees genoegzaam het ongegronde van al zulken twijfel, dien de ſnoodſte baatzucht alleen wilde gevormd hebben, om het menſchelijk medelijden bij de wreedſte mishandelingen van dit onſchuldige volk te verdooven. De ondervinding heeft bewezen, dat zij vatbaar zijn voor allerleije wetenſchappen. Het geringe aantal van wel onderwezenen onder hun, die meestal als lastdieren onophoudelijk worden te werk geſteld, heeft goede wiskunſtenaars, voortreflijke bouwmeesters en zelfs waardige godgeleerden voort-

Digitized by Google

voortgebragt. Ook dwaalt men even zeer, wanneer men hun meer vermogen ter naarbootzing, dan ter uitvinding, toeſchrijft.

Hun hart heeft wel dezelfde driften als het onze, maar wordt 'er zelden tot eene gelijke mate door vervoerd. Zij zijn traag in hunne bewegingen, maar toonen eene bewonderenswaardige volharding in langwijligen arbeid. Zij zijn zachtmodig bij verongelijking, en hoogst dankbaar voor elk bewijs van goedhartigheid, wanneer zij geen kwaad oogmerk verdenken: maar hun hebbelijk en al te gegrond wantrouwen voor vreemdelingen maakt hun vaardig met leugen en bedrog.

Zij zijn uit den aard ſtilzwijgend, ernſtig en ſtroef, en toonen zich angstvalliger, om kwaad te ſtraffen dan om goed te beloonen. Edelmoedigheid en onbaatzuchtigheid echter zijn de hoofdtrekken van hun karakter. Het geld heeft in hun oog weinig waarde. Zonder weêrzin ſchijnen zij zelfs afſtand te doen, van het geen hun veel arbeids ter verkrijging heeft gekost. Bij eene zoo groote onbaatzuchtigheid munten zij tevens door eene nutte arbeidzaamheid uit.

De eerbied van kinders voor hunne ou-

ouders en van jonge lieden voor hoog bejaarden schijnt bij hun een aangeboren gevoel. De liefde der ouders is ook zeer vurig voor hun kroost. Die van den echtgenoot daartegen beantwoordt maar zelden aan de hartelijkheid zijner gade: eene overspelige liefde is zelfs een algemeen verwijt der vrouwen tegen hunne mans.

Moed en blooheid wisselen zich zoo beurtelings af bij dit onderdrukte volk, dat het dikwijls moeilijk valt, te zeggen, wat bij hun de overhand hebbe. Gevaren der natuur gaan zij onverschrokken te gemoet: de strenge blik van eenen *Spanjaard* doet hun beven.

Hunne bijzondere gehechtheid aan uiterlijke godsdienstplegtigheden is zeer geleidelijk tot bijgeloof: maar ten onregte gaat hun daarom de naam na van eene eigenlijke overhelling tot afgoderij, na dat zij door de *Spanjaarden*, gelijk dezen het noemen, bekeerd zijn. Men hield wel eens bij hun voor afgodsbeelden, het geen, nader beschouwd, afbeeldingen werden bevonden van onze heiligdommen (1), die alom onder dit

(1) *Hist. of Mex.* V. p. 82. B. 1. Sect. 15. S.T. SAUVEUR p. 18.

Digitized by Google

dit volk zijn ingevoerd en op zijn *Spaansch*, dat is, door middel van eenen onderzoekenden bloedraad, gehandhaafd worden.

Over het geheel is hun karakter een mengzel van goed en kwaad, zegt CLAVIGERO; maar het kwaad is ligt in hun te verbeteren door eene geschikte opvoeding, gelijk de ondervinding ten overvloede heeft doen zien. Het zou zelfs moeilijk vallen, elders eene leerzamer jeugd, dan de tegenwoordige bij hun, aan te treffen, of een gansch volk meer geschikt voor de verlichting der Openbaring, dan wel eer hunne voorouders waren (1).

De volkrijkheid der oorspronkelijke *Mexicanen* is thans zeer klein, ondanks de vruchtbaarheid hunner vrouwen, die reeds met de twaalf jaren huwbaar zijn. Zoo veel invloeds hebben overheerscheng en onderdrukking zelfs op de werkzaamheden der natuur, die, even als de vermogens en vruchten van den menschelijken geest, eenigtijk door vrijheid en welvaart bloeijen.

Zij,

(2) *Hist. of Mex.* V. 1. p. 77—82. B. 1. Sect. 15.

Digitized by Google

Zij, die niet in de ſteden wonen, hebben ellendige hutten tot verblijf en ſlapen in hangmatten. Hun brood is maïs, hun gewone drank de chocolaad. Het gemeen draagt eene ſoort van wijden broek en een hemd van bont doek, als mede nog eene dubbelde ſloof, die van achteren en van voren nederhangt. De vrouwen hebben over het bloote lijf een ronden rok en daar over eene ſoort van langen mantel; voorts eene doek om het hoofd, waarbij zij zich met armbanden, oorringen en halsſnoeren opſchikken (1).

Naar deze opgave heeft de kunst de tegenwoordige *Mexicanen* afgebeeld, waarvan man en vrouw ter zijde van hunne armoedige hut zijn gezeten op den voogrond der graanvelden, die zij bebouwen. De bijl, waarop de man met de hand rust (2) ſtrekt hem tot veldgebruik; de holle ſteen en de rol, die dwars over denzelven ligt, is het werktuig voor de vrouw geſchikt, om het graan, uit de nevensſtaande mand, fijn te wrijven en tot brood te

(1) ST. SAUVEUR p. 18. 19.

(2) *Hist. of Mex.* V. 1. p. 376. B. VII. Sect. 28. Pl. XIV.

Digitized by Google

J. Kuyper, del. L. Portman, sculp.

MEXICANEN.

Digitized by Google

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS.

Digitized by Google

te breken of te kneden, waarna het met de hand tot eenen bol gevormd en daarna in de bijgevoegde pot of op de ronde plaat gebakken wordt (1).

De man onderhoudt, naar het ſchijnt, zijne gade met een verhaal, het geen hare aandacht met eene ſtille treurigheid vervult en geacht mag worden, den rampzaligen ondergang van eigen ſtaat en rijksbeſtuur ten onderwerp te hebben.

Ten tijde van de landing der *Europeërs* waren meer dan vijfhonderd ſteden onderworpen aan het rijk van *Mexico*, zijnde de *Tlascalanen* alleen in hetzelve vrij. Naar gelang der verdere verwijdering van dit tijdperk wordt het al ongeloofelijker.

(1) *Hist. of Mex.* V 1. p. 132. B. VII. Sect. 64. Pl. XXI. De beelden, welke wij in CLAVIGERO gevonden hebben, komen niet overeen met de naauwkeurige beſchrijving, door ons van hem overgenomen, daar zij ons gelaatstrekken voorſtellen, waarin de teekenaar de waarheid geheel voorbij gezien heeft, om bijna *Griekſche* omtrekken te leveren. Bij zijne beſchrijving zijn ons te ſtade gekomen de uitmuntende afbeeldingen van W. RALEIGH, *in Historia Novi orbis. Francof.* 1590, ons daartoe gunſtig verleend uit de Nationale Boekerij.

Digitized by Google

geloovelijker, hoe de geduchte magt van eene zoo groote Mogendheid kon bezwijken voor eene handvol ſtoute fortuinzoekers, door gouddorst eeniglijk gedreven en om hetzelve afmatting, eer noch leven tellende. MONTEZUMA voerde toen het rijksgebied. HERNANDES, in 1507 van *Cuba* uitgeloopen, ontdekte *Yucatan* wel het eerst, maar durfde tot *Mexico* niet doordringen. Dit deed CORTES, die zich onder zijne gelukzoekers onderſcheidde als een bekwaam zeeman, braaf veldheer, onvermoeid ſoldaat en tevens als een man van zoo veel beleids als moeds. Eenige ſchepen en een klein aantal mannen achtede hij genoeg, om de verovering van *Mexico* te belooven: zij werden hem toegeſtaan door den Bevelhebber van *Cuba*, en, na eene maand gekruist te hebben in den golf van *Mexico*, ontſcheepte hij te *Vera Crux*. Hij zwoer te veroveren of te ſneuvelen, en dwong zijne togtgenooten tot dezelfde gevoelens, door het verbranden van zijne vloot. Elk krijgsman werd nu een held, of liever een wanhopig ſtrijder: twintig duizend *Mexicanen* vielen bij den eerſten ſlag en de ſtad *Tabasco* gaf zich over.

De-

Digitized by Google

Deze maar doorvloog gantsch *Mexico* en CORTES zag zich nu door vijftig duizend mannen het hoofd geboden. Hij leverde den tweeden ſlag. Zijn donderend krijgstuig en zijne ruiterij vernielden en verſchrikten even zeer. Met twee honderd mannen overwon hij meer dan twee honderd maal zoo vele menſchen. Nu kwamen eenige afhankelijke volkeren van *Mexico*, bij zulk eenen magtigen arm ſteun of wraak zoeken tegen hunne onderdrukkers: beide beloofde de *Spaanſche* ſtaatkunde gaarne, en de eerſte verrigting van CORTES was eene opheffing en verbod van alle cijnzen, die aan MONTEZUMA werden betaald. Thans ſcheen hij een beſchermgeest in de oogen der onderdrukten en maakte eenen aanhang, die MONTEZUMA deed beven. De vorst bood door een gezantſchap de kostbaarſte geſchenken aan den vreemdeling op voorwaarde van zijn vertrek. CORTES nam de geſchenken, niet de voorwaarde, aan, maar vorderde MONTEZUMA zelven vóór zich en verſchrikte tevens het gezantſchap zoo zeer, door hun de werking zijner vuurmonden en ruiteren te toonen, dat hetzelve de vlucht nam. Hij volgde, en trok, met

achterlating van zijn geſchut te *Vera Crux*, regtſtreeks op de hoofdſtad aan. Duizend *Americanen* maakten de hulpbenden uit van honderd en vijftig *Spanjaarden*. De *Tlascalanen* boden hem wederſtand met vier en twintig duizend mannen, die wel den ſchrik voor ruiterij en geſchut verwonnen, maar voor het beleid der vijandelijke wapens te kort ſchoten. CORTES rukte *Tlascala* in. MONTEZUMA bood hem een gedeelte van zijn rijk aan voor den afſtand van *Tlascala:* maar CORTES maakte de *Tlascanen* tot zijne bondgenooten, en kwam met deze verſterking voor *Mexico*. Nu ging MONTEZUMA hem met zijnen ganſchen hofſtoet tegen; en CORTES betrok met zijne eigene benden het keizerlijke paleis. Zijne hulpbenden legerden zich buiten de ſtad. Drie maanden lang duurde deze houding. Inmiddels bemerkte CORTES den toeleg van MONTEZUMA, ontving berigt van eenen aanval tegen de bezetting van *Vera Crux*, en zag een *Spaansch* hoofd aan den koning ten geſchenke zenden. Hij verklaarde daarop den Vorst voor zijnen gevangen, riep de prieſters en grooten ter verantwoording voor zich, en deed zich gehoorzamen en eerbiedigen. Een nieu-

Digitized by Google

nieuwe Vlootvoogd, te *Vera Crux* aangeland, kwam CORTES de eer zijner veroveringen betwisten: maar hij bood hem het hoofd en keerde als verwinnaar van zijne eigene landslieden terug. Inmiddels echter was de ſtaat der zaken veranderd. De *Mexicanen* waren opgeſtaan. MONTEZUMA zelf, die hun had willen bedwingen, was het ſlachtoffer geworden. CORTES nam de wijk te *Tlascala*, maar ſloeg daarna het beleg om *Mexico*, en werd met hetzelve den opvolger tevens van MONTEZUMA meester. Thans rigtede hij een *Spaansch* bewind op, verrijkte zich en de zijnen, en vondt bij zijne terugkomst in *Spanje* de ondankbaarheid tot loon zijner ſchier ongeloovelijke feiten. Het *Mexicaanſche* rijk werd daarna in *Audienties* of landvoogdijën verdeeld, met nieuwe havens en ſteden verrijkt, en alzoo de rijkſte bezitting der nieuwe wereld (1).

De ſtichting van het oude *Mexico* was nog niet zeer oud ten tijde der verovering, ſchoon

(1) ROBBERTSON *Histoire de l'Amerique* T. III. p. 16—214. *Hist. of Mex.* V. II. p. 1—194. B. VIII—X.

Digitized by Google

ſchoon de geſchiedenis des lands tot het jaar 596 onzer tijdrekening reikt. Hetzelve werd in 1325 geſticht en kwam 28 jaren later voor het eerst onder het eenhoofdige beſtuur, het welk het elfmaal zag vervangen tot aan deszelfs verkeering in eene *Spaanſche* landvoogdij (1).

Der *Mexicanen* godsdienst vereerde een onzigtbaar Opperwezen, maar vreesde tevens voor een kwaad wezen, en verwachtede eenen ſtaat van vergelding. Hunne verbeelding ſtelde zich nog een dertiental voorname Goden voor in het beſtuur der aarde, het welk zij aan zon, maan, lucht- berg- water- rivier- aard- nacht- hel- krijg- handeljagt- en visch-goden toeſchreven. Ontelbaar waren derzelver afgodsbeelden, en geenszins ontbrak het aan gedaanteveranderingen in hunne fabelleer. Zeer talrijk waren hunne tempels. Derzelver grootſte te *Mexico* was een verbazend geſticht van bouwkunde, ſterkte en grootheid, omgeven met een gansch aantal van gebouwen, allen aan den heiligen dienst gewijd. De pries-

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 84—240. B. II—V.

Digitized by Google

priesters waren de rentmeesters van de inkomsten der tempels, en genoten zelve weinig mindere vereering, dan de Godheden, wier altaren zij bedienden. Hunne werkzaamheid bepaalde zich eeniglijk tot den Godsdienst, het onderwijs der jeugd, de tijdrekening en de uitlegging der beeldspraak. De priesterschap was niet bepaald tot het mannelijk geslacht: ook vrouwen namen aan hetzelve deel, met uitsluiting echter van verhevener heiligdommen. Mans en vrouwen beiden waren in onderscheidene orden en zamenwoningen verdeeld en leefden in velerleije onthouding. Het menschenoffer bezoedelde menigmaal de altaren en werd telkens vervangen door het offer des zwaardgevechts van voorname krijgsgevangenen: deze offers beliepen een ontzettend aantal in elk jaar. Ook andere offers en vele onthoudingen op vastendagen vorderde de afgodendienst, die tevens de smartelijkste boetdoeningen afeischte. De feestdagen waren zeer talrijk; en niet minder de plegtigheden bij velerleije gelegenheden. Bij de geboorte had een dubbelde waterdoop plaats; bij het huwelijk en

het afſterven werden ook vele godsdienſtige verrigtingen in acht genomen. (1).

De wijsheid en weldadigheid der opvoeding ſtak ſterk af bij de ongerijmdheid en wreedheid der afgoderij. Men zorgde even zeer voor de gezondheid van ligchaam als van geest der kinderen, zonder in hun eenig kwaad te gedoogen. Moeder en vader namen beiden hierin deel, en zonden hunne kinders in openbare kweekſcholen, naar de onderſcheidene ſtanden der burgers geſchikt (2).

De regering des lands beſtond in een verkiezelijk koningſchap. De verkozen Vorst werd plegtig gezalfd en door doopzuivering geheiligd; en moest zelf daar na te veld trekken, om krijgsgevangenen tot ſlachtoffers bij zijne krooning te maken. Zijne magt was oorſpronkelijk eene vaderlijke magt, maar ontaardde in een meesterſchap. Hij had zijne drie afzonderlijke raden en zijne groote ambtenaars van ſtaat: ook

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 241. B. VI.

(2) *Hist. of Mex.* V. I. p. 328—338. B. VII. Sect. 1—5.

Digitized by Google

ook hield hij renboden, om zijne bevelen bekend te maken.

De ſtanden waren onderſcheiden in edelen en gemeenen: de adel zelf had verſcheidene rangen, aan kleederdragt kennelijk, en was meestal erflijk.

De landerijen waren verdeeld tusſchen de kroon, den adel, de gemeente en de priesters. De oudſte zoon volgde als erfgenaam op, ten zij hij daartoe ongeſchikt was. Nooit verviel de eigendom op de dochters.

Alle wingewesten waren cijnsbaar aan de kroon. Het regt werd door verſcheidene geregtshoven en regters bediend naar vastgeſtelde wetten des rijks. De doodſtraf ſtond op hoog verraad, mishandeling van afgezanten, oproer, misdrijf tegen krijgstucht, vervalſching van maten en gewigten, moord, het zij aan eenen ſlaaf, het zij aan eene vrouw in overſpel, op overſpel zelf, bloedſchande, mannenmin, verkleeding, onherſtelbare dieverij, marktroof, trouwlooze voogdij, toverij, jeugdige dronkenſchap, in ſommige gevallen zelfs op den leugen.

Men had drieërleije ſlaven: krijgsgevangenen, geringe misdadigers en gekochten. De ſlaven mogten zich eigendom verwer-

ven; ook ging de ſlavernij niet op de kinders over: behoeftige ouders verkochten daartegen wel hunne kinders (1).

Het krijgsberoep was in de grootſte achting: de geſneuvelde in den krijg ſcheen de gelukkigſte in het andere leven. De krijgsmagt had eenen opperbevelhebber en verſcheidene onderbevelhebbers. Zekere ordeteekenen prikkelden de eerzucht: elk had ook te veld zijnen bijzonderen rang en kleeding. Schilden en borſtplaten waren de verwerende; ſlingers, ſperen, pieken, zwaarden, pijlen en bogen de aanvallende wapenen. Hunne veldteekenen geleken naar de *Romeinſche*. Trommels, hoornen en ſchellen maakten hun krijgsmuzijk. De krijg werd in 's konings raad beſlist en vooraf aangekondigd; de ſtrijd ging geregeld; de overwinning werd plegtig gevierd; de ſteden waren met wallen, ſchanzen en vestingen verſterkt (2).

De werken des vredes werden door de krijgs-

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 338—363. B. VII. Sect. 6—20.

(2) *Hist. of Mex.* V. I. p. 363—375. B. VII. Sect. 21—26.

Digitized by Google

krijgshaftigheid der *Mexicanen* niet verachtt. Zij hadden vlottende velden en tuinen op het *Mexicaanſche* meer, en bouwden het land met handwerktuigen bij gebrek van den ploeg: de vrouwen namen gelijkelijk deel aan den veldarbeid.

Men had koornſchuren ter bewaring van het graan, en bij elke ſtad bijzondere voorraadhuizen, wier aanleg zelfs van nog veel vroegeren tijd getuigde. Op de graanvelden zelve hadden zij houten wachttorens, van waar men het gevogelte uit het koorn verjoeg.

Beminnaars van bloemen, vooral voor godsdienſtig gebruik ten ſieraad van tempels en altaren, als mede ter vereering van afgezanten, vorſten en edelen, hadden zij de aankweeking derzelve en het aanleggen van tuinen tot eenen trap van volkomenheid gebragt, die met der *Chinezen* ſmaak, van welken wij onlangs eerst onze tuinverbeteringen hebben overgenomen, mag worden vergeleken.

Behalven de maïs, bouwden zij vooral de cacao, de catoen, de aloë, de chia en den grooten peper, waar van de aloë in-

zon-

zonderheid hun op allerleije wijze diende (1).

Met hunnen landbouw paarde zich eene veehoederij van een zeer groot aantal dieren, zoo wel uit het visschenrijk en gevogelte als van viervoetige dieren. De diergaarde van den koning overtrof zeer verre die der *Europesche* vorsten van dien tijd. Eene uitstekende vaardigheid ter jagt bevolkte dezelve telkens met nieuwe soorten. Pijl en boog, net en strik en de lange blaaspijp waren het jagttuig, waar mede elk zijne eigene prooi vervolgde, maar somtijds ook eene algemeene jagt gehouden werd; waarin zij zoo zeer tot heden uitmunten, dat onze brakken naauwlijks beter opsporers zijn van het wild (2).

De ligging der hoofdstad en vischrijkheid der meiren en rivieren noodigden hun niet minder ter vischerije uit, meestal met netten, maar ook met hoeken en harpoenen. De krokodil zelf ontkwam hunne vaardigheid

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 375—380. B. VII. Sect. 27—31.

(2) *Hist. of Mex.* V. I. bl. 380—384. B. VII. Sect. 32, 33.

Digitized by Google

heid niet, waarmede zij hem nog heden wel eens afmaken, door, even als de *Egiptenaars* wel eer, zich vlak voor dit ſchrikdier te ſtellen met eenen dubbeld gepunten en zeer ſtevigen ſtok in de hand, die, wanneer het dier zijnen vervaarlijken muil opent, overeind in denzelven geſtoken wordt, zoo dat de krokodil, den bek ſluitende, zich dezen ſtok onder en boven door denzelven heen bijte (1).

De visſcherij, de jagt, de landbouw en handwerken werden tevens de voorwerpen van hunnen handel, die door opzetlijke handelaars op openbare en algemeene markten werd gedreven. Om hier een denkbeeld te erlangen van de beſchaving der *Mexicanen* ten tijde hunner overweldiging, heeft men ſlechts te vernemen, dat op deze markten alles te koop kwam, het geen de behoefte, het gemak, de weelde, de pracht of de liefhebberij van den mensch vorderde, als ontelbare ſoorten van levende en doode dieren, allerleije gebruikelijke eetwaren, alle hier bekende metalen en edele ſtee-

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 384. B. VII. Sect. 34.

Digitized by Google

ſteenen, allerleije geneeskundige kruiden, gommen, hars en gemengde geneesmiddelen, als olijën, pleisters, zalven, voorts allerlei hand- en naald-werk, van aloë, palmbladen, catoen, vederen, haar of wol, hout, ſteen, goud zilver of koper vervaardigd. Hun handel was ook geen bloote ruilhandel, maar werd met vijfderleije ſoort van geld gedreven, waartoe zij of de cacao, of de catoen, of het ſtofgoud, of een ſtuk koper in gedaante van een T, of dunne ſtukjes tin, in plaats van eigenlijke munt, gebruikten. Zij verkochten bij maat en getal. Hun handel ſtond onder toevoorzigt van ambtenaars en onder zeker bezwaar, ten behoeve van den Koning. De kooplieden reisden meestal in gezelſchap ter jaarmarkt, langs welgebaande wegen, waarop zij herbergen vonden tot nachtverblijf en bruggen of vaartuigen bij rivieren en meiren. Bij gebrek aan lastdieren leenden zich dragers tot de vervoering der pakken te land (1).

De algemeenheid der *Mexicaanſche* taal door

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 399—401. B. VII. Sect. 45.

Digitized by Google

door het ganſche rijk maakte den handel gemakkelijk. Dezelve mist de medeklinkers B, D, F, G, R en S: maar is vol van de L, K, T, Z, Tl, Tz. Hoe algemeen echter de L in deze taal is, vangt geen een woord met denzelven aan. Het gemis van zes medeklinkers verarmt haar niet, daar zij zeer rijk, vrij wel beſchaafd en bijzonder krachtig is. Zij is toereikende voor den rijkdom der naturelijke geſchiedenis des lands, en laat den prediker des *Euangeliums* nooit verlegen, om zijne verhevenſte, meest afgetrokkene en naauwkeurigst bepaalde, denkbeelden met *Mexicaanſche* woorden te bekleeden. Zij heeft geenen overtreffenden trap van vergelijking, maar is rijk in verkleining of vergrooting in werkwoorden zoo wel, als naamwoorden, heeft hare vaste regels, om beleefdheden naar rang en waardigheid van perſonen in te rigten, en bezit het vermogen, om verſcheidene woorden tot één zamen te ſtellen.

Bij zoo grooten rijkdom, vloeibaarheid en fierlijkheid van taal hadden de *Mexicanen* de dichtkunst en welſprekendheid tot gedeelten der opvoeding gemaakt. Zij hadden

den ook hunne openbare redenaars en dichters, die geenszins verwerpelijk waren, ſchoon ver te kort ſchietende bij de letterkunde der beſchaafdſte *Europeërs* (1).

Het tooneelvermaak had bij hun vaste ſchouwburgen: evenwel was het niet veel verder gevorderd, dan het allervroegſte tooneel der *Grieken*. Hunne toonkunst was nog meer achterlijk. Zij had ſlechts, behalve eenige kinkhorens en ſchreeuwende fluitjes, de overeind ſtaande en de liggende trom, waar van de eerſte van boven met geſpannen vel bedekt was en met de vingers beſpeeld werd, de laatſte geheel van uitgehold hout en met twee ſtokken geſlagen werd. Dit getrommel geleidde den zang, die zeer raauw in de *Europeſche* ooren klonk (2).

Bevalliger was hun dans, waar in zij van jongs af door priesters geoefend werden. Zij hadden hunne kleine en groote balletten, ſommige voor mans alleen, andere voor

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 391—396. B. VII. Sect. 41, 42.

(2) *Hist. of Mex.* V. I. p. 396—399. B. VII. Sect. 43, 44.

Digitized by Google

voor vrouwen alleen geſchikt, maar waarbij altijd de hoogſte kleederpracht en opſchik werden in acht genomen. In den grooten dans telde men wel eens eenige honderden perſonen, in wier midden de ſpeellieden en zangers geplaatst waren. Daar de dans ook een gedeelte van de godsdienſtige plegtigheden uitmaakte, namen in denzelven de Priesters en Priesteresſen vooral, en ook de Koning zelf, groot aandeel (1).

Behalve tooneel en dans hadden de *Mexicanen* hunne ſpelen en vermakelijkheden, aan die onzer jaarmarkten niet ongelijk, maar dezelve in vaardigheid, behendigheid en kracht van ſpringers, kunstenaars en balanceerders ver overtreffende (2).

Belangrijker waren hunne geſchiedkundige ſchilderingen, daar dezelve het gebrek aan letterſchrift moesten vergoeden, en dit ook in zoo verre deden, dat zij niet ſlechts het geheugen der gebeurtenisſen le-

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 399—401. B. VII. Sect. 45.

(2) *Hist. of Mex.* V. I. p. 401—405. B. VII. Sect. 46.

Digitized by Google

levendig hielden, maar ook, de verborgenheden van den godsdienst, ja zelfs de wetten, gebruiken, belastingen en regten kenbaar maakten; zoo dat het bejammerenswaardig is, dat de onverſtandige ijver der eerſte *Euangelie*-predikers ſchier alles vernield heeft, het geen hiervan alom voor handen was, doch door hun voor bloot afgodisch tuig werd aangezien. De *Mexicanen* ſchilderden op doek, op pergament, en op papier van zeker aloë-blad vervaardigd. Zij wisten zich van de fraaiſte verwen te voorzien, die zij uit houten, bladeren, bloemen, dieren en ſteenen zelfs haalden, en gaven tevens beſtendigheid aan hunne kleuren: hunne teekening echter miste ſchier alle evenredigheid, waarop ook de haast van hun ſchilderſchrift hun niet toeliet oplettend te zijn. Die haast bragt tevens verkortingen bij hun voort, in welke men het *Egyptiſche* beeldſchrift wedervond (1).

Behalve door hunne overleveringen, gezangen en ſchilderijën, wisten zij zich nog, door het gebruik van verſchillend gekleurde en

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 405—411. B. VII. Sect. 47—49.

Digitized by Google

er onderſcheidenlijk geknoopte draden, bijzondere gevallen te herinneren, het welk dus een ſeinſchrift kan geacht worden, waar mede ons de latere uitvindingen hebben bekend gemaakt. Na dat hun de *Spanjaarden* in het letterſchrift hebben onderwezen, zijn 'er verſcheidene *Mexicaanſche* pennen in de *Spaanſche* en ook in de *Mexicaanſche* tale gevoerd (1).

Het eigenlijke beeldwerk was bij de oude *Mexicanen* verder gevorderd, dan de teeken- en ſchilderkunst. Zij werkten de afbeeldingen van hunne helden in hout, ſteen, goud, zilver en vederen. De vuurſteen was hun eenige gereedſchap voor de beeldhouwerij in hout en ſteen: in hunne beelden namen zij echter alle evenredigheden en de onderſcheidene houdingen van de menſchelijke geſtalte zorgvuldig in acht; ook waren zij op halfverheven beeldwerk afgeregt.

De gegotene beelden werden bij hun hooger geacht dan de gehouwene, en hunne werken hierin ſtaan als ongeloovelijke won-

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 411, 412. B. VII. Sect. 49.

Digitized by Google

wonderen te boek, voor zoo ver zij de *Europeſche* goud- en zilverſmits zoo wel, als lood- en geelgieters, verſtomd hebben. Viſſchen, vogelen en andere dingen na te bootſen, was hun bijzondere ſmaak: de viſch had bij hun de eene ſchub van goud de andere van zilver; de vogel had beweegbaren kop, tong en vlerken; het dier bewoog hoofd en voeten; zoodat de *Spaanſche* gouddorst zelf het maakzel dezer kunſtſtukken hooger waardeerde, dan derzelver ſtof. Als juweliers droegen zij geene mindere bewondering weg; ook maakten deze kunſtenaars een bijzonder en achtbaar ligchaam uit in den *Mexicaanſchen* ſtaat.

Hun *Muzaïk* of leg-werk van onderſcheidene vogelveêren was, behalve dit alles, zoo kunſtig en ſchoon, dat de oppervlakte in effenheid en dunheid een keurig penſeelwerk geleek, gelijk deze kunst nog te *Guatemala* geoefend wordt, doch in ongelijken graad van verdienſten met den vroegeren tijd (1).

De noodzaaklijke handwerken konden niet ge-

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 412 — 416. B. VII. Sect. 50 — 52.

Digitized by Google

gebrekkig zijn bij een volk, het welk reeds zoo zeer in kunstwerken uitmuntede. De bouwkunde was reeds aanmerklijk gevorderd, wanneer het *Mexicaanſche* rijk werd geſticht. De huizen der geringſten waren wel ſlechts ſchuren van hout en klei met een rieten dak; die der meerderen echter waren afgedeeld in vertrekken voor verblijf, badſtove en voorraadkamer. De huizen der grooten waren van kalk en ſteen, twee verdiepingen hoog, met galerijën, zalen en welverdeelde vertrekken; de daken waren plat, de wanden ſchitterend glad, de vloeren keurig geplaveid. Verſcheidene hadden torens en omgangen, tuinen en vijvers, voor- en agterdeuren aan de ſtraat of gracht. In plaats van houten deuren hadden zij eene ſluiting van dun riet, het welk bij de minſte aanraking ritſelde. Gewelven, kroonlijsten en zoo wel vierkante als ronde zuilen waren in hunne bouwkunde gemeenzaam, welke zij allen gaarne met halfverheven beeldwerk ſierden. Hunne waterleidingen inzonderheid getuigden van hunne bouwkunde, even als hunne geplaveide wegen van hunne arbeidzaamheid. Eene breede galerij, wier dak gedragen wordt door

Digitized by Google

verſchillende zuilen van ſteen, tachtig voeten hoog, omtrent twintig in omtrek, en elk uit één ſtuk, is een gedenkſtuk, het welk nog heden van hunnen arbeid getuigt. Onder het beſtuur der *Spanjaarden* legden hunne bouwmeesters eene waterleiding, van kalk en ſteen, over drie bruggen, de éene van zeven en veertig, de tweede van dertien, de derde van zeven en zestig bogen, van welke de wijdſte boog was opgehaald uit eenen afgrond van honderd en tien voeten, en eene breedte had van een en zestig voeten, zijnde de ganſche brug 3,178 meetkundige voeten lang.

Hun pottebakkers werk was voortreffelijk. De timmerman werkte met koper gereedſchap, en muntede dus minder uit. Het glasmaken ſchijnt hun geheel onbekend geweest te zijn. Algemeen daartegen was de doekbereiding. In plaats van wol hadden zij catoen, voor zijde gebruikten zij vederen, voor hennip bedienden zij zich van plantgaren. Hunne catoenwebben waren breed, zeer fijn en met verſchillende kleuren, figuren en ſtoffen doorwerkt (1). De

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 417—426. B. VII. Sect. 53—58.

Digitized by Google

De geneeskunde der *Mexicanen* had eene algemeenheid, welke zelfs ter markt kwam. Zij kende twaalf honderd planten bij derzelver onderscheidene krachten, en deelde aan *Europa* den *Americaanschen* balsem, de gom copal, de vloeibare amber, de sarsaparilla, de tecumaca, de jalappe, de garst en het buikzuiverend pijnzaad mede. Zij kende zoowel braakmiddelen en tegengiffen, als buikzuiveringen, en had hare olien, zalven, afkookzels en aftrekzels. Aderlatingen en stoombaden maakten een voornaam deel harer gewoone werking uit. Voor wonden, verzweringen en andere ongemakken, die eene heelkundige hand vorderden, wist zij de beste baat te zoeken: maar het bijgeloof en de afgoderij hadden een overgroot aandeel aan alle hare herstellingen (1).

Het voedsel der *Mexicanen* beantwoordde weinig aan de keurigheid van hunnen smaak voor de kunsten of aan de verfijning hunner zeden. Waterslangen, mieren, vliegen, vliegen-eijers en waterslap bleven hunne

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 427—431. B. VII. Sect. 59—63.

Digitized by Google

ne verſnaperingen, ſchoon zij den besten visch en het fijnſte gevogelte konden bekomen. De *maïs* was hun dagelijksch brood, waarvan zij eene menigte bereidingen en dranken wisten te maken. De *chocolatl*, gelijk zij den *cacao*-drank noemen, blijft nog hunne geliefde verkwikking; ook is hunne verfrisſchende *chia*-drank nog in gebruik. Bij gebrek van ſchapen, geiten, koejen en varkens hadden zij melk, boter noch reuzel. De eijers van het gevogelte gebruikten zij bij verkiezing nooit, behalve van twee ſoorten. Daartegen hedden zij verſcheidene koorndranken of kunstwijnen, die zij zoo geestrijk als ſmakelijk wisten te maken (1).

Hunne kleeding was min vreemd, dan hun voedzel, maar zeer eenvoudig. De man droeg ſlechts eenen ſchaamgordel en eenen losſen, op de borst vastgeknoopten, van voren geheel open en tot op de enkels hangenden mantel. De vrouw dekte zich met verſcheidene rokken en een los kleed over dezelve, zijnde alle zoodanig ingerigt, dat de onderſte langer waren dan de bovenſte.

Fijn-

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 432—436. B. VII. Sect. 64, 65.

Digitized by Google

Fijnheid van ſtof en keurigheid van bewerking onderſcheidden bij deze dragt de ſtanden: ook droegen de mans, naar gelang van hun vermogen, wel eens meer dan éénen mantel over den anderen. De voeten waren met eene bloote zool geſchoeid. Het hoofdhaar werd altijd lang gedragen, behalve door de Prieſteresſen: de vrouwen droegen het los, de mans opgebonden en met vederen verſierd.

De opſchik en koſtbaarheid waren opmerkelijk bij de eenvouwdigheid dezer kleeding. Behalve vederen en edele geſteenten die hunne kleederen ſierden, droegen zij halsſnoeren, oor-, lip-, neus-, arm-, pols-, dij- en enkelringen (1).

Het huisraad was daartegen weder zeer gemeen. Hun bed was eene mat met eene deken van catoen: een ſteen of blok ſtrekte meestal tot hoofdpeuluwe. Het gemeen gebruikte de dagelijkſche kleederen tot dekzel op dit harde leger. Eene mat, op den grond geſpreid, diende hun ook ten disch, waar bij zij meſſen noch vorken ſchenen te gebruiken.

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 437. B. VII. Sect. 46, 47.

Digitized by Google

ken. Hunne ſtoelen waren lage zittingen van hout en riet. Elk huisgezin had zijn gereedſchap ter bakkerij, het geen nog in *Nieuw-Spanje* gebruikt wordt. Hunne drinkvaten werden gemaakt van zekere vrucht, aan onzen komkommer gelijk, maar van houtachtiger ſchil, die zij uitholden, na hem doorgeſneden te hebben, het geen dus een paar bekers of kroezen uitleverde. Ter verlichting van den avond gebruikten zij geen olie of kaarslicht: aan den zeekant bedienden zij zich van lichtende vliegen, en elders algemeen van zekere toortſen, die wel helder brandden, maar te veel rook en damp veroorzaakten. Weinig echter behoefde hunne leefwijze deze verlichting, daar zij gewoon waren, alle de uren van den nacht geheel aan den ſlaap te wijden. De wrijving van twee ſtukken houts herſtelde bij hun het uitgegane kunstvuur. Na eenige uren arbeids in den vroegen morgen namen zij het ontbijt. Na den middag werd de maaltijd gehouden. Van het avondmaal vindt men geen gewag. Zij waren zeer ſober in ſpijs: veel ruimer in drank. Na den maaltijd nam men gaarne een middagſlaapje onder het rooken van

Digitized by Google

van tabak. Zij rookten denzelven, met eenige ſpecerij geprikkeld, uit kleine pijpjes van hout, riet of kostbarer ſtof; en zogen den rook geheel in, zonder dien weder uit te blazen, waar toe zij zich den neus digt hielden; ook ſnooven zij den tabak in poeder op. Van dit gebruik zijn zij zoo geheel terug gekomen, dat men naauwelijks eenen tabaksrookenden *Mexicaan* en geenen ſnuiver hoegenaamd in *Nieuw-Spanje* vindt.

Ter wasſching diende hun het brijachtige van zekere plant, welke van daar ook onder den naam van *Americaanſche* Seepplant bekend is (1).

De oude *Mexicanen* verdeelden de geſchiedenis der aarde in vier tijdperken. Het eerſte noemden zij het tijdperk des waters, of de eerſte zon, en rekenden hetzelve van de ſchepping tot den zondvloed. Het tweede of het tijdperk der aarde, de tweede zon genaamd, was bij hun van den zondvloed tot aan den ondergang der reuzen in de groote

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 437—440. B. VII. Sect. 68—70.

Digitized by Google

te aardbevingen, welke zij meenden, dat dit ingebeelde tijdperk hadden beſloten. Het derde of het tijdperk der lucht, was eene derde zon, wanneer, na der reuzen ondergang, zwäre wervelwinden het ganſche menschdom deden ſneuvelen. Het vierde of het tijdperk des vuurs, begon met de herſtelling des menschdoms en zou duren tot dat de vierde zon de aarde door vuur zou verſlinden, het welk gebeuren kon met het einde van eenen eeuwkring, waarom zij met elke nieuwe eeuw een groot dankfeest hielden ter eere der Godheid van het vuur, die zich op nieuw van zulk eene vernieling wederhouden had.

Hunne eeuw beſtond uit twee en vijftig jaren, die zij in vieren verdeelden, maar ook eenmaal verdubbelden, welk tijdperk van honderd en vier jaren bij hun dan eene oude eeuw was. Vier namen, van een *konijn*, *rietſtok*, *pijl* en *huis* ontleend, en elkander gedurig vervangende, kenmerkten hunne jaren. Elk jaar had drie honderd vijf en zestig dagen; doch beſtond uit achttien maanden, elk van twintig dagen, het welk jaarlijks vijf toevoegdagen vorderde, die zij gewoon waren in bezoeken en pligtplegingen, zonder eenigen

gen arbeid, te ſlijten. Hun eeuwkring van twee en vijftig jaren diende tot herſtel van de tijdrekening, zoo dat het jaar als dan weder aanving met den zes en twintigſten van onze Sprokkelmaand, na in het laatſte jaar tot op den veertienden terug geſchoven te zijn. Elke maand had haren naam, van hare feesten en voornaamſte werkzaamheden ontleend. Elk der twintig dagen had almede zijnen eigen naam. De verdeeling van dertien en van vier was bij hun bijzonder heilig. Elke maand werd daarom nog verdeeld in vier burgerlijke weken en hun jaar beſtond naar deze verdeeling uit 73 kringen van 13 dagen, hunne eeuw uit 73 kringen van 13 maanden (1).

De trouw- en lijk-plegtigheden der oude *Mexicanen* mogen, na dit alles, door ons niet worden voorbijgegaan.

In den eerſten graad van bloedverwantſchap was het huwelijk verboden. De toeſtemming der ouders werd altijd gevorderd. De jongeling zag, na zijnen twintigjarigen ouderdom, uit naar eene gade boven de zestien

(1) *Histor. of Mex.* Vol. I. p. 288—295. B. VI. Sect. 24—26.

Digitized by Google

tien. Haar gevonden hebbende beſlisten de wigchelaars uit beider geboortedag over het geluk of ongeluk des huwelijks. De laatſte voorſpelling deed naar eene andere vrijſter omzien: na de eerſte volgde het aanzoek bij de ouders der maagd door eene koppelaarſter, het welk in den nacht geſchiedde. Het eerſte aanzoek werd afgeſlagen, doch eenige dagen daarna nog dringender herhaald, wanneer het in beraad werd gehouden. Ingeval van toeſtemming, gingen de ouders zelve van het meisje deze toeſtemming brengen aan die des jongelings. Dan werd de huwelijksdag bepaald en op denzelven de dochter aan huis gebragt van hare ſchoonouders, door wien zij met toortslicht werd ingehaald. Bruid en bruidegom ontmoetteden elkanderen nu met offergeſchenken en zaten daarna neder op eene nieuwe mat. Een Priester lag voorts eenen knoop tusſchen den mantel van den bruidegom en het kleed van de bruid. Vier dagen lang bragten de getrouwden op deze mat door in gebeden en onthouding, en ſliepen des nachts elk op afzonderlijke matten, door de Priesters zinnebeeldig toegerust. Op den vijfden dag gebruikten zij het

Digitized by Google

het bad, trokken nieuwe kleederen aan en voegden hunne oude bij die der gasten tot offers voor den tempel, waarmede de bruiloft ten einde en het huwelijk voltrokken was. De veelwijverij was bij hun geoorlofd, maar ſcheen in de meerdere vrouwen ſlechts bijzitten te erkennen (1).

Bij het aſſterven hadden vele bijgeloovige plegtigheden plaats. Men kleedde de lijken naar derzelver rang en met veel meer opſchik dan in het leven. Daarna werden zij verbrand onder priesterlijk treurgezang. Bij vorstelijke dooden werden eenige ſlaven opgeofferd, om hem in de andere wereld te kunnen dienen. De asch der lijken werd verzameld en begraven met het zwaard van den krijgsman, het naaldewerk van de vrouw en eenen voorraad van ſpijs, ook wel met goud en juweelen voor de rijken. Nabij de tempels, in het veld, op het gebergte, maar vooral op gewijde plaatſen waren de graſſteden. Bij ſommigen had eene balzeming der lijken plaats. Jaarlijks werd des laatſten Konings

(1) *Hist. of Mex.* Vol. I. p. 318. B. VI. Sect. 38.

Digitized by Google

nigs geboortedag gevierd. Van den dood werd nooit bij hun gesproken. (1).

Zoodanig waren de *Mexicanen* ten tijde der *Spaansche* overmeestering, die spoedig met onmenschelijke wreedheid gepaard ging; doch door het vermaard bevelschrift van KAREL V. gestuit en voor het vervolg voorgekomen werd. Zints zijn zij onderdanen van de *Spaansche* kroon, en als zoodanige verpligt, in de algemeene lasten te deelen, die echter ten hunnen aanzien bijzonder bepaald zijn. Elke *Indiaan* is, van zijn achttiende tot zijn vijftigste jaar, tot zekere opbrengst in geld verbonden. Nog vordert men van hem, als 'sKonings leenman zekeren heerendienst, waar voor echter een bepaald loon is vastgesteld. Deze dienst wordt of aan de openbare werken of in de mijnen gevorderd. Tot de eerste behooren zoo wel de veldarbeid als de vestingbouw, maar geen andere veldarbeid, dan tot noodzaaklijk voedzel. Tot dezen dienst worden zij bij afwisseling opgeroepen, en men tracht hun denzelven alzins dragelijk te maken.

(1) *Hist. of Mex.* V. I. p. 322. B. VI. Sect. 39, 40.

Digitized by Google

ken. In de ſteden woonachtig, zijn zij aan *Spaanſche* Overheden onderworpen. Op het land hebben zij nog hunne oude *Caciken* of Vrederegters, gedeeltlijk afſtammende van oude edele geſlachten, gedeeltlijk door den *Spaanſchen* Onderkoning benoemd. Een vierde deel hunner cijnspenningen wordt beſteed tot onderhoud van deze *Caciken* en van de beſchermers, die het Bewind zelf aanſtelt tegen alle buitenſporig geweld en vroegere wreedheid; een ander deel ſtrekt tot onderhoud der geeſtelijkheid, die hun in den *Christelijken* Godsdienst onderwijst; een derde wordt onder behoeftige *Indianen* uitgedeeld; het laatſte is een fonds voor de Godshuizen ten hunnen behoeve geſticht (1). Alle die weldadige inrigtingen echter voorkomen noch de onderdrukking noch de ellende dezer menſchen. Maar zelden toch worden hunne klagten gehoord door hunne verwijdering van den troon, wiens volkomenſte weldaden zelve nooit deszelfs ſtichting zouden kunnen regtvaardigen op den *Mexicaanſchen* grond, noch het verlies

(1) ROBBERTSON *Hist. de l'Amer.* V. IV, p. 162—170. Liv. VIII.

lies der vrijheid en onafhankelijkheid doen vergeten aan de *Mexicanen*, die zich nimmer zonder bittere ſmarten de geſchiedenis hunner voorvaderen kunnen herinneren, noch, zonder diepe treurigheid, hunnen eigen laag vernederden ſtaat kunnen gevoelen, ten zij het *Euangelie* voor hun hart eene vergelding worde, waarbij hun alle vroegere grootheid, met afgoderij en bijgeloof gepaard, diep verachtlijk ſchijne.

Digitized by Google

GUIANA.

Guiana, gelijk de *Indianen* het noemen, ook wel *Caribania* naar de meesten van derzelver inwoners, de *Caraïben*, geheeten, en bij ons min naauwkeurig de *wilde kust* genoemd, ligt ter wederzijde van den evennachtslijn, en wel van 4° Zuider breedte tot 8° 20′ Noorder breedte op de lengte van den evennachtslijn 303° tot 328°, eene lengte echter die onder en boven denzelven aanmerkelijk afneemt door de langwerpig ronde gedaante dezer landstreek. Ten noorden wordt zij omgeven door de rivier *Viapari*, of de

Digitized by Google

Oronoque, ten zuiden door de *Maranon* of *Amazonen* rivier, voor de twee grootſte rivieren gehouden van de aarde, ten oosten omgeeft haar de *Oceaan*, ten westen de rivier *Negro* of zwarte rivier; het nieuwe koningrijk van *Grenada*, *Peru* en *Brazil* ſluiten aan hare grenzen.

Schoon gelegen onder de verzengde luchtſtreek, wordt *Guiana* dagelijks door de zeewinden verkoeld. De groote en kleine rivieren, die hetzelve omgeven en doorſnijden, en de bosſchen, die het ſchier geheel beſlaan, verminderen almede de brandende hitte aanmerklijk; de nachten inzonderheid, en de nânachten vooral, zijn niet alleen koel; maar koud en vochtig door veelvuldigen daauw.

Dag en nacht is 'er ſchier altijd gelijk, zonder grooter verſchil dan van dertien *minuten*. Men onderſcheidt 'er ook ſlechts twee jaargetijden, niet bij den naam van winter en zomer, maar van regen en droogte; waar van het eerſte getijde omtrent vijf maanden duurt, ſchoon niet zonder tusſchenpoozing van drooge dagen (1).

Zich

(1) J. J. HARTSINCK *Beſchrijving van Guiana of*

Digitized by Google

Zich van alle ongeregeldheid en van de nachtlucht onthoudende, bevindt men 'er de lichtſtreek zeer gezond. De grond is vruchtbaar, meestal uit veen- en klei-grond beſtaande, en ſchier overal met zware bosſchen bezet; maar op ſommige plaatſen ook beſlagen met weilanden en velden, *Savanen* genaamd, wier grond zandig is. Men onderſcheidt in *Guiana* de hooge van de lage landen, welke laatſte langs de kusten en de oevers der groote rivieren liggen. Deze lage en verdronkene landen geven den vruchtbaarſten veen- en ſlijkgrond (1).

Een der natuurlijke rijkdommen des lands beſtaat in deszelfs houten, waarvan men het *zachte* of *witte* weinig telt, maar het harde, zware en veelkleurige, van donker bruin tot helder geel, zeer hoog acht en *onvergankelijk* noemt, gelijk het ook naauwlijks

of de wilde kust van Zuid-America. Amſt. 1770. D. I. bl. 1—3. Hoofdſt. 1. LESCALLIER bij J. G. STEDMAN *Reize naar Surinamen en door de binnenſte deelen van Guiana.* Amſt. 1799. D. IV. bl. 112. Aanhangz. II. H. 1.

(1) HARTSINCK D. I. bl. 3. H. 1. LESCAILLIER bij STEDMAN D. IV. bl. 292—295. Aanh. II. bl. 7.

Digitized by Google

lijks voor zaag of beitel bezwijkt en voor de fraaiſte polijsting vatbaar is. Eene derde ſoort is door deszelfs aanmerkelijke lengte en breedte voor den ſcheepsbouw dienstbaar. Eene menigte van ſpecerijboomen en van verfhouten brengen bovendien de bosſchen voort, terwijl de binnenlanden bezet zijn met ganſche bosſchen van *Cacao*-boomen.

Roucou, catoen, ſuiker en koffij behooren mede onder de voornaamſte voortbrengzelen des lands. De *Oosterſche* ſpecerijën en de vruchten der warme landen groeijen 'er ook welig op; de orange- en citroenboomen zijn 'er inzonderheid zoo overvloedig en groot, dat zij 'er weinig worden geacht; ook vindt 'er het moeskruid van allerleijen aard den weligſten grond (1).

Eene ontzaglijke menigte van wild gedierte bewoont de bosſchen, onder het welk velerleije tijgers, de verſchrikkelijkſte, de *Haji's* of Luijaards de opmerkelijkſte, de aapen de talrijkſte zijn. Paarden, koeijen, varkens en muilëzels hebben in de

(1) LESCALLIER bij STEDMAN D. IV. bl. 302—306. Aanh. H. 7. HARTSINCK D. I. bl. 44—88. H. 8 en 9.

Digitized by Google

de weilanden geen ongunſtig verblijf gevonden.

Affchuwelijk door derzelver ongemeene grootte, en vreeslijk door derzelver kwaadaardigheid, zijn hier de vledermuizen, ſpinnen, ſlangen, muggen, duizendbeenen, mieren en kakkerlakken.

Zoo veel bekorelijker is het pluimgedierte voor het oog door ſchoonheid en verſcheidenheid van vederen: maar het oor wordt ſlechts bij een enkeld vogeltje op lieffelijken zang onthaald. Ontallijk zijn de ſoorten van papegaaijen; zonderling is de trompetvogel; de plevieren, faiſanten, pauwiſen, bloemzuigers, lepelbekken, eenden, krabvogels, arenden, gieren en valken munten 'er door vele bijzonderheden uit (1).

De veelheid en verſcheidenheid van viſſchen, die de kusten, de rivieren en meeren opleveren, laten zelfs geene hoofdzakelijke opnoeming toe. De aanmerkelijkſte zijn de zeekoe van meer dan vijfhonderd pond, de

(1) LESCAILLIER bij STEDMAN D. IV. bl. 306—308. Aanh. II. H. 7. HARTSINCK D. I. bl. 89—115. H. 10—12.

de zwaardvisſchen en haaijen van wel vijftien voet lang, de zeeſchildpadden tot wel drie honderd pond zwaar, de wreede en gevaarlijke kaaimans, de krokodillen en de ſiddervisch. Krabben, kreeften, oesters zijn er niet min rijkelijk dan andere visſchen, die ten ſmakelijken voedzel ſtrekken (1).

De *Spanjaarden*, *Hollanders* en *Franſchen* hebben zich aan de kusten van dit land nedergezet met volkplantingen, die aan derzelver moederland ſchatten van handel hebben toegevoegd. Het *Spaansch Guiana* ligt langs de *Orenoque* en ſtrekt zich uit tot de rivier *Pomaron*; het *Hollandſche* ligt tusſchen de *Pomaron* en de *Maroni*, en heeft aan den mond der rivieren *Surinaame* en *Berbice* zijne ſtichtingen; van daar tot de *Amazonen*-rivier ſtrekt zich het *Fransch Guiana* uit, waarvan *Caijenne*, aan de rivier van dien naam, de hoofdplaats is.

Noch deze volkplantingen van *Europeërs*, noch de negers op dezelven tot den land-

(1) HARTSINCK D. I. bl. 116—124 H. 13. LESCALLIER bij STEDMAN D. IV. bl. 307. Aanh. II. H. 7.

Digitized by Google

landbouw gebezigd, noch de inborelingen des lands, die op de volkplantingen zelve worden gevonden, maar deze inborelingen alleen in derzelver onafhankelijken ſtaat, verre verwijderd van de *Europeſche* volkplantingen, zijn de voorwerpen, tot wier beſchouwing zich de aard van ons werk bepaalt.

Men onderſcheidt hun in *Kust-* en in *Land-Indianen*, wijl de laatſten, de binnenſte gedeelten des land bewonende, ſchier geenen omgang met de *Europeërs* hebben. Zij maken een groot aantal onderſcheidene volkeren uit, die niet één bepaald gedeelte gronds blijven bewonen, maar telkens van woonplaats veranderen, zonder zich echter van een te verſpreiden of te vermengen (1).

Deze *Indianen* zijn over het algemeen middelmatig van geſtalte. Hunne wezenstrekken zijn regelmatig en niet onbevallig; hun-

(1) LESCALLIER bij STEDMAN D. IV. bl. 247. Aanh. II. H. 5. alwaar wij vier en twintig onderſcheidene ſtammen bij derzelver namen vinden opgeteld. Bij HARTSINCK worden 'er acht en zestig bij onderſcheidene namen genoemd. D. I. bl. 3—8. H. 2.

Digitized by Google

hunne oogen zwart met een zuiver glanzijk wit, maar klein; hunne tanden ſchoon en gaaf tot in den hoogſten ouderdom; hunne lippen eer dik dan dun; hun neus wat dik en breed gevlengeld (1).

Hunne kleur verſchilt naar hunne woonplaats. Die de bosſchen bewonen, zijn genoegzaam blank; die in de opene velden bruiner. Over het geheel hebben zij eene roodkoperige kleur. Dik, git zwart, haar dekt overal hun hoofd, het welk nooit ſchijnt te grijzen of kaal te worden. De mans dragen het haar kort, bij de vrouwen hangt het tot op de helft van den rug (2).

Schoon LESCALLIER de vrouwen van *Guiana*, met een enkeld woord, doorgaans min welgemaakt noemt dan de mans, zijn HARTSINCK en STEDMAN overvloedig in den lof van derzelver ſchoonheid, en geeft de laatſte beſchrijvingen en afbeeldin-

(1) HARTSINCK D. I. bl. 9. H. 2. STEDMAN D. II. bl. 164. H. 15. bij wien echter de lippen *dun* genoemd worden. LESCALLIER bij STEDM. D. IV. bl. 248. Aanh. II. H. 5.

(2) HARTSINCK D. I. bl. 9. STEDMAN D. I. bl. 158, 169, 164. LESCALLIER bij STEDMAN D. I. bl. 208. Aanh. II. H. 5.

Digitized by Google

dingen, die het oordeel tot toeſtemming dringen. Meestendaels, zegt HARTSINCK, zijn zij van eene matige grootte, welgemaakt en niet onbevallig van wezenstrekken, waarin zekere zachtheid en goedaardigheid doorſtralen. Die zelfde zachtheid en aangenaamheid erkent ook LESCALLIER in hare trekken. Eenmaal zag STEDMAN eene *Indiaanſche* vrouw opkomen uit het water, waar in zij had gezwommen, en ſchreef van haar: „ zij had een „ aangezigt zoo bevallig, als men zich kan „ verbeelden. Hare rijzige geſtalte, hare „ kracht, hare jeugd, hare levendigheid, „ alle teekenen van goede gezondheid, „ overtuigden mij van de waarheid, dat „ wanneer het ligchaam zich geheel aan „ het oog ontdekt, men op de ſchoon„ heid van het aangezigt weinig acht ſlaat. „ Haar gelaat kondigde echter die bemin„ lijke eenvoudigheid en dien onſchuldigen „ ernst aan, die op geenen oneerbaren „ aanval zelfs verdacht is, en niet kan naar„ geboetst worden door haar, die zich aan „ den geringſten misſtap ſchuldig kent (1).“

Door

(1) STEDMAN D. III. bl. 145, 146. H. 24.

Doorgaans echter hadden de *Indiaanſche* vrouwen ook in zijn oog eene min bevallige geſtalte, vooral door het binnenwaarts zetten der voeten (1); terwijl ook LESCALLIER in het algemeen bij de *Guianers* wezenstrekken erkende, die weinig van *Europeſche* verſchilden (2).

Men vindt onder hun ſchier geene mismaakte of gebrekkelijke menſchen. Ook ziet men hun aan weinig ziekten onderhevig. Zij zijn, algemeen, ſterk van natuur en beleven ſomtijds den zeer hoogen ouderdom van boven de honderd jaren (3).

De meesten dezer volkeren loopen ſchier naakt. De bewoners van de oevers der *Amazonen*-rivier houden zelfs het bedekken der ſchaamdeelen voor een voorteeken van onheil en kortſtondigen dood. De overigen dragen eenen band om den middel, waarin de mans hun mes ſteken, en waar aan eene ſchort is vastgemaakt van catoen, lin-

(1) STEDMAN D. II. bl. 168. H. 15.

(2) LESCALLIER bij STEDMAN D. IV. bl. 248. Aanh. II. H. 5.

(3) HARTSINCK D. I. bl. 32 H. 6. LESCALLIER bij STEDMAN D. IV bl. 281. Aanh. II. H. 5.

Digitized by Google

linnen of *falempouris*, tusschen de beenen doorgehaald en van achteren omtrent een half el nederhangende, of ook wel zoo lang, dat zij het als een sjerp over den schouder slaan, of zich met langen sleep laten naslepen. In plaats van dit windzel hebben de vrouwen eenen schaamlap van catoen, met koralen versierd en *Quiou* genoemd, van een voet breed en acht duim hoog, met franje omboord en met koorden van catoenen draden vastgeknoopt. Vele vrouwen dragen ook eenen gordel van haar, waar aan zij van voren en van achteren eenen grooten vierkanten lap zwart catoen hechten, die, daar dezelve zeer laag om den middel wordt gedragen, een zeer lang voorkomen aan de gestalte geeft (1).

De Kust-*Indianen* gaan blootshoofds. Hunne haren zijn van achteren kort; van voren nederhangende. Meer binnenslands ziet

(1) HARTSINCK D. I. bl. 10. H. 2. STEDMAN D. II. bl. 166. H. 15. D. III. bl. 145. H. 24. LESCALLIER bij STEDMAN D. IV. bl. 249, 250. Aanh. II. H. 5.

Digitized by Google

ziet men nu en dan vedermutzen, vooral op feestdagen: ook gebruikt men aldaar vederen tot onderſcheidene ſtukken van kleeding of opſchik, als tot maaglappen, voorſchooten, gordels en halskragen.

Armbanden en halsſnoeren van koraal van onderſcheidene kleur en ſtof, oorringen, neusringen, polsringen, knie- en enkel-ringen maken de geliefde tooi der vrouwen uit. Vederen, zelfs door de lip of wang geſtoken, ja de ganſche onderlip met ſpelden doorſtoken, die haar als een baard voor den kin hangen, is bij ſommigen de afſchuwelijke opſchik. Eenigen dragen ook om het been, tot aan de hoogte van de knie, een weefzel van catoen, op het vleesch zelf vastgemaakt, het welk eene onmatige dikte aan de kuit geeft, de groei van het overige been belet en eene onoogelijke geſtalte veroorzaakt.

De mans dragen, behalve de vedermuts, ook wel eene ſoort van draagband, gemaakt van tijger- of wilde zwijnen-tanden, ten teeken hunner dapperheid. Ook dekt de geheele tijgerhuid wel eens het hoofd, waarbij dan ook door het middenſchot van den

Digitized by Google

den neus een ſtuk zilver of ſteen wordt gedragen (1).

Het zaad van de *Arnotta* of *Roucou*, waar aan zij den naam van *Coſowy* geven, doch het welk bij ons *Orlean* wordt genoemd, wordt door hun in limoenſap geweekt, met water gemengd, en met gom of met olij tot eene ſcharlaken verw gemaakt, waarmede de Kust-*Indianen*, vooral, zich het ligchaam, en de mans het hoofdhaar zelfs, beſmeren. De huid bloost en glimt hierdoor als een gekookte zeekreeft. Eene overbodige uitwaſeming te beletten en het ſteken der muggen af te weren, ſchijnt het oogmerk dezer doorgaande beſchildering te zijn, waarvan zich eene andere onderſcheidt op hooge feesten, wanneer men de blaauwe verw verkiest voor de wenkbraauwen en voor eene ſoort van beeldſprakige ſchildering over het ganſche ligchaam, welke verw negen dagen lang op de huid blijft hech-

(1) STEDMAN D. III. bl. 167, 168. H. 15. LESCALLIER bij STEDMAN D. IV. bl. 250. Aanh. II. H. HARTSINCK D. I. bl. 10, 11. H. 2.

Digitized by Google

hechten; zonder afgewasschen te kunnen worden (1).

De woning der *Guianers* is eene langwerpig vierkante hut, somtijds van twee verdiepingen, uit eenige palen zamengesteld en met planken overdekt, in welke men in- en uitklimt door middel van eenen schuinschen boomstam met ingekeepte treden, wier beklimming zeer moeilijk is. De lage hut is van slechts twee palen gebouwd, waarop eene lange spar rust, die het geheele gebouw ondersteunt. Takken van boomen, met bladeren overdekt, maken het dak uit. Eene kleine opening aan eene der zijden is de ingang. De weinige dikte van het hout, het welk zij zelfs tot hunne hoogste hutten gebruiken, geeft aan dezelven een gevarelijk aanzien, strijdig met het eerste vereischte der bouwkunst, het welk veiligheid vordert. Somtijds wonen twintig, ja dertig huisgezinnen in zulk een gebouw, voor elkanderen even min als voor anderen afgesloten, daar zij geene deuren hebben: de nacht-

ver-

(1) HARTSINCK D. I. bl. 11. H. 2. STEDMAN D. II. bl. 164, 165. H. 15. LESCALLIER bij STEDMAN D. IV. bl. 250. Aanh. II. H. 5.

Digitized by Google

verblijven der vrouwen echter zijn de meesten dezer woningen afgescheiden van die der mans en vooral van die der vreemdelingen. Zij, die nabij rivieren en moerassen wonen, plaatsen hunne hutten in de kroon van sommige boomen, ten einde vrij te zijn van de overstrooming. De dagverblijven zijn bij velen ook onderscheiden van de nachthuizen en zijn meestal bloote afdakken, die aan alle zijden open staan. Het uitgestrekste hunner gebouwen is de *Taboaij* of *groote hut*, alwaar alle de leden van eenen stam gewoon zijn te vergaderen, om vreemdelingen te ontvangen, feest te vieren en algemeene belangen of vermaken waar te nemen. Dit gebouw is eene overdekte hal of markt, aan den voor- en achtergevel geheel open, van honderd en dertig voet lang en dertig breed, van boven met een afdak afloopende tot op zijstutten van vier of vijf voet, van binnen met dwarsbalken en sparren geschoord, waar aan *Hamakken* hangen voor de mans, terwijl de vrouwen op de hurken of ook op eene lange bank zitten (1).

De

(1) STEDMAN D. II. bl. 169. H. 15. LES-

De *Hamak* of hangmat is het voornaamſte huisraad van de *Guianers*. Dezelve is kunſtig geweven van katoen of eenige andere ſtof, aan welke men eene ſcharlaken of andere grondkleur geeft, die men voorts met allerlei loofwerk opſchildert. Eene mat van palmboombladeren ſtrekt in dezelve tot deken, waar onder men veel gemakkelijker en luchtiger ligt, dan op het beſte *Europeſche* bed.

Schoon doorgaans plat op den grond gehurkt zittende, hebben zij een zekeren houten ſtoel, waarvan zij bij plegtig bezoek gebruik maken. Dezelve is eene diep uitgeholde zitbank, waarin men omtrent tot den middel nederzakt, zoo dat men met de knieën ſchier aan de kin raakt.

Meer aanprijzing verdienen hunne korven, welke zij in allerlei̇e gedaante en grootte vlechten van dubbeld riet, tuſſchen het welk zij bladeren voegen, zoo dat zij geheel waterdicht zijn. Aardig weten zij de-

CALLIER bij STEDM. D. IV. bl. 206—263. Aanh. II. bl. 5. HARTSINCK D. I. bl. 14, 15. H. 3.

Digitized by Google

deze ligte en gemakkelijke korven met rood en zwart loofwerk te verſieren.

Niet min opmerkelijk is hun welverglaasd en met figuren beſneden aardewerk, het welk zij van klei bakken, met lijmerig vernis beſtrijken, daarna polijſten en beſtand maken tegen het vuur, ſchoon ſommigen hunner potten wel drie voet in den omtrek groot zijn. Ook hebben zij platen, geſchikt om de *Caſſave* te droogen.

Zij hebben lepels of koppen van verſcheidene grootte, vervaardigd van den bast der calebasſen, dien zij vernisſen en met bloemwerk beſnijden; en ook waaijers, om het vuur aan te blazen, eenen ſteen om te malen, eene pers om het vocht uit de *Caſſaven* te persſen, en eene zeef ter ſchifting van hun graan (1).

Hunne *Cano's* of booten zijn de meesterſtukken van hun kunstwerk. Zij varen met dezelve ter zee zoo wel bij de kusten langs, als op hunne rivieren, en vervoeren 'er

(1) STEDMAN D. II. bl. 169, 192, 193. H. 15. LESCALLIER bij STEDMAN D. IV. bl. 264, 260. Aanh. II. H. 5. HARTSINCK D. I. bl. 16, 19, 20. H. 4.

Digitized by Google

'er zeer zware lasten mede. Sommigen zijn wel veertig voet lang, anderen zoo klein, dat zij naauwelijks twee of drie perſonen kunnen voeren, en zoo kantel gemaakt, dat zij niet zelden omſlaan, waar over zich de naakte en wel zwemmende *Indiaan* weinig bekommert, die zelfs zijne boot weder omkeert, uithoost en met dezelve voortvaart. Een boomſchors van een vierde duim dik, met wortels van boomen aan een genaaid, en met zekere gom over de naden beſtreken, is dikwijls de ganſche zelfſtandigheid van dezen kleinen bodem. Tot hun groote vaartuig zoeken zij eenen gaven en regten boomſtam, van tien of twaalf voet in den omtrek dik; in denzelven maken zij eene ſleuf van negen of tien duim breed, door welke zij hem geheel weten uit te hollen, ter wederzijde tot eene gelijke dikte van anderhalven duim, doch een weinig dikker op den bodem, waar na zij hem van buiten beſchaven, en eene gedaante aan hem geven, gemeenelijk van voren wat ſmaller dan van achteren. Na deze bewerking keeren zij den uitgeholden boomſtam om, met de opening naar beneden, en maken hem, door het ſtoken van vuur daar onder,

Digitized by Google

der, zoo rekbaar, dat zij, met eenen tang van hard hout gemaakt, de boorden ter wederszijde zoo ver uitrekken, dat een ſtam van tien voeten omtreks gemeenlijk eene breedte verkrijgt van vijf en een halven voet. Drie of vier uren worden 'er tot deze rekking gevorderd, waarbij men ſteeds water gereed heeft, om het te ſterk wordende vuur te blusſen. Eenige dwarsbalken dienen tot ſteun van het vaartuig en tot zitbanken der roeijers, die met zeer dunne ſchepriemen pagaijen. Aan het ganſche vaartuig komt geen ſpijker te pas, ſchoon zij hetzelve met een ſmalboord opboeijen, en 'er een vast roer aan hechten. Zij voeren op hetzelve een bijna vierkant zeil, van geſpleten en aan een genaaid riet, en leggen zoo wel zeilende als pagaijende, met ongeloovelijke ſnelheid hunne watertogten af (1).

De *Guianers* zijn ook in de ſcheepvaart zoo bedreven, als de telkens veranderende wen-

(1) STEDMAN D. II. bl. 70, 196. H. 15. D. III. bl. 151. H. 24. LESCALLIER bij STEDM. D. IV. bl. 267—269. Aanh. II. H. 5. HARTSINCK D. I. bl. 21, 22. H. 4.

Digitized by Google

wendingen der ſtroomen in hunne rivieren en de watervallen in dezelve vooral vorderen. Hun oog ziet de gelegenheid altijd met ſnellen en ſcherpen blik, hun beraad is oogenblikkelijk genomen, hunne bedaardheid wordt door geen gevaar afgebroken, en hun arm is altijd zoo vaardig als krachtig, om hun beſluit door de kunſtigſte wending uit te voeren, terwijl zij midden onder zulk eene vaart met elkanderen praten en lagchen en nog daarenboven klaar zijn, om den een of anderen visch of vogel met hunne pijlen te vervolgen (1).

Hun dagelijksch voedzel is wildbraad en visch, met weinige vruchten en wortelen. Het vleesch braden of droogen zij: ook koken zij hetzelve wel met den visch en wortelen te gelijk in eenen pot, waarbij zij altijd rijkelijk peper, maar bijna geen zout, gebruiken.

Hun brood maken zij van den broodwortel, *Caſſave* genoemd, dien men raspt, uitperst en droogt, alvorens men 'er brood van bakt.

Zij

(1) LESCALLIER bij STEDM. D. IV. bl. 270, 271. Aanh. II. H. 5.

Digitized by Google

Zij hebben verſcheidene ſoorten van dranken, die alle eene bedwelmende kracht hebben. Hun *Caſſave*-brood zelf, door de vrouwen gekaauwd en in water uitgegest, heeft een dronkenmakend vermogen. Gaarne geven zij zich aan deszelfs bedwelming over, waarin zij dan ook velerleije ongeregeldheden begaan, ſchoon hun dagelijksch gebruik van geestrijke dranken, uit onderſcheidene granen en vruchten door weeking en uitgesting bereid, hun niet ſpoedig doet beſchonken zijn (1).

De visſcherij, de jagt en houthakkerij maken de eenige bezigheden uit der mans: alle andere arbeid, tot den landbouw en het timmerwerk toe, is aan de vrouwen aanbevolen (2).

De visſcherij geſchiedt zoo wel met pijl en boog en drietand, van vischbeen vervaardigd, als met den angel en fuiken en ook met zekeren vergiftigden wortel, die in

(1) STEDMAN D. II. bl. 171—175. H. 15. HARTSINCK D. I. bl. 23—25. H. 5.

(2) STEDMAN D. II. bl. 192. H. 4. LESCALLIER bij STEDM. D. IV. bl. 256. Aanh. II. H. 5. HARTSINCK D. I. bl. 22. H. 4.

in het water geworpen, den visch bezwijmelt en in menigte doet boven komen (1).

Ter jagt gebruiken zij honden van verscheidene soort, meestal klein, mager en onoogelijk, maar van jongs af daar op afgerigt en bij de vrouwen zoo zeer bemind, dat zij derzelver jongen somtijds nevens hare kinders zoogen. Doorgaans jagen drie of vier *Indianen* gezamenlijk ter groote jagt, elk van pijl en boog of jagtroen voorzien, en met een mes of bijl op zijde, van vijf of zes honden vergezeld, die het wild naar den waterkant drijven, waar een der *Indianen* in zijne *Cano* ligt en door gefluit waarschuwt, wanneer hij het wild getroffen heeft. Op klein wild gaat men zonder gezelschap. De bogen zijn van het stevigste en hardste hout gemaakt, zes voet lang, fraai gepolijst, met koorden van de zijdeplant gespannen en bij de greep met catoen omwonden. De pijlen zijn doorgaans vier voet lang, van sterk riet, met eene ligte roede aan het einde, en met een punt van staal of van vischgraat, met eenen weêr-

(1) HARTSINCK D. I. bl. 19. H. 4. STEDMAN D. II. bl. 190, 191. H. 15.

Digitized by Google

weêrhaak. Sommigen zijn als eene lans; anderen hebben dubbelde en driedubbelde weêrhaken; eenigen hebben ronde knoppen in plaats van punten, en dienen ter papegaijen- en apen-jagt, anderen daar tegen zijn zoo vergiftigd, dat zij oogenblikkelijk het wild dooden (1). Met de vaardigheid der *Indianen* in de vervolging van het wild ſtaat hunne boomklimmerij gelijk. In plaats van den ſtam te omvatten met de armen en beenen, en zich alzoo op te ſjorren, weten zij den dunnen ſtam van den hoogen *Mauricij*, met de handen vast te houden, en 'er, door beurtelings den voet tegen denzelven te verzetten, als bij ſchreden, op handen en voeten tegen op te loopen (2).

De handel, dien zij drijven met de *Europeërs*, beſtaat in ruilingen. Zij leveren kruiken, *cano's*, hangmatten, hout, wortelen, vlinders, papegaijen, apen, *Copaiva*-balſem, *arracoura*-gom, olij van *acajori*-nooten en *arnotta*, ja ook ſlaven: waar voor zij

(1) STEDMAN D. II. bl. 177—190. H. 15. HARTS. D. I. bl. 17, 18. H. 4.

(2) STEDMAN D. II. bl. 302. H. 19.

Digitized by Google

zij ſtoffen, geweren, kruid, bijlen, meſſen, ſcharen, glaswerk, ſpiegels, kammen, naalden, ſpelden, visch-hoeken, enz. ontvangen (1). Ook laten zij zich voor een gering loon ten dienſte der *Europeërs* gebruiken, om te jagen en hout te hakken (2).

De aard dezer *Indianen* is nogthans zeer lui. Niet te water of in het bosch zijnde, liggen zij den ganſchen dag in hunne hangmat, zich bezig houdende met het ſchoonmaken hunner tanden, het wrijven aan den baard en het kijken in een ſtuk ſpiegelglas (3).

Zij beminnen het baden en herhalen het dagelijks twee of drie malen, mans, vrouwen en kinders onder elkanderen, zonder zich ooit in woorden of daden aan de geringſte onvoegzaamheid ſchuldig te maken. Allen zijn zij daardoor ook uitmuntende zwemmers, houdende ſomtijds eene ſoort van gevecht in het water, waar bij zij als vis-

(1) STEDNAN D. II. bl. 198—200. H. 15.
(2) HARTSINCK D. I. bl. 17. H. 4.
(3) STEDMAN D. II. bl. 163. H. 15. HARTS. D. I. bl. 17. 4.

Digitized by Google

visschen duiken en elkanderen met de voeten, nooit met de handen, raken (1).

Niet min gemeenzaam en gezellig zijn de *Indianen* te land, dan te water. Dikwijls komen zij in eene groote hut bijëen; danzen en spelen of vermaken zich met spookvertellingen of droomverhalen, waar over zij gaarne in gelach uitbarsten. De toonkunst is al mede hunne geliefde uitspanning, maar heeft zeer weinig waarde. Hun speeltuig is eene dwarsfluit van riet of been gemaakt, waarop zij een onwelluidend, bulkend en onafgemeten getier doen hooren; als mede eene rietpijp van onevenredige rieten, waarop zij een helderder, maar al even onbehagelijk, geluid maken. Hun trommel is een hol stuk hout met leder bespannen, waar op zij met de hand kloppen. Hunne dans verdient dien naam niet veel meer, dan aan dit geraas die der toonkunst voegt, bepalende zich dezelve tot sprongen, beenslingeringen en ronddraijingen in verschillende

(1) STEDMAN D. II. bl. 163, 164, 176. H. 15. D. III. bl. 144. H. 24. HARTS. D. I. bl. 17. H. 4.

Digitized by Google

de houdingen, tot dat hun het hoofd duizelt (1).

Hunne taal gelijkt over het geheel in uitſpraak naar de *Italiaanſche*, en is alzoo zangrijk genoeg, daar alle derzelver woorden, hoe verſcheiden ook bij de zeer talrijke ſtammen van *Guiana*, bij wien eene algemeene taal ſchier onbekend is, met eenen klinkletter eindigen. Hunne telkunst gaat niet hooger dan vijf: om tien uit te drukken moeten hun de vingers en tot twintig ook de teenen dienen. Hunne tijdrekening wordt op eenen kerfſtok of ſnoer van riet bewaard, waar in zoo veele knoopen of kerven zijn, als 'er dagen moeten verloopen, eer zij, bij voorbeeld, gezamenlijk ter jagt zullen gaan, en waarvan zij 'er dagelijks een afſnijden. Het toe- en afnemen der maan en het zevengeſternte dient hun overigens ter tijdverdeeling (2).

Zij

(1) STEDMAN D. II. bl. 175, 176. H. 15. LESCALLIER bij STEDMAN D. IV. bl. 254, 255. Aanh. II. H. 5. HARTS. D. I. bl. 43. H. 7.

(2) STEDMAN D. II. bl. 175. H. 15. LESCALLIER bij STEDM. D. IV. bl. 254. Aanh. II. H. 5. HARTS. D. I. bl. 22, 23. H. 4. bl. 39. H. 7.

Digitized by Google

Zij ſchijnen geenen uitwendigen Godsdienst te hebben, ſchoon zij allen gelooven in eenen God, als opperoorzaak van allen goed, en die hun nooit het minſte kwaad wil doen, als mede in een ander leven na den dood. Zij bidden daartegen een boos wezen aan, om de onheilen af te weren, waarmede zij gelooven, dat het zelve hun kon kwellen. Zij noemen het *Yawahou* en ſchrijven aan hetzelve alle ſmart, ziekten, wonden en den dood toe (1). Zij hebben hunne Priesters, die tevens hunne artzen zijn. Dezen worden voorbereid tot het eene en andere door het tienjarig onderwijs van eenen ouden Priester, dien zij daarvoor ten dienste ſtaan. In hun wordt een ouderdom van twintig jaaren vereischt; ook vordert hunne beproeving een voorafgaand ſtreng vasten en velerleije ligchaamsfoltering, als eenen onophoudelijken dans, tot dat zij nedervallen, eene dragt van gordels en halsbanden met groote mieren gevuld, eene verzwelging van in den mond gegoten tabaksſap, en, na de verheffing tot het

(1) STEDMAN D. II. bl. 162. H. 1. LESCALLIER bij STEDM. D. IV. bl. 253, 282. Aanh. II. H. 5. HARTS. D. I. bl. 25, 26. H. 6.

Digitized by Google

het Priesterschap, nog eene driejarige onthouding eerst van fruit en vleesch, daarna van vleesch alleen, het laatst van grof wild en groot gevogelte, en altijd van sterke dranken. Na zulke beproevingen bekwaam verklaard, aanvaarden zij hunne geneeskunst. Bij eenen zieken geroepen, onderzoekt de Priester hem, betast alle de deelen zijns ligchaams, en drukt en blaast op dezelven; daarna maakt hij zich eene hut nabij den zieken, overdekt dezelve met bladeren en begeeft 'er zich in met alle zijne geneeskundige werktuigen, welke hij in eenen zak bijeen heeft. De aanvang zijner werking is een geweldig gerammel met eene calebasschil vol drooge en harde zaden, onder een luid geschreeuw, gezang en getier, twee of drie uren lang, ten einde den duivel te bezweren. Daarna zijne stem veranderende, eenige zaadkorrels in den mond nemende en met eene calebas voor den mond sprekende, zegt hij: „ *Yawahou* is tegen den zieken vertoornd, hij wil hem doen omkomen na eene lange marteling." De omstanders, die naar het bezweringswerk oplettend luisteren, maken nu een akelig geschreeuw, en bieden alles

aan

ten ter bevreding van *Yawahou.* Nu wordt de bezwering hervat en eene donderende ſtem doet zekeren eisch, waaraan terſtond wordt voldaan. Volgt echter de herſtelling niet, dan verklaart de Priester de geſchenken niet goedhartig genoeg gegeven. Alle voorſchriften, hoe belagchlijk ook, worden letterlijk vervuld. Een ſtreng vasten van den zieken en alle zijde nabeſtaanden is het eerſte voorſchrift. Eene aanhoudende beſproeijing met koud water, of een bad van weeke klei is verder eene toevlugt, waarbij meestal de dood gevonden wordt. Zij hebben echter ook eenige kruiden in gebruik, waarvan zij de genezende kracht kennen. Door dezelven, maar nog veel meer door hunne werking op der lijderen verbeelding, gelukt hun menigmaal een verwonderlijk herſtel. Schoon men niets te kostbaar acht voor dat herſtel op den eisch van *Yawahou*, die ſomtijds vrouw of dochter van den lijder voor den Priester begeert, behandelt men overigens den zieken met de uiterſte onachtzaamheid, zonder hem een enkeld woord toe te ſpreken, of ſchier naar zijnen toeſtand om te zien, het geen de lijder zeer geduldig verdraagt zonder eenig geklag over on-

Digitized by Google

ongemak of pijn, zelfs meestal met de uiterſte gelatenheid verſcheidende (1). Voor uitwendige kwalen maken zij van enkelvoudige middelen gebruik, waarvan hunne bosſchen eenen ſchat opleveren (2). Keel- en borstziekten, kinderpokken, booze zweren, persloop, ſcheurbuik en wormen zijn hunne gemeenſte ongemakken, aan wier kwaadaardigheid hun gebruik van ſterke dranken en onrijpe vruchten veel ſchuld ſchijnt te hebben (3).

Dezelfde Priesters, dien zij *Peiji* of *Pageijers* noemen, zijn tevens hunne eenige Overheden, die zij ſteeds eerbiedigen. Buiten dezen kennen zij geen beſtuur hoe genaamd. Zij hebben ook geene verdeeling van grondeigendom, en elk leeft zonder de minſte onderſcheiding van rang, naar eigen welgevallen. Zeldzaam echter heeft bij hun eenig maatſchappelijk misdrijf plaats

(1) HARTS. D. I. bl. 32, 33. H. 6. LESCALLIER bij STEDM. D. IV. bl. 277—282. Aanh. II. H. 5.

(2) STEDMAN. D. III. bl. 151. H. 24.

(3) HARTS. D. I. bl. 31. H. 6. LESCALLIER bij STEDM. D. IV. bl. 281. Aanh. II. H. 5.

Digitized by Google

plaats. De dieverij ſchijnt zelfs bij hun zoo onbekend als de leugen. Wanneer ooit manſlag bij hun plaats heeft, kan de doodſlager de bloedſchuld afkoopen met het geven van eenen ſlaaf of ſlavin. Op overſpel alleen heeft de minneijver dezer volkeren, der *Caraïben* vooral, zware ſtraf geſteld, den dood, namelijk, der beide ſchuldigen ten aanzien van het ganſche volk, of dien der vrouwe door haren beledigden man. Bij anderen daartegen heeft ſlechts de wedervergelding aan de vrouw van den overſpeler plaats, of ook wel eene onderlinge verwisſeling voor eenige maanden (1).

Voor den krijg alleen, dien de ligt ontſtokene wraakzucht en nog meer het belang van den ſchandelijken ſlavenhandel met de *Europeërs* geduriglijk bij hun verwekken, hebben zij een ander oppergezag van Krijgsbevelhebbers ( ). Weleer hadden en bij de af-

(1) STEDMAN D. II. bl. 162. H. 15. HARTS. D. I. bl. 16, 17. H. 4.

(2) HARTS. D. I. bl. 37. H. 6. D. I. bl. 16. H. 4. Strijdig hier mede ſchrijft LESCALLIER aan deze Krijgsbevelhebbers ook een burgerlijk bewind toe. LESCALLIER bij STEDMAN D. IV, bl. 272. Aanh. II. H. 5.

Digitized by Google

afgelegene ſtammen hebben nog heden geene mindere bijzonderheden plaats bij de verkiezing van dezen, dan bij de bevordering der Priesters. Bij zulk eene verkiezing vergadert een ganſche ſtam, die zich rijkelijk van verſcheidene ſterke dranken door de ſchoonſte jonge dochters laat toedienen uit calebasſen, welke niemand anders met hand of vinger mag aanraken, maar die deze meisjes met drie of vier vingers daarin en den duim naar buiten vasthouden. Hij, die verkoren ſtaat te worden, ſtelt zich, geleid door twee of drie andere Bevelhebbers, midden in den kring met de handen boven het hoofd en laat zich door zijne geleiders de huid met zweepen ſchier geheel aan ſtukken ſlaan; daarna wordt hij op een houten rooster gelegd en met bladeren overdekt, maar van onderen met een klein vuur geſtookt. Bezwijmende wordt hij met water in het aangezigt beſprengd en met nieuwe ſlagen tot zich zelve gebragt, wanneer hij in eene *Hamak* ter uitrusting wordt gelegd, terwijl de lof zijner dapperheid door vrouwen wordt opgezongen. Twee of driemaal wordt deze proef herhaald, en, eene vrouw hebbende, deelt deze ook in eenige zweepſlagen,

dat

dat is, in de eer der dapperheid van haren man, welke in de daad meestal gelegen is in ſlagen te verduren (1).

Het opſteken van eenen pijl in eene openbare plaats is hunne oorlogsverklaring. Zij leveren nimmer geregelde veldſlagen, noch voeren eenig beleg, liggende hunne dorpen geheel open. Hinderlagen, ſchermutzelingen en plunderingen maken alleen hun krijgsbedrijf uit. Hunne gewone wapenen zijn de boog, de pijlen en de knods, bij hun *abowtow* of *apoutou* genoemd, vrij gelijk luidende met de *patoos-patoos* der Nieuw-Zeelanders (2). Sommigen hunner bedienen zich ook van de halve piek, het geen echter voor de Opperhoofden alleen geſchikt ſchijnt. Ter verdediging hebben zij een ſchild, van zeer ligt hout gemaakt, en met kouleuren beſchilderd, omtrent vierkant van gedaante, van

(1) HARTS. D. I. bl. 37, 38. H. 6. LESCALLIER zegt, dat zulk eene beproeving wel zes weken lang duurt en beſchrijft dezelve nog met veel meer folteringen. Bij STEDM. D IV. bl. 272—277. Aanh. II. H. 5.

(2) Zie D. II. bl. 146.

Digitized by Google

van binnen een weinig hol en in het midden met een handvatzel (1).

De oproeping ten ſtrijde geſchiedt door eenen kerfſtok of rietſnoer, die den dag der verzameling vast ſtelt. Voor den uittogt wordt onder een vrolijk gastmaal het ontwerp voor denzelven opgemaakt, het welk voor vrouwen noch kinders geheim wordt gehouden, wijl men geen verraad hoegenaamd kent. Indien de togt in *Cano's* wordt ondernomen, neemt men in elke *Cano* twee of drie vrouwen mede, om de mannen te bedienen. Zij varen dan altijd bij nacht, om den vijand te verraſchen, en verſteken zich bij dag in de boſchen, terwijl zij de *Cano's* even zorgvuldig onder afgekapte takken verbergen. De overmagt hunner vijanden ziende, maken zij verhakkingen; bij den aanval heffen zij een ijslijk geſchreeuw aan, en geven in de eerſte woede geene genade; naderhand worden zij

(1) HARTS. D. I. bl. 12—14. H. 3. STEDMAN D. II. bl. 191, 192. H. 15. D. III. bl. 150, 151. H. 24. LESCALLIER bij STEDM. D. IV. bl. 271, 272. Aanh. II. bl. 5.

Digitized by Google

zij op krijgsgevangenen bedacht: zelve terug geſlagen, houden zij zich ſtil in rust, laten zich van drank bedienen tot hun de maag walgt, noemen zich dan weder herſteld en hervatten den ſtrijd, of ſchrijven hun nadeel toe aan ontijdige ongeſteldheid. De gevangenen werden weleer bij de *Caraïben*, na de ſchrikkelijkſte folteringen, omgebragt en verſlonden, terwijl de vrouwen liederen zongen ter aanhitzing der dolle wraakzucht dezer *Cannibalen*. Wanneer de vrede tusſchen twee ſtammen getroffen wordt, nadert de eene ſtam den anderen in volle wapenrusting tot omtrent een halven dag reizens, en laat als dan den vrede door eenen gezant aanbieden. Dezelve aangenomen wordende, trekken de aanbieders in ſlagorde voort, tot dat de ſtammen tegen elkander overſtaan. Nu beweenen zij eenigen tijd hunne geſneuvelden en wijten elkanderen derzelver dood; daarna ſmijten zij de wapens op den grond; loopen met veel gejuichs naar elkander toe en bevestigen den vrede met een algemeen gastmaal en dankfeest (1).

De

(1) HARTSINCK D. I. bl. 40—42. H. 7.

Digitized by Google

De zegeteekenen zijn bij hun de ſchedelhuid, met het haar aan dezelve, van de verſlagene vijanden. De ſlaven, die zij aan de *Europeërs* verkoopen, hebben, als zoodanige, zeer weinig waarde. Zij weigeren allen eerbied, dulden geene mishandeling, kwijnen, teren uit, ja weigeren dikwijls, na het minſte ongelijk, allen voedzel, tot dat zij van verzwakking ſterven (1).

De volſlagene vrijheid, zonder eenig burgerlijk beſtuur en buiten allen anderen eerbied behalve dien van den ouderdom of priesterſtand, maakt niet alleen deze menſchen, van eenen zoo vadzigen aard, de ſlavernij en haren afmattenden en ondankbaren arbeid duldeloos: maar hun karakter vooral ſtaat bij alle mishandelingen hierin zoo zeer in den weg, dat hunne hardvochtigheid, die allerleije ſmart verduurt en den dood gelaten afwacht, hun nu juist in ſtaat ſtelt, om zich liever dood te hongeren.

Over het algemeen zijn zij van goeden inborst en zeer gastvrij. Regtvaardigheid blinkt in alle hunne handelingen uit. Zekere wellevendheid en beſcheidenheid is hun bij-

(1) STEDMAN D. II. bl. 197, 198. H. 15.

Digitized by Google

bijzonder eigen. Hunne geſprekken zijn vol beleefdheid. Zeldzaam hoort men van hun lompe of beledigende uitdrukkingen. Des morgens komen de mans, wanneer zij niet ter visſcherij of ter jagt zijn, in eene groote hut bijeen, begroeten 'er elkanderen, en ſpreken altijd eerst de vreemdelingen aan. In hunne eigene huizen heerſchen rust en vrede. De vrouwen zijn arbeidzaam, zachtzinnig, ondergeſchikt. Geen volk is dankbarer, wanneer hun wederkeerige beleefdheid wedervaart of belangrijke dienst geſchiedt: aan die dankbaarheid is echter hunne opvliegende drift en woedende wraakzucht geëvenredigd, wanneer men hun hoont of beledigt. Krijgslist alleen, maar geen doorgaand bedrog, is hun eigen. Oneerlijkheid en geweld zijn bij hun geheel vreemd (1).

Hunne grove gebreken zijn eeniglijk de luiheid en dronkenſchap, waar van zij het eerſte gemeen hebben met alle onbeſchaafde volkeren, die weinig arbeids tot onderhoud be-

(1) HARTSINCK D. I. bl. 11, 12. H. 2. STEDMAN D. II. bl. 160—163. H. 15. LESCALLIER bij STEDMAN D. IV. bl. 252—254. Aanh. II. H. 5.

Digitized by Google

behoeven en zich met geen kunstbedrijf weten bezig te houden. Het laatſte mag gedeeltelijk worden toegeſchreven aan hunne, door veelvuldig pepergebruik verhitte, tong, die alles behalve de ſterke dranken laf vindt; gedeeltelijk aan de verleiding der *Europeërs*, wijl zij zich nog meer uit naarvolging, dan wel uit eigene gewoonte, tot den ſtaat van volſlagene redenloosheid in den drank, bij hunne maaltijden, te buiten gaan (1).

De veelwijverij is hun geoorlofd. Het ſtaat elken man vrij, zoo vele vrouwen te nemen, als hij kan onderhouden, en ze ook terug te zenden, als hij het goed vindt, zonder zelfs voor haar verder onderhoud te zorgen. Elk dier vrouwen bewoont eene afzonderlijke hut met hare kinders: eene derzelven is nogtans zijne meestbegunſtigde, op wier trouw hij zeer jaloersch is. Zij trouwen altijd in hun eigen geſlacht, zelfs in den tweeden graad van bloedverwantſchap. Zij beſchouwen hunne nichten als hun-

(1) STEDMAN D. II. bl. 163. H. 15. LESCALLIER bij STEDMAN D. IV. bl. 252. Aanb. H. H. 5.

Digitized by Google

hunne aanſtaande vrouwen en nemen ze reeds als zoodanig aan, eer zij drie of vier jaar oud zijn, wanneer zij inmiddels eene bijzit zoeken, welke zij, bij de volwasſenheid derzelven omtrent het twaalfde jaar, van de hand zenden. Een goed visſcher en jager te zijn, maken de verdienſten uit van den jongeling, dien, bij zommige ſtammen, het meisje zelve zich kiest. Zij geeft hem hare keuze te kennen, door hem eenigen drank aan te bieden of eenig hout voor zijn vuur: de aanneming daarvan is de verloving, en dien zelfden dag hangt de vrijſter hare hangmat op naast die van haren vrijer; den volgenden dag reeds maakt zij zijn eten en drinken gereed, en daar mede is het ganſche huwelijk voltrokken. Ook de jongman doet zijne keuze, en biedt aan derzelver voorwerp eenig wildbraad aan, door hem gevangen. Wanneer zij dit aanneemt, vraagt hij: „wilt gij mijne vrouw zijn?" waarop het jawoord genoeg is, wordende het huwelijk voltrokken, zoodra hut en huisraad gereed zijn, en beſloten met een feest, waarop men zich dronken drinkt. Bij andere ſtammen heeft eene plegtiger verbindtenis door de wederzijdſche ouders en bloedverwanten plaats.

Digitized by Google

Bij ſommigen wordt de huwelijksplegtigheid voorafgegaan door een langduurig vasten der bruiden, het geen haar, zoo mager als geraamten, in den echt doet treden, doch waar de bruiloft weder zoo veel ſtatelijker gevierd wordt. Bij de *Othomacquen* is men redenloos genoeg, om den jongeling eene weduwe tot vrouw te geven en hem na haar overlijden eerst een voegzamer huwelijk te vergunnen. — De ſchoonvaders beſchouwen hunne ſchoonzoonen als zoo vele knechts, die verpligt zijn, zoo wel in hun onderhoud als in dat van derzelver vrouwen te voorzien. De vrouwen, daartegen, mogen als de ſlavinnen der mans worden aangemerkt wegens haren veelvuldigen arbeid, hare verwijdering van alle tafelgemeenſchap en hare gedienſtigheid bij der mannen feesten en drinkgelagen (1).

Tegen dezen ſtaat van vernedering genieten de vrouwen van *Guiana* een bijzonder voorregt der natuur, van de gemakkelijkſte ver-

(1) HARTSINCK D. I. bl. 26 — 29. H. 6. STEDMAN D. II. bl. 162, 163, 193. H. 15. LESCALLIER bij STEDMAN D. IV. bl. 256, 257. Aanh. II. H. 5.

Digitized by Google

verlosſing in hare zwangerheid, zonder eenige hulp en met weinige ſmart, zoo dat zij zich terſtond met het kind naar de rivier begeven, en het zich voorts in een hangmatje van linnen of catoen op den rug hangen, verrigtende alle hare huislijke bezigheden en bedieningen hares mans zelfs op den dag harer verlosſing. De mans, in tegendeel, nemen bij de eerſte bevalling der vrouwen de zonderlingſte plegtigheid in acht, van zich eenigen tijd in hunne hangmat te houden; waar in zij, volgens ſommigen, aan ſtrenge onthouding onderworpen zijn, volgends anderen, alle oppaſſing en het beste voedzel genieten. Na het verlaten van de hangmat, wordt de man *gefrelangueerd*, gelijk zij het noemen, dat is met vischgraten of dierentanden op verſcheidene plaatſen gekwetst, of ook wel met de zweep geſlagen; voorts zou hij verpligt zijn, eenige maanden zich in vreemden dienst te begeven, van varkensvleesch en grof wild te onthouden, en zich daarna eerst weder met zijne vrouw mogen vereenigen (1). Dit al-

(1) HARTSINCK D. I. bl. 29, 30. H. 6. STEDMAN D. II. bl. 193, 194. H. 15.

Digitized by Google

alles wordt echter door eenen anderen Reiziger voor zoo overdreven verklaard, dat hij zegt: „ men moet toeſtemmen, indien men de waarheid wil hulde doen, dat de vrouwen, die bevallen zijn, negen dagen lang door de genen, die haar vergezellen, met de grootſte gematigdheid worden behandeld, en dat zij eerst na afloop van dien tijd hare bezigheden hervatten. De mannen wel is waar — dus vervolgt hij — houden hunne rust, maar dit is een gevolg van hun bijgeloof. Zij eten dan niets als visch, zich overtuigd houdende, dat hun gedrag op het lot en geſtel hunner kinderen invloed zou hebben (1)."

Van tweelingen te bevallen wordt bij de meesten dezer volkeren voor een blijk van overſpel gehouden en met geeſeling geſtraft, waarom de vrouwen, wanneer zij kunnen, zich doorgaans van eenen derzelven heimelijk ontdoen. Verſcheiden hunner achten ook een plat voorhoofd voor eene ſchoonheid en bedienen zich daartoe van het-

(1) FOUCIN aangehaald door LESCAILLIER bij STEDMAN D. IV. bl. 259. Aanh. II. H. 5.

Digitized by Google

herzelfde geweld, als de *Chactaws* (1). Bij anderen heeft de beſnijdenis plaats op den achtſten dag, aan wier onkundige verrigting echter menig kind ſterft (2).

Nooit ſlaan zij hunne kinders, om welke reden het ook zij. Zij beminnen ze in de eerſte jeugd met de uiterſte tederheid. Hun ganſche onderwijs bepaalt zich tot de jagt, de viſcherij en het handwerk: zij gaan hun echter daarbij in niets te keer, bevelen hun ook niets, berispen zelfs niets, en laten hun, ouder geworden, geheel onverſchillig loopen. Het verbaast hun, dat andere volken de kinders durven kastijden, zonder te vreezen voor de wraak van derzelver volwasſenheid, gelijk men in de daad den zoon wel eens bij de *Guianers* de hand ſtraffeloos tegen den vader ziet opheffen (3).

De rouw bij ſterfgevallen beſtaat bij de mees-

(1) Zie boven bl. 110. — STEDMAN D. II. bl. 194. H. 15. HARTS. D. I. bl. 31. H. 6.

(2) HARTSINCK D. I. bl. 30. H. 6.

(3) HARTSINCK D. I. bl. 31. H. 6. STEDMAN D. II. bl. 163. H. 15. D. III. bl. 150. H. 24. LESCALLIER bij STEDM. D. II. bl. 254. H. 5.

Digitized by Google

meesten in het afleggen van alle kleeding en van allen opschik. Onder veelvuldig misbaar van mans en vrouwen wordt het lijk, afgewasschen, op het hoofd geolijd en in eene hangmat gestoken, begraven in eene zittende houding, met al het huisraad en nog vele geschenken der vrienden ten dienste in de andere wereld. De kuil wordt met eene plank gedekt, op dat de aarde aan het lijk niet rake. Wanneer de overleden een Opperhoofd is geweest, wordt het lijkfeest met veelvuldige zweepslagen om elkanders beenen door de begravenisgangers gevierd, welke smarten zij daarna met ruime teugen verzachten. Het lijkfeest wordt een jaar daarna herhaald met veel zwelgerij, tot dat de overbodige maag den opregten rouw doe blijken. Ook de lijkverbranding heeft bij sommigen en de lijkverrotting in de rivier bij anderen plaats. Schoon zij, eindelijk, algemeen den dood moedig afwachten, wanneer zij ziek zijn, vreezen zij dien zoo angstvallig en bijgeloovig, dat men het sterfhuis niet alleen verlaat, maar dikwijls zelfs het gansche dorp of ten minsten het sterfhuis in den brand steekt, omdat men zich, ge-

Digitized by Google

J. Kuyper, del. L. Portman, sculps.

GUIANERS.

Digitized by Google

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS.

Digitized by Google

gelijk men zegt, niet veilig acht, waar de dood eens overwonnen heeft (1).

De afbeelding der *Guianers*, naar die van STEDMAN vervaardigd, kan niet buiten het oog gebleven zijn bij deze opgave van derzelver aard en zeden. De vrouw biedt haren man eenen papegaai aan, dien zij met den knoppijl heeft geſchoten, terwijl hij zich in de hangmat vermaakt met een brok ſpiegelglas en de ruispijp bij zich heeft, die in zijne zitbank ligt, om de verveling der werkeloosheid met eenig gefluit te verdrijven. (2).

(1) HARTSINCK D. I. bl. 34—37. H. 6.

(2) De vrouw komt voor bij STEDMAN D. II. bl. 156. Pl. XXXIV; de man D. III. bl. 158. Pl. XXII; het onderſcheiden huisraad en ſpeeltuig D. III. bl. 206. Pl. XXIII.

QUI-

Digitized by Google

QUITO.

Voor dat PIZARRA *Peru* veroverde, was *Quito* een gansch Koningrijk met eene aanzienlijke hoofdſtad van dien naam, door de *Peruaanſche* heerſchappij aan haar oppergezag onderworpen. Deze hoofdſtad werd bij de *Spaanſche* overweldiging geheel vernield, doch in het jaar 1534 herbouwd en in eene *Spaanſche* volkplanting verkeerd, onder den naam van *San Francisco de Quito*, naar den voornaam van PIZARRA.

Zij ligt op 0° 13′ en 33″ Zuider Breedte en van 298° 15′ 45″ Lengte van den *Meridi-*

Digitized by Google

Haan van *Teneriffe*, en is de hoofdstad eener ganſche *Audientie* of *Spaanſche* landvoogdij, die zich van 4° Noorder Breedte tot 6° Zuider Breedte, en van 297° tot 330° Lengte uitſtrekt (1).

Alhoewel gelegen onder den middaglijn, geniet *Quito* eene gematigde luchtgeſteltenis, die op ſommige plaatſen tot ſtrenge koude verkoeld wordt, op andere eene friſſche lentelucht waasſemt en nergens die brandende hitte aanneemt, welke men van zulk eene ligging zou verwachten. De voornaamſte oorzaak hier van is de hoogte des lands boven de oppervlakte der zee of liever boven de geheele aarde en de onderſcheidene geſteldheid des zeer verſchillenden gronds, op welken men bergen ziet met ſneeuw en ijs bedekt, andere, wier ingewanden branden, terwijl de valleijen tusſchen dezelven, naar gelang van derzelver hoogte of laagte, aanmerkelijk in graden van warmte verſchillen. Over het geheel echter verſchilt de lucht-

(1) *Hiſtoriſche Reisbeſchrijving van geheel Zuid-America door* A. DE ULLOA. Te Goes 1771. D. I. bl. 239, 240. B. V. H. 4. bl. 278, 279. B. VI. H. 1.

Digitized by Google

luchtgeſteltenis het ganſche jaar door zeer weinig. 'Er waaijen ſteeds friſſche winden zonder zich tot ſtormen te verheffen: maar de geweldige onweders, de geſtadige regens en de, telkens ſchokkende, aardbevingen benemen grootendeels het overwigt, hetwelk deze voorregten der luchtſtreek boven alle andere landen der aarde zouden bezitten.

Hoewel zich het onderſcheid tusſchen winter en zomer alhier weinig doet gevoelen, rekent men 'er van wintermaand tot bloeimaand voor den winter, en de overige maanden voor den zomer (1).

Behalve de beken, die uit de bergen met ſneeuw bedekt voortkomen, zijn 'er nog andere, die derzelver oorſprong hebben in lagere bergen, en, te zamen vereenigd, het land met zeer diepe rivieren doorſnijden (2), waarvan 'er eene eene verſteenende kracht bezit (3).

De vruchtbaarheid van den grond overtreft alle verbeelding, maar wordt weinig ge-

(1) ULLOA D. I. bl. 261—263. B. V. H. 6.
(2) ULLOA D. I. bl. 387. B. VI. H. 7.
(3) ULLOA D. I. bl. 426. B. V. H. 11.

Digitized by Google

gezocht door de onverzadelijke zucht naar deszelfs verborgene ſchatten van zilver en goud, hetwelk 'er ſchier allerwegen in de mijnen wordt gevonden; en zich van daar over de ganſche beſchaafde wereld verſpreidt. Behalve deze mijnen heeft *Quito* ſteengroeven van allerleije ſoort (1).

Bekorelijk is het plantenrijk, niet ſlechts door de rijkſte verſcheidenheid van ſoorten, maar bijzonder door de vereeniging van ſchier alle jaargetijden in dezen overheerlijken bloemhof der natuur, waar alle de eigenſchappen van den gullen herfst, alle de beloften van de ſchoone lente, al het rijpende van den zomer en al het rustende van den winter vereenigd zijn. Tevens vindt men zich als betoverd, wanneer men de groeizaamheid zich onophoudelijk ziet herſtellen, en den bladerloozen naast den bladrijken, den bloeijenden naast den rijpen vruchtboom ziet ſtaan; ja, wanneer men aan den zelfden boom dikwijls reeds nieuwe bloezems en gezette vruchten ziet, terwijl hij nog zijne volwasſene vrucht niet heeft laten vallen.

Ook

(1) ULLOA D. I. bl. 403, 412, 415. B. VI. H. 10 en 11.

Digitized by Google

Ook brengt het aanmerkelijk verſchil van grond eene zonderlinge afwisſeling van zaaitijd en oogst voort, zoo dat men ſomtijds aan de eene zijde der bergen den arbeid van de lente en aan de andere zijde dien van den herfst ontmoet.

Overvloed en keurige ſmaak van vruchten en granen zijn de gevolgen van zulk eene vruchtbaarheid. Moeskruiden alleen worden 'er niet rijkelijk gevonden (1).

Het hoogst gebergte wordt door geiten, vosſen en konijnen bewoond; in het lagere en bebouwde land vindt men ſlechts huisdieren, onder welke de *Lama* of kleine kameel, ſchoon het *Indiſche* ſchaap genoemd, het bijzonder landeigen is. Ook is de buidelrot hier te huis (2). De honden zijn 'er vrij van dolheid, maar aan eene pokziekte onderhevig. Het vleesch der dieren getuigt door deszelfs ſmakelijkheid van de uitmuntendheid des voedzels, dien het alom vindt (3).

De vogelſoorten zijn 'er min talrijk, dan men

(1) ULLOA D. I. bl. 267—274. B. V. H. 8.
(2) ULLOA D. I. bl. 394—398. B. VI. H. 8.
(3) ULLOA D. I. bl. 261, 268. B. V. H. 11.

Digitized by Google

men bij de voortreffelijkheid van het plantenrijk zou verwachten. Onder dezelve munt het bloemzuigertje door zijne kleinte en ſchoonheid uit. (1).

De geringheid van het gevederde geſlacht ſchijnt meer in verband te ſtaan met de afwezigheid van ſchier al, wat men ongedierte noemt, daar de zuiverheid van de lucht deszelfs voortteling zoo zeer verhindert, dat men 'er geen een van de *Mosquites* vindt, waar door men anders in heete luchtſtreken zoo zeer gekweld wordt. Ook heeft men 'er ſchier geene, vooral geene gevarelijke, ſlangen (2).

Van de vierderleije menſchen, die *Quito* bewonen, de *Blanken*, *Mestiſen*, *Negers* en *Indianen* bepaalt zich onze beſchouwing tot de laatſten. Deze zijn, zoo mannen als vrouwen, van eene bruine koperkleur (3), niet zeer groot noch welgemaakt, maar dik en in een gedrongen; ook vindt men onder hun

(1) ULLOA D. I. bl. 274. B. V. H. 11. bl. 394. B. VI. H. 8.

(2) ULLOA D. I. bl. 264. B. V. H. 6.

(3) ST. SAUVEUR *Tableaux des peuples d'Amerique* p. 72.

Digitized by Google

hun vele gebrekkelijke perſonen. Hun hoofd is rijkelijk van haar voorzien, het welk ze nooit afſnijden en altijd los laten hangen, ook wanneer zij zich ter rust begeven. Hetzelve is git zwart, grof en wreed, en wordt bij hun in zoo groote waarde gehouden, dat deszelfs krenking eene onvergevelijke belediging wordt geacht. Enkelde haren maken daartegen den baard bij hun uit: ook ſchijnt zich de natuur bij de huwbaarheid der beide geſlachten weinig te verbergen.

Zonderling is de opmerking, dat 'er doorgaans meer meisjes dan jongens onder hun worden geboren. — Over het algemeen beleven zij eenen hoogen en gezonden ouderdom; wanneer zij de beſmettingen der koortzen en der kinderziekte ſlechts ontkomen, die, bij gebrek aan vereischte en bekwame voorzorg, als mede aan afzondering en reinheid, zeer verwoestende bij hun zijn (1).

Hunne kleeding is zeer eenvouwdig. De mans dragen eene broek, die tot op de kuiten hangt, van wit catoen of ook wel van grof

(1) ULLOA D. I. bl. 255, 264, 265. B. V. H. 5, 6. bl. 380, 381. B. VI. H. 6.

Digitized by Google

grof linnen. Meestal hebben zij een borstrok van zwart of blaauw catoen over het bloote lijf; dezelve is zonder eenig fatzoen, flechts als een zak met drie gaten, waardoor zij het hoofd ſteken en de armen, die altijd naakt blijven. De borstrok hangt tot de knieën. Over denzelven ſlaan zij nog eenen mantel. Deze kleding is aan geene verandering van ſmaak onderhevig; dezelve wordt door hun op feest- en werkdagen gedragen, ja zij leggen die niet af, ook als zij ſlapen. Hunne beenen en voeten blijven daar tegen altijd ongedekt en ongeſchoeid. Hun hoofd dekken zij ſomtijds met eenen hoed. —— De kleeding der vrouwen vordert geen meer toeſtel. Zij dragen eenen dergelijken, maar langeren borstrok, als de mans, dien zij ook met eenen gordel om den middel vastſluiten. Nog dragen zij eenen, van voren vastgeknoopten, ſchoudermantel, onder welke dragt hare beenen altijd ongedekt zijn, als mede het hoofd, waarop zij het haar met een lint zamenbinden.

Dit echter is de dragt der gemeenſte *Indianen*. De voornamere onder hun weten aan borstrok en mantel, welken zij over lin-

Digitized by Google

nen ondergoed dragen, eene bevalliger snede te geven, ook dekken zij het hoofd en hebben schoenen aan de voeten (1).

De smaak voor zoete spijs is algemeen bij deze menschen. Kleine zuikerbroodjes, bij een stuk kaas en brood gebruikt, is een maaltijd, dien zij boven warme spijs verkiezen. Men gebruikt 'er echter het vleesh van osſen, schapen en varkens, door de *Spanjaarden* in die gewesten ingevoerd, en van het wild, het welk 'er landeigen is (2); ook is de *maïs* 'er het dagelijkſche brood. Zij roosten de *maïs*, malen ze tot meel, en gebruiken ze alzoo zonder verdere bereiding met lepels. Bij elke mondvol van dit drooge meel behoeven zij eene teug vocht: na twee of drie lepels vol gebruikt te hebben, drinken zij nog een goed deel *Chia* of ook wel eenvoudig water toe, en achten zich dan verzadigd en verkwikt, als hadden zij den besten maaltijd genoten (3).

Veel meer zijn zij op sterke dranken gezet, en veel onmatiger zijn zij in derzelver ge-

(1) ULLOA D. I. bl. 251—253. B. V. H. 5.
(2) ULLOA D. I. bl. 274. B. V. H. 7.
(3) ULLOA D. I. bl. 371. B. VI. H. 4.

Digitized by Google

gebruik. Brandewijnen van ſuikerriet of koorn gemaakt, dien zij *Chia*-drank noemen, brengen dikwijls hunne hoofden aan het hollen, en doen verlerleije ongeregeldheden ontſtaan, waar voor de eenvoudigheid hunner leefwijze hun anders kon ſchijnen te beveiligen (1)

Hij, die eenen plegtigen maaltijd geeft, bereidt eenen aanzienelijken voorraad *Chia*, zoodat hij voor elken gast op eene kruik van dertig ſtoop rekent. Voor zijne woning rigt hij den disch aan, die ſlechts van eenige gekookte wilde kruiden en van *Camcha* of gebraden *maïs* voorzien is. Naauwelijks zijn de gasten aangezeten, of de vrouwen bieden den mans ruime teugen uit calebasſchillen aan, het welk zij herhalen, tot dat de drank zijne werking begint; dan ſpelen eenigen op de trommel en het fluitje, waarna de overigen zich in ongeregelden dans mengen. Tusſchen beide zingen de vrouwen eenige liedjes, maar vooral worden de teugen uit hare calebasſen dikwijls herhaald. Onbekwaam, om het langer op den been te houden, rollen en liggen zij on-

(1) ULLOA D. I. bl. 256, 257. B. V. H. 5.

onder een, zonder aan de minste welvoegelijkheid of betamelijkheid te denken. Ontnuchterd hervat men het zelfde leven, het welk dagen achter een duurt, zoo lang 'er voorraad voorhanden is, of liever tot dat de Priesters zich de ongeregeldheid aantrekken, en dezelve doen eindigen door het ledig gieten der kruiken. De gasten echter eerbiedigen deze tusschenkomst zoo weinig, dat nu elk van zijn eigen huis den voorraad haalt, welken hij heeft, en met denzelven dezelfde onmatigheid hervat, die echter niet lang kan duren, wijl hunne verslaafdheid aan den sterken drank zelden grooten voorraad voor dagelijksch gebruik kan bewaren (1).

De wijze, om hunne dooden te betreuren, bestaat al mede in schandelijke zwelgerij. Het sterfhuis is als opgevuld met kruiken. Uit dezelven verzetten zich niet slechts de nabestaanden geduriglijk den rouw, maar nemen de genoodigden ook het allerhartelijkste deel, terwijl zij alle voorbijgangers van beide kunne dringen en roepen, om

(1) ULLOA, D. 1. bl. 369, 370. B. VI. bl. 6.

Digitized by Google

om toch mede ter eere van den overledenen en ten bewijze van leed over zijnen dood den mond te zetten aan den *Chia*-beker. Ook deze lijkplegtigheid duurt vier, vijf en ſomwijlen meer dagen, of liever zoo lang ook hier de voorraad ſtrekt van drank, waarom het toch wel eigenlijk te doen is bij alle deze rouwbeklagers (1).

Hunne woningen beſtaan in eene ſchuur of loots, in wier midden het vuur aan ligt, en waarin zij, benevens hunne huisdieren, als honden, waarvan zij 'er doorgaans drie of vier hebben, een of twee varkens, hoenderen en ganzen, hun verblijf houden. Eenig weinig aardewerk van kruiken, potten en pannen maakt al hun huisraad uit. Hunne bedden zijn een of twee ſchapenvellen, op welke zij zich niet nederleggen, maar op de hurken zitten te ſlapen. Schoon hoenderen en ganzen hunne inwoners zijn, verkiezen zij dezelve nimmer tot ſpijs, noch verkoopen ze daartoe ooit, maar houden ze, even als de honden, tot hun gezelſchap en vermaak, en beweenen

(1) ULLOA D. 1. bl. 370, B. VI. bl. 6.

nen derzelver dood als van eigene kinders. Opmerkelijk is het, dat de kwaadaardigheid hunner honden tegen de Blanken en *Meſtiſen* gelijk ſtaat aan die der honden van de *Spanjaarden* tegen de *Indianen*; wederzijds ruiken deze dieren hunne vijanden op verren afſtand, en zouden ze verſcheuren, indien zij door hunne meesters niet werden wederhouden.

Er is in de *Indiaanſche* huizen geen ander licht, dan het geen door de deur inkomt (1).

De gemeenſte handwerken worden voor de *Indianen* overgelaten (1). Bij dezelven verwondert men zich over hun geduld, maar nog meer over hunnen tragen arbeid, daar de luiheid zoo eigen is aan hunnen aard, dat noch hun eigen belang noch dat van hunne meesters hun tot het werk kan drijven. De vrouwen echter munten verre boven hun uit in arbeidzaamheid, daar zij alles vervaardigen, het geen tot de kleeding en het voedzel betrekking heeft, het welk de *Indiaan*, op zij-

(1) ULLOA D. 1. bl. 368, 372. B. VI. bl. 6.

(2) ULLOA D. 1. bl. 251. B. V. bl. 5.

Digitized by Google

zijne hurken zittende, goedsmoeds aanziet, zonder op te ſtaan, ten zij hem eenige natuurbehoefte dringe. Om vrij te zijn van den verdwaalden reiziger den weg te wijzen, veinst hij zich niet te huis, terwijl beloften noch geſchenken hem kunnen bewegen, om hem een eind wegs te geleiden. Het vermaak alleen en de zwelgerij kan hun in beweging brengen. Den veldarbeid zelfs brengen zij niet verder dan tot de toebereiding van den grond, latende voor hunne vrouwen het zaaijen, wieden en oogſten over (1).

Het ontbreekt hun nogtans niet aan behendigheid, wanneer zij genegen zijn, dezelve te gebruiken, hetwelk blijkt op hunne jagt tegen de wilde dieren, welke zij te paard rijdende meester worden, door ze ſlechts eenen ſtrik over den kop te werpen (2).

De koelbloedigheid van hunnen aard maakt hun deze behendigheid zoo veel te zekerer. Deze koelbloedigheid verlaat hun niet, wanneer

(1) ULLOA D. 1. bl. 267, 268. B. VI. H. 6.

(2) ULLOA D. 1. bl. 378. B. VI. H. 6.

Digitized by Google

neer zij zich, in een ſtierengevecht, door den ſtier in de lucht laten werpen, noch ook wanneer zij tegen vijanden ten ſtrijd trekken. In het gevecht letten zij niet op het getal hunner tegenpartij noch op zijne wapenen; ook dat hunner dooden en gekwetſten ſchijnt hun onverſchillig (1).

Hun bijgeloof heeft misſchien het grootſte aandeel aan deze koelbloedigheid of liever redenloze onverſchilligheid. Onophoudelijk is men werkzaam, om hun met den geest des *Christendoms* eigen te maken; doch men vordert zoo weinig, bij hunne domme onverſchilligheid, dat den ijverigſten onderwijzer de moed ontzinkt, daar zelfs de krachtigſte voorſtellingen wegens een ander leven noch ook de dadelijke nadering van het uur des doods iets hoe genaamd op hunnen geest vermogen (2). De danzen, waarmede de *Indianen* den omgang van het hoogwaardige der *Roomſche* kerk vergezellen, en waarin zij de rollen van Enge-

(1) ULLOA D. 1. bl. 377, 378. B. VI. H. 6.

(2) ULLOA D. 1. bl. 373, 374, 376. B. VI. H. 6.

Digitized by Google

gelen willen vervullen, zijn zelfs zoo ſtrijdig met allen gevoel van godsdienstigheid, dat men zich waarlijk moet verwonderen, hoe de *Roomſche* kerk zich ooit zulk eene uitbreiding des *Christendoms* heeft kunnen aantrekken (1)

Deze ergernis wordt zoo veel te grooter, wanneer men op hunne gewone danzen ziet, welke meer eene zamenſtelling zijn van de ontuchtigſte gebaarden, dikwijls door daden achtervolgd, dan eene regelmatige en bevallige beweging des ligchaams (1).

De begrippen van kuischheid zijn ook zoo ruw of vreemd bij hun, dat zij liefst geene vrouw kiezen, welke aan andere mans niet alreeds heeft kunnen voldoen. Ook heeft 'er voor het huwelijk een bijſlaap gedurende drie of vier maanden plaats, na welken het huwelijk wordt voortgezet, of ook wel nagelaten, want het plegtig ingezegend huwelijk wordt alleen verbindend door hun geacht. Dikwijls heeft bij hun eene overſpelige verwisſeling van mans en vrouwen plaats. Ook brengt hunne dron-

(1) ULLOA D. 1. bl. 247, 248. B. V. H. 6.
(2) ULLOA D. 1. bl. 256. B. V. H. 5.

Digitized by Google

dronkenſchap niet zelden bloedſchande bij hun voort: maar gelijk hun niets weder-houdt in hunne woeste begeerlijkheden; zoo ſchijnt ook geen bedwang of geweld in ſtaat, hun te beteugelen of te verbeteren, daar zij weinig geven om hun leven, geene ſchande tellen en zich tegen lijfſtraf verharden (1).

De vrouwen paren doorgaans eenen zachten aard met een aanvallig voorkomen. Geheel onder haar opzigt wordt de opvoeding der kinders gelaten, welke aan haar echter zoo weinig is toevertrouwd, dat 'er de kinderbederfkunde veel eer een geregeld ſtelzel geworden ſchijnt (2)

In het algemeen ſpreken deze *Indianen*, die in geene ſtad of groot vlek geboren zijn, hunne eigene taal, die zij *Quichua* noemen en reeds door de *Inca's* in de geheele uitgeſtrektheid van hunne uitgebreide heerſchappij was vastgeſteld. Sommigen van dezen verſtaan de *Spaanſche* taal zeer wel, maar zijn zelden beleefd genoeg, om anders dan in hunne eigene taal te antwoorden.

(1) ULLOA D. I. bl. 374, 375. B. VI. H. 6.
(2) ULLOA D. I. bl. 255. B. V. H. 4.

Digitized by Google

den. De inwoners der ſteden en groote dorpen, daartegen, antwoorden in het *Spaansch*, zelfs als zij in hunne eigene taal worden aangeſproken (1).

Deze onderſcheiding tusſchen de bewoners der ſteden en dorpen en die der meer afgezonderde ſtreken brengt ons tot de verdere uitzonderingen, welke 'er, ter eere van deze natie, te maken zijn omtrent de meeste bijzonderheden van derzelver karakter en zeden. Al, namelijk, wat wij tot dus verre gezegd hebben, betreft het gros dezer natie, het welk in de diepſte vernedering leeft, maar niet die edelen onder dezelve, die zich door eigene geeſtkracht en werkzaamheid uit dezelve weten te verheffen. Aan dezulken ontbreekt het, ter eere der menschheid, niet, ondanks het ſchriklijk en algemeen geweld der onderdrukking van den menschlijken geest door overheerſching. Neen, ſchoon de geest des overigen volks geheel is ter neder gedrukt tot volſlagene onverſchilligheid voor eer en ſchande, voor hoop en vrees, voor ſchade en voordeel, en zich de gevoeligheid van het hart hier

(1) ULLOA D. I. bl. 372.

Digitized by Google

hier, bij gebrek aan voorwerpen onder natuurgenooten, die dezelve waardig zijn, op huisdieren hecht, en zich de menschheid zelve, als het ware, tracht te bedwelmen door ſterke dranken voor het duldelooze gezigt harer diepe vernedering; zonder dat de kwalijk begrepen, de opgedrongen, en daarom werkelooze godsdienst eenige vertroosting of eenig vermogen voor haar heeft, ontbreekt het geenszins aan dezulken, die hunne menſchen waarde weten te handhaven boven alle vernedering en onderdrukking. — Dezen, zelve afkeerig van de ondeugden, die alleen de armoede laag en verachtlijk maken, laten zich in de opvoeding hunner kinders door beginzelen van betamelijkheid geleiden, en maken zelve beter gebruik van het onderwijs, het welk hun de Prieſterſchap verleent. Bij hun neemt de beſchaving toe; zij lezen en ſchrijven en oefenen zich in allerleije handwerken; hunne geestvermogens ontwikkelen zich; zij zijn naarſtig en bekwaam, en worden bij uitſtekendheid de geleerden hunner natie genoemd; de kennis der *Spaanſche* taal voornamelijk geeft hun aanleiding tot eenen ſchat van nieuwe kun-

dig-

Digitized by Google

digheden; de genees- en heelkunde is zelfs een bijzonder vak hunner kunstoefening; hunne bekwaamheid hier in en ook in verſcheidene handwerken maakt hun gemeenzaam in *Spaanſche* huizen; de waardij van hun karakter verwekt aldaar onderſcheiding en hoogachting, en beiden doen hun, langs oneindig korteren weg, dan die der gevoelverſtomping hunner landgenooten, de verlorene grootheid hunner voorouderen vergeten, en, onderworpen aan de hoogere beſchikking van hun lot, het meeste voordeel trekken van hunnen tegenwoordigen toeſtand (1). — Veel liever zouden wij deze *Indianen* in alle hunne zeden en gebruiken hebben beſchreven: maar de geringheid van hun aantal, hoe zeer hetzelve ook mogt kunnen vermeerderd worden door betere ſchoolinrigtingen van het *Spaansch* Beſtuur en door geſchikter Godsdienſtig onderwijs vooral, heeft ons verpligt, dit volk te ſchetzen, zoo als het meer algemeen op den *Peruaanſchen* bodem, bijzonderlijk in de *Audientie* van *Quito*, voorkomt.

Tot

(1) ULLOA D. I. bl. 378—380. B. VI. H. 6.

Tot 'dat gros behooren dan ook de beide inwoners van *Quito*, die huiswaards keeren, na ter ſtede geweest te zijn. Zij zijn alzoo, als een *Indiſche* boer en eene gemeene *Indiſche* vrouw, door ULLOA voorgeſteld. De vrouw heeft haar korfje ter markt ledig verkocht, de man den zak over zijnen ſchouder met voorraad gevuld. Terwijl nu het oplettend en oordeelkundig oog derzelver houding en gelaat, kleeding en geheel voorkomen vergelijkt met de daarvan gegevene beſchrijving, kan de geest zich niet wederhouden van de herinnering, aan het geen de *Peruanen* waren voor de komst van PIZARRA.

Het oude rijk van *Peru* heeft vierhonderd jaren voor de *Spaanſche* overweldiging beſtaan. Bij gebrek der ſchrijfkunst is deszelfs geſchiedenis echter weinig bekend. De *Quipo's* of knoopkoorden van verſchillende kleur, welke men bij de *Peruanen* vond, ſchijnen meer rekentafels, dan geſchiedbundels, geweest te zijn. Het Bewind van hunnen burgerſtaat was godsdienſtig, hebbende eenen *Inca* aan het hoofd, wiens woord als eene godſpraak werd geacht. Zijn ganſche geſlacht was heilig en onthield zich

J. Kuyper, delin. L. Portman, sculp.

INWONERS VAN QUITO.

Digitized by Google

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS.

Digitized by Google

zich van alle vermenging met anderen. Hetzelve trouwde onderling, des noods tusschen broeder en zuster, en werd geacht, onder een bijzonder toevoorzigt der Godheid te staan en *Kinderen der zon* genoemd. Het gezag van den *Inca* was alzoo onbepaald, en de burgerlijke gehoorzaamheid een godsdienstpligt. Het Bewind behoefde dus ook geene andere dwangmagt, zijnde eene franje van 's Vorsten tooizel genoegzaam, om, op derzelver vertooning, leven en dood te onderwerpen aan zijne zendelingen. Op alle misdrijven stond dan ook, als op gelijke heiligschennis, de doodstraf.

De Godsdienstbegrippen der *Peruanen* waren echter van zachten aard. De zon was het voorwerp hunner aanbidding; in welke vereering de maan en sterren volgden. Nooit bezoedelde eenig menschenbloed de altaren, door hun voor het weldadige licht gesticht, waar aan zij het vuur, eenige huisdieren en hunne keurigste kunstwerken offerden.

De zachtmoedigheid van hunnen godsdienst verspreidde haren invloed over het ganssche burgerlijk bestaan. Men gehoorzaamde in den *Inca* de Godheid zelve met kinderliefde

Digitized by Google

meer, dan wel met ſlaafſche vrees, terwijl de *Inca* zelf ſteeds gedachtig werd gehouden, dat hij eene weldadige Godheid vertegenwoordigde.

Hunne oorlogen waren min wreed, dan die van andere *Americaanſche* volkeren: men nam de verwonnene volkeren als bondgenooten aan, welke men onderwees in den zonnedienst, terwijl men derzelver afgodsbeelden in zegepraal wegnam.

De *Peruaanſche* grond was verdeeld in drie deelen, het eene tot onderhoud van den zonnedienst, het andere tot onderhoud van den *Inca* en het openbaar Bewind, het derde en voornaamſte tot onderhoud des volks geſchikt. Elk burger had aan hetzelve zijn aandeel als aan leengoed, waarover jaarlijks eene nieuwe verdeeling ging naar den rang, talrijkheid en behoefte der huisgezinnen. Gezamenlijk werd al de grond door alle de ingezetenen onder openbaar opzigt bearbeid, het welk eene algemeene verbindtenis der burgers onderling en aan den vaderlandſchen grond voortbragt.

De Standen waren onderſcheiden. 'Er was een talrijke ſtand van dienstbare perſo-

ſonen, in woning en kleeding verſchillende van de vrije, die echter nog niet werden toegelaten tot eenig ambt of erfelijke waardigheid; dit was alleen vergund aan de edelen, aan wier hoofd de Zonnekinderen ſtonden.

De landbouw was, onder het openbaar toevoorzigt, zeer wel geregeld en wist zich zelfs den ongeſchiktſten grond door welbeſtuurden arbeid en mesting dienstbaar te maken; evenwel kende men de ploeg niet. De voorraadſchuren van de *Inca's* waarborgden ſteeds voor eenen kwaden oogst. Mans en vrouwen oefenden den landbouw: zelfs de Zonnekinderen namen aan denzelven eenig deel.

Zij bouwden vierkante huizen van, in de zon geharde, ſteenen: maar hadden in dezelve geen vengſters en zeer lage ingangen. Derzelver duurzaamheid overtrof ver derzelver eenvoudigheid: nog heden zijn 'er huizen van dien tijd aanwezig. De overblijfzels van hunne tempels en paleizen geven zoo min, als deze gebouwen, een groot denkbeeld van hunne bouwkunde. Zij wisten niet veel hooger dan twaalf voet boven den grond te metzelen, en toonden zoo

Digitized by Google

weinig ſmaak als bekwaamheid in dit vak. Grooter lof verdienden hunne geplaveide wegen, ſchoon ſlechts vijftien voet breed en weinig beſtand voor zwaar gebruik. Over de rivieren behielp men zich met eene brug van touw, wanneer zij niet te wijd noch te diep waren: anders moest een vaartuig het gebrek van bruggen vervangen. De vaartuigen voerden mast en zeil, waarmede men wist te wenden en te keeren.

Het goud en zilver haalden zij door wasſching en delving uit de aardſtof en den grond: beiden louterden zij ook van alle vreemde beſtanddeelen en bearbeidden het op eene wijze, wier kunstwaarde de kostbaarheid der ſtof overtrof. Ook ſpiegelden zij zich in gepolijste ſteenen, maakten aarden vaten van velerleije gedaante, en wisten het koper tot nuttig gebruik te harden.

De beſchaving echter was bij hun nog maar tot eene geringe hoogte. *Cuzco* was de eenige Stad, die dezen naam verdiende. Elders leefde men in afgezonderde verblijven, of in kleine gehuchten. Dit hield hunne maatſchappij aanmerkelijk in beſchaving terug, en ſtond ook aan hunne kunstvorderingen zeer in den weg, daar dus elke

Pe-

Digitized by Google

Peruaan zelf ſchier in alle zijne behoeften en noodwendigheden moest voorzien. Bij gebrek aan ſteden en bij deze eigene voorziening in al het noodige, had 'er ook geen handel of genoegzame gemeenſchap plaats tusſchen de deelen van het wijduitgeſtrekte rijk. Zij waren alzoo ook zeer achterlijk in de krijgskunst, het welk hun, ſchier zonder wederſtand, aan vreemd geweld onderwierp, en alle gelegenheden tot herſtel der vrijheid bij hun liet verloren gaan.

De weinig gevorderde ſtaat hunner beſchaving bleek al mede uit de twee volgende bijzonderheden. Bij den dood van eenen *Inca* of van andere voorname perſonen, werd een groot aantal hunner ſlaven bij derzelver uitvaart ontzield en bij hun begraven, ten einde hun met waardigheid te kunnen dienen in het andere leven. Schoon ook bekend met het gebruik van vuur tot ſpijsbereiding, waren zij gewoon, hun vleesch en visch geheel raauw te eten (1). Evenwel hadden zij ook reeds hunne Wijzen, die treur-

(1) ROBBERTSON *Hiſtoire de l'Amerique.* L. VII. T. IV. p. 60—94.

Digitized by Google

treur- en blijſpelen zamenſtelden voor hunne feestdagen, wanneer dezelve werden uitgevoerd door de aanzienelijkſte perſonen.

Deze menſchen, die op den weg der beſchaving in vergelijking met de *Mexicanen* nog niet ver, maar toch in vergelijking met zoo vele andere onbeſchaafde volkeren reeds aanmerkelijk, waren gevorderd, en van wier zachte zeden een ſtille en zekere voortgang op denzelven was te wachten, werden door hunne overweldigers uit hunne vreedzame huizen en van hunne verrukkelijke vlakten en heuvelen ter nedergeworpen in de mijnen, van *Potoſi* vooral, die bij derzelver opening negentigduizend menſchen als levendig begroeven, waar van het zevende gedeelte uit *Peruanen*, de overigen uit *Spanjaards*, beſtonden. Deze ellendige mijnwerkers verwisſelden den zuiverſten dampkring en het glansrijkſte zonlicht met de verderflijkſte uitwaſemingen, die terſtond droefheid en maagpijn wekten, en met eene duisternis, die door het onophoudelijk fakkellicht een eeuwige nacht ſcheen. De ſchatten, die zij 'er opdeden, vorderden geweldige hamerſlagen ter bemagtiging en druk-

drukten de ſchouders, die ze wel tweehonderd en vijftig voeten hoog moesten opdragen langs ſlaphangende ladders, welke onophoudelijk op en af werden beklommen, met een gewigt van vijf en twintig ponden. Deze vracht werd nog aanmerkelijk bezwaard omtrent de helft dezer eeuwe, door de ontdekking van het *Platina*, of witte goud, het welk in evenredigheid der zwaarte tot het goud ſtaat als 21 tegen 19. En wat won *Europa* bij de bemagtiging van alle deze ſchatten? — Indien men hier op niet wil antwoorden, alle de gruwelen der omkoping en alle de ondeugden der dartelheid en des hoogmoeds; men moet ten minſten erkennen, dat de vermeerdering van het goud en zilver de vermindering tevens was van beider waarde, en alzoo ſlechts den last veroorzaakte van moeilijker berekeningen en grootere natellingen. Oneindig heilrijker, — indien het geene misdaad geacht moet worden, hier aan eenige vergelijking hoegenaamd te denken, — was de aanwinst van den *Peruaanſchen* bast, *Quinquina* genaamd, voor de herſtelling en verſterking van het ligchaam. Op de bergen van *Quito* hoort vooral de boom te huis,

Digitized by Google

huis, met dien weldadigen ſchors bekleed, wiens onvolprezene werking, volgends oude *Peruaanſche* overleveringen, door het toeval ontdekt werd, hebbende in eene aanſtekende koortsziekte het water van een klein poeltje, waarin eenig hout dezer boomen gevallen was, aan de zieken, die van hetzelve gedronken hadden, zijne kracht doen blijken (1). Mogt de waarſchuwing van ULLOA niet maar al te gegrondworden bevonden, dat het middel, om den kina-bast te krijgen, eeniglijk in het gedurig kappen dier boomen beſtaande, eenmaal gebrek aan denzelven zal veroorzaken. Hij zaait zich zelf wel zoo rijkelijk, dat men ganſche bergen met dezen boom, die met onzen kerſenboom in groei en in geſtalte vergeleken wordt, overdekt aantreft: maar dat deszelfs wasdom niet evenredig is aan dezelfs weghakking, ſchijnt eene zeer zorgelijke ondervinding nu reeds te laat te leeren (2).

(1) SANÈ *Tableau Historique des peuples* T. II. p. 477—479. CHOMEL *Huishoudelijk Woordenboek.*

(2) ULLOA D. I. bl. 302. B. VI. H. 2.

PA-

Digitized by Google

PATAGONERS.

De zuidhoek van *America* is voor het eerst in den jaare 1520 omgezeild van FERDINAND MAGELLAAN door de zeeengte, die denzelven van het *Vuurland* ſcheidt en zints naar zijnen naam genoemd wordt (1). Deze alleruiterſte kust van het vaste land der Nieuwe wereld en eenige eilanden, die voor dezelve liggen, worden bewoond door menſchen, aan wien MAGEL-

(1) PREVOST *Hiſtoriſche beſchrijving der Reizen* enz. D. XVII. bl. 4, 5.

Digitized by Google

GELLAAN het eerst den naam van *Patagoners* heeft gegeven. Deze naam zou, volgens HARRIS, door hem gekozen zijn, om dat de geſtalte dezer menſchen vijf ellebogen of zeven voet en zes duim hoogte had, ſchoon 'er tevens verhaald wordt, dat deze zeeman hun ſlechts met het hoofd tot den middel kwam, het welk indien hij ſlechts vijf voet of vijf voet en twee duim lang was geweest, voor hun eene lengte van acht en een halven voet zou gegeven hebben (1). Dezelfde blijkbare onnaauwkeurigheid, vergrooting en verkleining heeft zints dien tijd deze menſchen gemaakt tot voorwerpen van allerleije vertelzels en gisſingen, ja ze ſchier tot fabelachtige wezens hervormd, even als de *Centauren* van den ouden tijd; tot dat eindelijk in de laatſte helft

(1) BUFFON *Nat. Hist.* D. XVIII. bl. 283. De naam van *Patagoner* is, indien hij van het *Grieksch* zal ontleend zijn, geheel verkeerd genoemd. Dezelve zou *Pentagoner* moeten zijn, om iet te beteekenen: maar dan nog is *Pentagoon* een *vijfhoek*. Misſchien heeft dezelve moeten zijn *Pentagkoon* of *Pentankoon*, het welk eene lengte van vijf elleboogen zou kunnen beteekenen, uit πεντε en ἀγκων zamengeſteld.

Digitized by Google

heeft der vorige eeuw eene naauwkeuriger opgave aan de natuurlijke geſchiedenis van den mensch, ten aanzien der *Patagoners*, meer voldaan heeft.

De ligging van dezen ſcherpen zuidhoek des vasten lands, tusſchen de *Atlantiſche* en *Stille zee*, geeft aan deszelfs luchtſtreek eene koude, welke onevenredig is aan den graad der Zuiderbreedte, op welke zij ligt, en wiens gematigdheid wij in ons land op gelijke Noorderbreedte gevoelen (1).

De gelegenheid des lands heeft geen belang genoeg gehad voor de zeevaart of den handel, om 'er eenige ſtichting aan te leggen: zelfs heeft men de geſteldheid van deszelfs grond, ja deszelfs ganſche natuurlijke geſchiedenis ſchier, geene opmerking waardig geacht. Men vindt eenig gewag gemaakt van de paarden, honden, rhebokken en ſtruisvogels, die men 'er gezien heeft.

De paarden worden opgegeven als maar veertien hand hoog, zoo mager en onoogelijk van gedaante als klein van geſtalte, doch ſnel van loop en wel getemd (2).

De

(1) WALLIS *Reize* bl. 62.

(2) BIJRON *Reize* bl. 12. COMMERSON bij BUFFON D. XVIII. bl. 278.

Digitized by Google

De honden worden almede klein genoemd (1). De *Guanaco* gelijkt in grootte, geſtalte en kleur naar den rhebok, maar heeft geene hoornen en een bult op den rug (2).

Men mogt in der daad wel in twijfel geraken, wat men te denken hadde van menſchen, omtrent wier lengte de onderſcheidene Reizigers niet minder dan vierentachtig duim verſchilden in derzelver opgave, loopende van 6 tot 13 voet (3): tot dat men eindelijk meer overeenſtemmende en meer gematigde berigten ontving, welke het nu ſlechts raadſelachtig laten, hoe men ter goeder trouwe ooit zoo verkeerd kon berekenen, of hoe en waarom men ter kwader trouwe zoo handtaſtelijk kon liegen. In het het jaar 1696 verbaasde zich FROGER reeds, hoe men hun tot reuzen van acht en tien voet vergroot, en ganſche emmers wijn doen

(1) FROGER bij PREVOST *Reize* D. XVIII. bl. 231.

(2) WALLIS bl. 59. ADAMS *Verzameling van Reizen* D. I. bl. 205, 266. De *Guanaco* is de *Lama* bij BUFFON D. XVIII. bl. 279.

(3) BUFFON D. XVIII. bl. 281.

Digitized by Google

doen verzwelgen had, daar zij hem voorkwamen als zeer sobere lieden, en niet boven de zes voet lang te zijn (1). In het jaar 1769 bevonden COMMERSON en BOUGAINVILLE ze almede van vijf voet en acht duim tot zes voet lang (2). Drie jaren later had WALLIS de langsten van dit volk gemeten op zes voet en zeven duim, doch ze gemeenlijk geschat op vijf voet en tien duim tot zes voet (3). BIJRON was de laatste der reizigers, die in het jaar 1764 nog gewaagde van de reusachtige gestalte eens Opperhoofds, dien hij wel niet durfde meten, maar toch berekende niet veel minder dan zeven voet hoog te zijn, en waar bij de overigen, zoo wel vrouwen als mans, niet veel kleiner van gestalte waren (4).

Na de grootste terugbrenging van de overdrevenste opgaven is dan toch gebleken, dat de *Patagoners* nevens de *Otaheiters*, met wien zij alzoo vrij naauwkeurig in

(1) Bij PREVOST D. XVIII. bl. 231.
(2) Bij BUFFON D. XVIII. bl. 278, 279.
(3) WALLIS bl. 60.
(4) BIJRON bl. 9.

Digitized by Google

in geſtalte overeenkomen (1), mogen geacht worden de kloekſte en ſterkſte menſchen te zijn, welken men nog kent.

Bij hunne zeer breede ſchouders, dik ligchaam en zwaar geſpierde leden, zijn zij welgemaakt van leest en bijzonder klein van handen en voeten. Hunne kleur wordt als donker koper opgegeven; hunne tanden zijn wit als ivoor. Hunne vrouwen waren in de oogen van BOUGAINVILLE bijna blank en vrij bevallig van voorkomen. Hun haar is lang, zwart en grof, maar ongekruld. Sommigen dragen ook knevels: dezelve zijn wel lang, maar niet dik.

De gezondheid van hun geſtel ſchijnt volkomen aan deszelfs ſterkte te beantwoorden en weinig verzwakking te lijden door den ouderdom, daar men gezondheid en ſterkte beide gevonden heeft in het gelaat en in de geſtalte van hoogbejaarde grijsaards.

Hunne volkrijkheid laat zich niet berekenen, daar men ze ſlechts in zwervende benden heeft gezien. BIJRON telde in die, welke hem ontmoetede, wel vijfhonderd, en merkte

(2) Zie D. I. bl. 3.

Digitized by Google

te 'er vele zeer oude mannen onder op (1).

De kleeding dezer menſchen is de vacht van de *Guanaco* of *Lama* en ook van de *Sorillo*, die eene ſoort van ſtrikdier is. De ruige zijde van de huid wordt binnenwaarts gedragen. Van dezelve ſlaan zij zich eenen mantel over de ſchouders, dien zij met eenen gordel om het lijf vastmaken, maar welks bovenſte gedeelte zij gemeenlijk achter over laten hangen, ſchoon de ſtrenge koude hun de uiterſte zorgvuldigheid hier tegen ſchijnt te bevelen. Eenigen zorgen daar voor ook beter, door in een vierkante lap ſtof of laken, van gevlochten *Lama*-wol, een rond gat te ſnijden, waardoor zij het hoofd ſteken. Nog dragen zij eene lederen broek, die echter ſlechts hunne ſchaamdeelen dekt. Aan de beenen hebben zij halve laarzen, van de vreeg tot de helft van het been komende, zonder voetzool, doch van achteren onder den hiel doorgaande. Het haar dragen zij met catoenen draden opgebon-

(1) COMMERSON en BOUGAINVILLE bij BUFFON D. XVIII. bl. 278, 279. WALLIS bl. 60. BIJRON bl. 10.

gebonden; waar bij hunne eenige opſchik beſtaat, in zich het aangezigt met roode verf te beſchilderen, waar over ſommigen witte en zwarte kringen rondom de oogen en nog andere figuren teekenen (1)

De dragt der vrouwen ſchijnt zich in geenen deele te onderſcheiden van die der mans. De blankheid van huid toont wel hare onthouding aan van alle beſmeerzel derzelve: zij echter vinden geen minderen ſmaak in zich met verſcheidene ſtrepen, figuren en kringen te beſchilderen, dan de mans; inzonderheid ſchijnen zich de jonge meisjes aan zwart gemaakte oogleden te willen onderſcheiden.

Geene mindere ridderesſen dan de mans ruiters zijnde, verwezenlijkt zich de *Centaurus* der ouden bij dit volk, het welk men ſchier altijd te paard heeft gezien, en waar aan waarſchijnelijk de wijdverſchillende opgaaf zal te wijten zijn der onderſcheidene reizigers, die hetzelve op eenen afſtand gezien en, bij de onverwachte verſchijning van

(1) WALLIS bl. 60. BOUGAINVILLE bij BUFFON D. 18. bl. 279. BIJRON bl. 9, 10. ADAMS D. I. bl. 265, 266.

Digitized by Google

van een te paard rijdend volk, den ruiter en het paard voor ééne geſtalte genomen zullen hebben.

De paarden zijn gezadeld met vierkante kusſens, even als onze jaagpaarden, en worden door mans en vrouwen ſchrijlings bereden. Een houten gebit, waaraan een lederen toom is vastgemaakt, beſtiert derzelver gang, die de mans weten aan te prikkelen door ſporen, uit eene houten pen beſtaande en aan de hielen hunner halve laarzen vastgezet (1).

Meestal ter jagt gaande of ten minſten ſteeds ter jagt toegerust, vindt men ze doorgaans omringt van eenige honden en voorzien van eenen dubbelden ſlinger, die hun in den gordel hangt. In dezen ſlinger, van eenen darm te zamen gedraaid, hangt aan weêrseinden een ronde ſteen. Zij nemen een dier einden in de hand, draaijen zich daarbij den ſlinger eenige keeren boven het hoofd zeer ſnel in de rondte, en laten hem daarna los. Zelden mist hij het

(1) WALLIS bl. 60. BYRON bl. 12, 13. ADAMS D. I. bl. 264. COMMERSON bij BUFFON D. XVIII. bl. 278.

Digitized by Google

het doel, hetwelk meestal eene *Lama* of ſtruisvogel is, dien hij tusſchen de pooten draait, zoo dat hij de zekere prooi van den jager worde, ſchoon op eenen afſtand van tweehonderd ſchreden. Zij bedienen zich ook van pijlen, met ſpits geſlepene vuurſteenen bezet (1.)

Hunne woningen beſtaan in hutten of liever windſchermen van, in den grond geſtokene en door elkander gevlochtene, takken van boomen, in de gedaante van eenen halven kring ter nedergezet. Al hun gereedſchap ſcheen ook eeniglijk te beſtaan in bijlen van ſcherpgeſlepene ſteenen, zonder dat men beſpeuren kon, dat zij eenige kennis hadden aan ijzer. Hunne vaartuigen zijn kleine *Cano's*, van boomſchors vervaardigd (2.)

Men heeft hun raauw vleesch zien eten en daar bij zoo weinig reinheid in acht nemen, dat de pens van eenen ſtruisvogel, ſlechts het binnenst buiten gekeerd en een weinig afgeſchud, voor hun eene lekkernij ſcheen.

Aan

(1) WALLIS bl. 60. ADAMS D. I. bl. 266. FROGER bij PREVOST D. XVIII. bl. 231.

(2) FROGER bij PREVOST D. XVII. bl. 231.

Digitized by Google

Aan boord van WALLIS aten zij gretig van alle ſcheepskost, die hun werd voorgezet: maar wilden zij geenen ſterken drank gebruiken. Ook de rooktabak ſcheen niet van hunnen ſmaak te zijn, ſchoon zij denzelven proefden (1.) Het verſche water zelf is hun, die zich bij gebrek daarvan op hunne kust aan brak water gewennen, walgelijk (2).

De zon en maan zijn de voorwerpen van hunnen eerdienst. De maan inzonderheid ontvangt hunne diepſte hulde; zijnde de dag harer vernieuwing bij hun een feestdag. Op denzelven vereenigen zich alle hunne gezinnen en danzen rondom hunne hutten, zich met alle teekenen van vreês en ſmart nederwerpende, wanneer haar gelaat door eene wolk voor hun verborgen wordt. Een grijsaard van de kloekſte geſtalte geleidt, onder den naam van *Pacha-choui*, hunne reijen (3). Doorgaande Godsdienſtigheid ſchijnt

(1) WALLIS bl. 61. ADAMS D. I. bl. 266.

(2) St. SAUVEUR *Tableaux des peuples de l'Amerique.* p. 41, 42.

(3) St. SAUVEUR p. 42.

Digitized by Google

ſchijnt ook aan hun karakter eigen te zijn en voornamelijk in plegtig gezang te beſtaan, want alzoo ontmoeteden zij BYRON, alzoo kwamen zij bij WALLIS aan boord en verlieten hem ook weder. Hun gezang echter had meer van het huilende, dan van het vrolijke (1).

De vrouwen zijn bij hun met de ganſche zorg voor het gezin belast. Bij haren arbeid ter geboorte eens kinds worden zij aan zich zelve overgelaten; eerst dan, wanneer het kind in *Lama*-vellen opgebakerd en op een plankje vastgebonden is, verſchijnen de mans en nabeſtaanden.

Hunne lijken worden zorgvuldig in eene paardehuid gewikkeld en bij de begraving met een zwaren last van ſteenen overdekt, opdat zij niet weder opſtaan en de levenden verſchrikken. Zoo heeft men ook eenige dagen in het jaar, die men als gedachtenisdagen der dooden viert, en op welke men hun bidt, van toch de rust der levenden niet te komen ſtoren (2).

De aard dezer menſchen valt aanmerkelijk in

(1) BYRON bl. 10. WALLES bl. 61, 62.
(2) St. SAUVEUR p. 42.

Digitized by Google

in de hand bij de verſchrikkelijkheid van hun voorkomen. Men bevond hun gul, gemeenzaam en gastvrij, ſchoon men huiverig bleef, om bij hun te overnachten. Zij boden BYRON hunne paarden aan, om met hun ter jagt te rijden, en noodigden hem, om in hunne hutten te komen eten en ſlapen. Even gaarne wilden ze weder aan boord blijven bij WALLIS. Een blijk van hunnen vreedzamen, ſtillen en geregelden aard bemerkte men bij eene uitdeeling van geſchenken: ſchoon men niet in ſtaat was aan allen iet te geven, wachtede elk zeer geduldig, op de plaats hem aangewezen, het aandeel af, hetwelk hem gegeven werd. Van zoo vele nieuwigheden, als hun op *Europeſche* bodems moesten voorkomen, troffen 'er maar weinige hunne oplettendheid en wekten 'er nog minder hunne verwondering. De varkens, ſchapen, kalkoenen en hennen trokken hunne aandacht het meest; waarna hun de ſpiegel verſcheidene vreemde geſtalten deed aannemen, in welke zij nu eens naderden, dan eens terugliepen, ſomtijds ernſtig, daarna in gelach uitſchaterende. Voorts waren zij onderling de grootſte ſnappers en bezat hunne tong

Digitized by Google

eene buigzaamheid, die gereedelijk verſcheidene *Engelſche* woorden uitſprak. BYRON vond eenige *Europeſche* verſierſels bij hun: WALLIS zag, dat zij met de werking van het buskruid bekend waren.

De beſchrijving zelve dezer menſchen door de onderſcheidene reizigers en derzelver afbeelding naar FROGER bij PREVOST (2), vergeleken met die bij St. SAUVEUR, hebben ons tot de nevensgaande voorſtelling in ſtaat geſteld (3).

(1) BYRON bl. 11, 12. WALLIS bl. 61.
(2) PREVOST D. XVIII. bl. 231. Afbeeld.
(3) St. SAUVEUR *Peuples de l'Amer.* Pl. N. 10.

DE

PATAGONERS.

Digitized by Google

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS.

Digitized by Google

VUURLAND.

De *Straat van Magellaan* ſcheidt dit eiland van den uiterſten zuidhoek van *America*. De vermaarde zeereiziger, wiens naam deze engte draagt, heeft het in het jaar 1520 ontdekt en *Tierra del Fuego* genoemd naar de vlammen, die hij 'er des nachts zag opgaan, het zij uit den vuurberg in deszelfs zuider gedeelte, het zij ſlechts van de vuren der inwoners. In 1616 vond onze landgenoot LE MAIRE den zuidlijken doortogt tusſchen dit eiland en het *Statenland*, gelijk hij het noemde, en aan wiens zui-

Digitized by Google

zuider uithoek hij den naam gaf van *Hoorn*, zijne geboorteſtad.

De ligging van het *Vuurland* ſtrekt zich uit van 52° 36′ tot 55° 36′ Zuider Breedte en van omtrent 65° tot omtrent 75° Lengte bewesten *Greenwich* (1). Men heeft hetzelve weleer beſchreven als geheel van hout ontbloot en met ſneeuw bedekt, maar COOK, die het bezogt in Louwmaand van 1769 en van 1775, zag in dat jaargetijde, het welk de zomer is van het zuider halfrond, reeds van verre uit zee het geboomte, en vond wel eenige plaatſen, waar nog ſneeuw lag, doch de zijden der heuvels en de zeekust met een ſchoon groen bedekt.

De heuvels zijn wel hoog, maar kunnen den naam niet dragen van bergen, ſchoon derzelver kruinen kaal zijn. In de valeijen ligt de aarde tot eene aanmerkelijke diepte en aan den voet van ſchier alle heuvels zijn beekjes, wier water wel wat roodachtig, maar niet onſmakelijk, is (2).

De

(1) Zie de kaart bij COOK *Reize rondom de waereld.* D. VII. bl. 143. N. XXIV*.

(2) COOK D. I. bl. 96, 97.

Digitized by Google

De grond was in dat jaargetijde bewasſen met goed gras, en leverde eene verſcheidenheid op van onbekende planten. De boom die de winterbast voortbrengt, de beukenboom en eene ſoort van berken, wier ſtam van dertig tot veertig voet lang is en eene dikte heeft van twee tot drie voet middellijns, maken 'er het voorname geboomte uit. Wilde cellerij, lepelblad, witte en roode veenbeziën worden 'er in overvloed gevonden (1).

De koude der luchtſtreek ſtond toen zelfs in geene evenredigheid noch met de ligging, naar de onze aan de andere zijde van den middaglijn berekend, noch met het warme jaargetijde en het bloeijende plantenrijk op dezen grond. Dezelve deed den dood aan twee menſchen, die eenen kruidkundigen togt naar eenen der hoogſte heuvels waren gevolgd, maar die op den terugweg in ſlaap nedervielen en dood wedergevonden werden, hebbende zich niemand van hun gezelſchap durven wagen, om hun, geduurende de nacht,

(1) Cook D. I. bl. 65, 73, 93—95. D. VII. bl. 127. Parkinson *a Voyage to the ſouth ſea*. p. 9.

Digitized by Google

nacht, bij te blijven in eene zoo felle koude en bij zoo veelvuldige ſneeuwvlagen, dat elk voor het zelfde gevaar van verdooving, ſlaap en dood moest vreezen (1).

Zeekalven, zeeleeuwen en honden zijn de eenige viervoetige dieren, die COOK 'er zag. Van de honden merkte hij op, dat zij blaften, het geen de oorſpronkelijke honden van *America* niet doen. Zij zijn ſpitsooren, van twee voet hoog. Aan het voetſpoor echter heeft men gezien, dat ook andere en wel grootere dieren op dit eiland zijn (2).

De

(1) COOK D. I. bl. 74—76. 79—81. PARKINSON p. 8—10. Het is wel waar, dat hun de koude had bevangen op eenen hoogen berg, alwaar zij altijd veel ſtrenger is, dan in de vlakte, gelijk de vertaler van BUFFON aanmerkt: (*Nat. Hiſt.* D. XVIII. bl. 293.) doch deze aanmerking kan hier maar weinig afdoen, daar COOK de hoogſte heuvels naauwlijks bergen wil genoemd hebben. (D. I. bl. 97.) Meer geldt hier de aanmerking van FORSTER, beſluitende uit de waarnemingen, met de *Thermometer* op *Falklands eilanden* gedaan, dat de koude in den winter niet naar evenredigheid van de zomerwarmte toeneemt. — Bij COOK D. VII. bl. 393.

(2) COOK D. I. bl. 92, 93. PARKINSON p. 8.

Digitized by Google

De watervogelen overtreffen 'er in verſcheidenheid en aantal de landvogelen zeer ver. (1). De *inſecten* zijn noch talrijk, noch lastig. Bij de ſneeuwbuijen verbergen zij zich: maar zoodra de lucht weder opklaart ziet men ze zoo vlug en ſterk, als de grootſte warmte ze ooit kon maken (2).

Waren de veelvuldige onbekende ſchelpen den natuuronderzoekers, die COOK vergezelden, opmerkelijk (3): LA PEROUSE merkte, bij zijnen doortogt van de *Straat le Maire*, de walviſchen op, die hem omringden. Zij zwommen ſtatig voort op kleinen afſtand van zijn ſchip, en toonden dus, dat hun nooit eenig leed wedervoer. Naar zijn oordeel zouden zij nergens voordeeliger te beſtrijden zijn, dan aldaar, waar de ſchepen in goede baaijen konden ten anker liggen, voorzien van water, hout, gewas en zeevogelen, terwijl de ſloepen zich geene mijl zouden hebben te verwijderen, om de lading hunner ſchepen door walviſchvangst te vullen. De langdurigheid der zeereis

(1) COOK D. I. bl. 93. D. VII. bl. 125, 126.
(2) COOK D. I. bl. 93.
(3) COOK D. I. bl. 84.

Digitized by Google

reize alleen, die ſchier vijf maanden tot elken togt zou vorderen, ſcheen hem daarbij het grootſte ongemak, terwijl hij deze ſtreken ook alleen in onze drie wintermaanden genaakbaar hield (1).

De redelijke bewoners van dit eiland zijn een leelijk ras van menſchen, met breede en platte aangezigten, kleine en doffe zwarte of bruine oogen, lage voorhoofden, negerachtige breedgevleugelde neuzen, uitpuilende wangen, groote monden, kleine tanden, breede borst en ſchouders, ſchrale onderlijven, dunne en kromme beenen, veel te ſterke knieën, en lompe geſtalten van vijf voet en acht tot tien duimen (2).

De vrouwen zijn meestal deze acht of tien duim kleiner dan de mans. Beider kleur gelijkt naar die van ijzerroest met olie gemengd. De mans zijn baardeloos, hebbende ſlechts hier en daar een haartje aan de kin.

Over het geheel ſcheen dit volk in de oogen

(1) La Perouse *Voyage autour du monde* T. II. p. 57, 58.

(2) Cook D. I. bl. 86. D. VII. bl. 120. Forster bij cook D. VII. bl. 388. Parkins. p. 7.

Digitized by Google

oogen van COOK en FORSTER het armſte en ellendigſte zoo wel, als het domſte, van alle menſchelijke ſchepzelen. De morſigheid van hun ligchaam en de ſtank, dien zij van zich gaven, waren den *Europeërs* ſchier ondragelijk; terwijl een geſtadige ſtroom uit hunnen neus in den leelijken, ſteeds openſtaanden mond de walgelijkſte vertooning maakte (1).

Zij verduren de koude, die in den zomer zelfs aan twee *Europeërs* het leven koſtede, ſchier geheel naakt, ſlaande zich ſlechts eenen losſen en open mantel om de ſchouders. De vellen van zeekalveren of zeehonden, in den eigen ſtaat zoo als zij van het dier afkomen, zijn de ſtof van deze kleeding. De geheele mantel beſtaat bij velen uit één vel, en is naauwelijks groot genoeg, om de ſchouders te bedekken; ſommigen hadden 'er twee of drie aan elkander genaaid, zoo dat zij tot onder de knieën reikten, alwaar de mans ze zamenbinden als een zak; het geen de vrouwen met eenen riem om den middel doen,

(1) COOK D. I. bl. 84, 91. D. VII. bl. 122 FORSTER bij COOK D. VII. bl. 388.

doen, alwaar zij buiten dat eenen ſchaamlap van dezelfde ſtoffe dragen (1). Sommigen dragen ook laarsjes aan de voeten (2).

Bij deze uiterſte armoede eener kleeding, die het ſchier onbegrijpelijk maakt, hoe zij den winter verduren, ſtellen deze menſchen nog hoogen prijs op hunne verſierſelen, hoe onoogelijk ook voor de *Europeërs*. Hunne aangezigten zijn op verſchillende wijzen beſchilderd, gemeenelijk rondom de oogen met wit, en het overige van het aangezigt met roode en zwarte dwarsſtrepen, waarin naauwlijks twee perſonen elkanderen gelijken, en welke opſchik zij bij bijzondere gelegenheden in allerleije rigtingen van ſtrepen verhoogen, zoo dat eindelijk hun gelaat naar geſtreept en geruit bont doek gelijken moet.

Mans en vrouweu dragen armringen van koralen, uit ſchelpjes of beentjes vervaardigd; de vrouwen dragen ze ook om de enkels, en hebben boven dien eenen lederen band met ſchelpen bezet om den hals.

Het

(1) Cook D. I. bl. 86. D. VII. bl. 121.
(2) Forster bij cook D. VII. bl. 391.

Digitized by Google

Het haar hangt bij beide wild om het hoofd neder, doch de man kapt zich met een bruin netwerk, de vrouw met eene muts, van eenige ganzenvederen te zamengeſteld, die gemeenlijk regt overeind ſtaan.

Behalve het aangezigt ſchilderen zij ook gaarne het lijf op verſcheidene plaatſen, hetzelve echter, naar het ſchijnt, beſparende voor pijnelijke beprikkingen en inſnijdingen, die wij elders ontmoeteden (1).

Het voornaamſte voedzel der *Vuurlanders* beſtaat in ſchelpvisch, dien de vrouwen opzamelen, met eenen korf in de eene, eenen langen puntigen en gebaarden ſtok, met welken zij den ſchelpvisch van de rotzen los maken, in de andere hand, hebbende voorts nog een zak bij zich, om daarin telkens den korf uit te ſtorten (2). Raauw, half verrot, zeehondenvleesch vervangt eenigljk deze ſpijs, waarbij traanachtig vet hun eene verkwikking is, welke de Natuur zelve zich bij hun ſchijnt te hebben uitgekozen, om hun beter beſtand te maken voor de felſte kou-

(1) Cook D. I. bl. 87. Förster bij cook D. VII. bl. 389. Parkinson p. 6, 8.

(2) Cook D. I. bl. 88. Parkins. p. 8.

Digitized by Google

koude. Naauwelijks konden zij overgehaald worden, om eenige ſcheepskost te proeven (1). Van ſterken drank vooral toonden zij eenen onverwinnelijken afkeer, die hun denzelven met afgrijzen deed verwerpen, na dien even aan de lippen te hebben gebragt (2).

Behalve hunnen mosſelkorf hebben zij geen ander huisraad dan eenige blazen, die bij hun onze flesſen vervangen, en waaruit zij zuigende den dorst aan eenvoudig water leſſchen (3).

Hunne ganſche kunstarbeid ſchijnt zich te bepalen tot hunne wapenen, uit boog en pijlen beſtaande. De boog zelf is niet onſierlijk gemaakt, maar de pijlen boven al zijn de netſte, welke men ergens vindt. Zij zijn van hout, fraai gepolijst, met eenen punt van glas of keiſteen, keurig gemaakt en zeer behendig aangezet (4).

Hunne woningen daartegen vertoonen hun, even

(1) FORSTER bij COOK D. VII. bl. 392, 393.
(2) COOK D. I. bl. 69. PARKINS. p. 7.
(3) COOK D. I. bl. 85, 86, 90.
(4) COOK D. I. bl. 88. D. VII. bl. 121. PARKINS. p. 8.

Digitized by Google

even als hunne kleeding, op den laagſten trap der beſchaving. Zij zijn niet meer dan hutten, beſtaande uit eenige palen, ſchuins in den grond geplant, zoo dat zij van boven elkanderen raken en eene ſoort van kegel vormen, even als bijënkorven. Aan de windzijde zijn zij met eenige takken en wat gras, of ook met dierenvellen bedekt; aan de zijde onder den wind is omtrent het achtſte gedeelte van den omtrek open, zoo wel voor ingang als ſchoorſteen. Een weing gras, langs den binnenwand geſpreid, dient tot legerſtede en zitplaats, terwijl de grond zelf ten disch verſtrekt (1).

Dorpsgewijze ſtaan deze hutten bij elkanderen. In een gehucht van dertien zulke woningen telde men omtrent vijftig perſonen (2). In de oogen van FORSTER ſchenen zij geene natie op zich zelve uit te maken, maar ſlechts enkelde van elders verſtootene menſchen te zijn, die van de eene bogt des eilands naar de andere trokken, en, een zwervend leven leidende, zich

(1) COOK D. I. bl. 85, 90. PARKINS. p. 8.
(2) COOK D. I. bl. 85. PARKINS. p. 8.

Digitized by Google

zich in den winter die woonplaats kozen, waar het verblijf hun het dragelijkst was. (1)

Hunne vaartuigen zijn van boombast vervaardigd. Eenige kleine ſtokjes dienen voor ribben, die de buik van de *Cano's* uitgeſpannen houden. De roeiſpanen zijn klein en ſlegt bewerkt. Elk vaartuig voert van vijf tot acht perſonen, de kinders medegerekend. In het midden ligt een vuur aan, waarover zij zich verwarmen, doch het geen zij ſchijnen mede te voeren, om het gereed te hebben, waar zij landen; gelijk zij ook ſteeds groote zeekalveren-vellen bij zich hebben, om de hutten te kunnen dekken, welke zij zullen opſlaan, ſchoon zij onder dezelve kruipen, wanneer hun de regen op het water overvalt, en zij ze ook wel eens voor zeilen gebruiken (1).

Van hunne taal weten de Reizigers alleen te zeggen, dat zij algemeen door de keel wordt geſproken, ſomtijds met een geluid, even als wanneer wij iets uit de keel willen doen opkomen, het geen ons in dezelve

(1) FORSTER bij COOK D, VII. bl. 393.
(2) COOK D. VII. bl. 122. FORSTER bij COOK D. VII. bl. 389.

Digitized by Google

ve hindert, maar dat zij ook woorden hebben, die in de betere talen van *Europa* zacht zouden klinken. (1) Bij hunne kinders was het woord *Peſſerai* beſtendig op de tong, het welk nu eens de toon van liefkoozing, dan weder van ongemak ſcheen te zijn. Dit was ook het eerſte woord, waarmede zich de vreemdelingen bij hun begroet vonden. Een zeer ſterk lispen maakte hunne uitſpraak geheel onverſtaanbaar (2).

Men beſpeurde onder hun geene regering of eenige ondergeſchiktheid, wordende de een niet meer geëerbiedigd, dan de ander; evenwel ſchijnen zij in de beste eensgezindheid en vriendſchap te leven. Even min merkte men eenigen ſchijn van Godsdienst bij hun op, uitgezonderd een zeker geſchreeuw, het geen als eene bijgeloovige plegtigheid voorkwam, het welk ſlechts door bijzondere perſonen werd aangeheven, die men daarom giste Priesters te zijn (3). De Reizigers zelve wisten zich ook door gee-

(1) COOK D. I. bl. 87.
(2) FORSTER bij COOK D. VII. bl. 389, 390.
(3) COOK D. I. bl. 68, 85, 91.

Digitized by Google

geene teekenen, welke elders gemakkelijk begrepen werden, voor deze menſchen verſtaanbaar te maken; zelfs die gebaarden, welke de domſte Zuidzee-Eilanders verſtonden, bleven hier den ſchranderſten onbegrijpelijk en alzoo konden zij geenen ſteun voor hunne gisſingen door eenigerlije vraagteekenen bekomen (1).

Bij de eerſte landing van COOK betoonden zich de *Vuurlanders* zeer vreedzaam, werpende alle een ſtokje uit de hand, ten teeken van vrede, naar het ſcheen, waarna zij de vreemdelingen gul en vertrouwelijk noodigden naar hunne hutten, alwaar zij ze met ruwe doch ontwijfelbare blijken van vriendſchap ontvingen. Wederkeerig volgden zij ook de vreemdelingen zonder eenige aarſeling tot aan boord van hun ſchip, waaraan zij echter geenen voet zetteden, alvorens een hunner zijn plegtig geſchreeuw had aangeheven, het welk hij telkens herhaalde, wanneer iet nieuws zijne aandacht trof. BOUGAINVILLE, die aldaar vier jaren vroeger was, hield dit geſchreeuw mede voor zekere bezwering. Dit geſchreeuw was echter

zoo

(1) FORSTER bij COOK D. VII. bl 391.

Digitized by Google

zoo veelvuldig niet, als men zou verwacht hebben van de verbazing dezer menſchen over alle de *Europeſche* kunsten, wijl maar zeer weinig hunne aandacht trok en zij zelfs de grootſte verſcheidenheid van geheel nieuwe voorwerpen zonder eenige uitdrukking van verwondering of vermaak beſchouwden. Weder te huis gebragt bij de hunnen, was 'er zoo min eenige nieuwsgierigheid bij dezen als eenige vertelzucht bij de anderen (1).

Een hunner zag de lederen ſtolp van eene globe aan boord liggen, nam dezelve weg, borg ze onder zijnen mantel, zettede ze, aan wal gekomen, als eene muts op zijn hoofd en verheugde zich hartelijk in zijnen diefſtal (2).

Tegen dezen enkelden trek van den zedelijken aard van eenen hunner, waarom zij alle niet mogen veroordeeld worden, noch die ook voor dezen eenen mensch zoo onverſchoonlijk kan voorkomen, ſtaat de bewonderingwaardige vergenoegdheid van deze allerarmoedigſte menſchen over, die op woesten grond en onder barren hemel, aan den uit-

(1) COOK D. I. bl. 67 — 70.
(2) PARKINS. p. 7.

Digitized by Google

uithoek der aarde, in hutten, voor wind noch ſneeuwjagt veilig, ſchier naakt, en van de ruwſte kunst zelve ontbloot, zonder gereedſchap ter ſpijsbereiding, zonder andere ſlaap- en zit- en ſpijsplaats dan den grond, echter niet meer ſchijnen te begeren, dan zij bezitten, en dit met de daad doen blijken, door de handen eeniglijk naar koralen en ſnuisterijen, tot hunnen tooi, uit te ſteken (1). Deze vergenoegdheid maakt voor eenen oogenblik het vraagſtuk twijfelachtig, of de mensch door de beſchaving meer winne, dan verlieze, maar beſlist niets meer, dan dat de mensch op de meestverſchillende trappen van woestheid en beſchaving reden genoeg heeft, om zich in zijn aanzijn te verblijden, even als elk ander ſchepzel in het zijne vrolijk tiert van het raderdiertje af tot aan den walvisch toe. De hoogte, van waar wij op deze onze broeders nederzien, opent ons ſlechts een zoo veel ruimer veld van pligten, wier vervulling onberekenbaar hooger heil verſchaft, doch waartoe de onpartijdige Vader van allen

(1) Cook D. I. bl. 91. Forster bij Cook D. VII. bl. 791, 392.

Digitized by Google

J. Kuyper, del. S. Sportman, sculp.

VUURLANDERS.

Digitized by Google

Digitized by Google

len ook hun eenmaal zal opvoeren, wanneer de namen der beſchaafde volkeren van *Europa* misſchien zints eeuwen lang niet meer genoemd zullen zijn.

Aan zulke overdenkingen geeft ons de kunst over, daar zij ons deze menſchen afbeeldt, gezeten in en voor hunne woning, waar in het oog geen huisraad ziet, en waarvan het zich naauwelijks de zamenſtelling tot een menſchelijk verblijf voorſtelt. Gedachtenlooze onverſchilligheid tuurt ons aan in het gelaat des mans: terwijl de vrouw geheel verrukking is bij het eenvouwdig leſchen van haren dorst. Zij kwam van tuſſchen de klippen, waar zij den ſchelpvis zamelde, en koestert zich nu bij het vuur. Geen wonder dat de houding van den man hem kromme beenen geeft. Het geheel doet ons door het hoog bereik der kunst, die dit tafreel ons levert, onze beſchaving en derzelver afſtand tevens bij de armoede van de *Vuurlanders*, die zij voorſtelt, regt gevoelen (1).

(1) De man is te vinden bij COOK, D. VII. bl. 20. Pl. LXIX*; de hut en de houding dezer menſchen bij COOK D. I. bl. 84. Pl. I; vergeleken met PARKINSON Pl. I, II en XXVI, N. 14.

Digitized by Google

BERICT VOOR DEN BINDER.

De *Groenlanders* te plaatzen tegen over bladz. 52.
De *Esquimoos* . . . . —— 72.
De *Creeks* . . . . —— 114.
De *Mexicanen* . . . —— 128.
De *Gujaners* . . . —— 206.
De *Inwoners van Quito* . . —— 228.
De *Patagoners* . . . —— 250.
De *Vuurlanders* . . . —— 266.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google